

2A
MÈRE ME FIT ~
CHAN TANT ~

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
26 SEP. 1949
BERGEN

FORVM

MCMXXVI

DET LITTERÆRE SAMFUND
C H I C A G O

7.1.1949

BANKING WITH YOUR FRIENDS

R D O O 3 2 8 9 8

92d028879 Hafd

From their beginnings the prevailing influence among customers, stockholders and employees of the HUMBOLDT STATE BANK has been Scandinavian. To the Norwegian Literary Society, therefore, we extend our congratulations and best wishes.

HUMBOLDT STATE BANK

NORTH AVENUE
at Fairfield

NORTH AVENUE
at Sawyer

"famous for security"

ZA

*Joh. L. Movinckel
fra
Det Litterære Samfund
Chicago U.S.A.*

FORVM

Det Litterære Samfunds
årbok

*Udtag av Samfundsavisen
for årene 1925 og 1926*

I.

DET LITTERÆRE SAMFUNDS FORLAG

Chicago

1 9 2 6

Copyright by
DET LITTERÆRE SAMFUND
of
CHICAGO, ILL.

204496

DEN NYE RETTSKRIVNING.

Det norske kirkedepartement nedsatte en komité med professor Didrik Arup Seip som formann til å utarbeide en ny rettskrivning. Komiteens arbeide blev ferdig 1917 og blev mottat med velvilje.

Den nye rettskrivning er anlagt på å komme uttalen nærmere og følgelig også på å gjøre lesningen og skrivningen lettere.

Man vil kanskje stusse litt ved å se ordbilledet forandret, men når man får venne sig til det, må man like det nettop fordi det ligger uttalen så nær.

Det er sikkert mange norske her i Amerika som vil si: "Vi er så vel tilfredse med den rettskrivning vi lærte mens vi var barn, at vi ønsker slett ingen ny. Vi holder av det norske sprog slik som vi har det i våre bibler og salmebøker, som vi tok med hjemmefra." Til det vil vi bare si, at hvert sprog har en utvikling, og rettskrivningen er nødt til å følge utviklingen.

Vi er sikre på det er mange unge her som gjerne vil lære det norske sprog som det skrives i Norge idag og ikke som man skrev det for 50-60 år siden.

Det er gildt å kunne følge med i sprogutviklingen hjemme, selvom vi er 1000 mile borte.

INNLEDNINGS ORD.

EN avis — hvorfor?

Det er lang tid siden Knut Hamsum var konduktør på Halsted-trikken, lang tid siden Olaf Bang, Eide og Stormoen tråkket på Chicagos gater, men norsk talent har vi kanskje ennå med oss.

Det litterære samfund vil beskjeftige sig meget med kjente forfattere.

Det litterære samfunds avis skal være en tumleplass for ennå ukjente krefter. Umodne kanskje — mere lik skribenter for en gymnasiastavis — men hvem vet hvad det kann lede til?

Avisens navn: Forum — det latinske ord for torvet. På det gamle Forum Romanum gikk romernes offentlige liv for sig. Ordet bringer deilige minner — stolte krigere, skjønne kvinner, flammende talere.

Forum Romanum gav et perspektiv av hele romerstaten.

Tiberius Gracchus' skjønne idealer lød som en hvisken blandt høie kolonnader, massenes dødende brøl på: Brød, brød og leker skingret op mot den blå himmel — de første kristne gled ydmykt forbi, blev talrikere og talrikere inntil Minerva og Jupiter sank i grus...

Ja, skjønne minner vekkes tillive ved ordet Forum.

Vårt Forum skal ikke fortelle om legioner av kampberedte romere, men om den kamp vi alle har, vi utflyttere i et fremmed land.

Hvis massen av oss reiser skrik på brød og leker — mat og fornøielser — som massene alltid gjør, da skal høie idealer også sakte hviskes frem. Og skjønne, hvite tanker skal gli stille forbi som de første kristne på vei til katakombene. For vi trenger åndelig næring, vi norske bindestreksamerikanere. Hjemlandets kultur og idealer svinner i blå tåke, få av oss kan assimilere vårt nye lands kultur. Vi blir et folk i krig, i krig for livet uavladelig.

Meget hårdere er det for os å vinne frem, enn for landets egne barn — ikke vinne frem til velstand netop — der har vi kanskje en god chance, men vinne frem til realisasjon av skjønnhet og livets blivende verdier. Vårt Forum bør gi av det bedste vår norske Chicago-koloni har. La dets mål være Wildenveys ord:

“Jeg vil så de skjønne syner selv,
på stengrunn i hvert sinn!

Med disse ord være Forum innviet.

Aaslaug Berger.

PROLOG.

Nu er Kleng Peersons forjettende drøm
om et nyryddet Norge i fremtidens billed,
et hjem for det Norge som utferd har villet,
for nutidens vikingestrøm,
nu er den drøm blitt et kvad,
på historiens blad.

Og nu har Kleng Peersons århundrede gitt
kampen for jord og hjem, løfte om seier,
jevnet chancen talløse veier,
som lønn for et sekels slit,
mens åndslivets utmark og skog
venter på vår plog.

Norge var alltid i utflytterens sinn.
Hans barndoms sagaomslyngede Norge,
havets, skogenes, fjellenes Norge
reiste sig tind ved tind,
fagert som aldri før —
bak erindringens slør.

Men hvorfor lar nordmenn noen hundrede mil
stille Norge bak minnenes bleknende faner?
Ti blandt krefter som vekker og maner
vår ånd — der hører det til.
I takt med vårt hjertesslag
går dets åndedrag.

Og hvis vi tar fatt med brendende tro
på det åndsliv vi hadde til odel og eie,
skal vor kjærlighet trosse de lange veie
og slå over havet en bro
for alt som har livskraft — som dur —
i norsk kultur.

Det skal strømme herover gjennom dikternes ord,
inntil sangen om Norge, om livet derhjemme,
og den dragende makt i vårt nye lands stemme
setter hver evne i flor.
Vor litteratur — under ungdommens flagg
demrer av dag!

Den demrer av dag med et solgrys makt,
slettende ut vår utlendighets stempel,
reisende os et åndens tempel:
vår norsksdoms hellige vakt.
Først da har vi hjemløse kjenning av land
mot den ytterste rand.

Og du skal være den gjallende lur
som kaller likt hjembygdens kirkeklokker,
og samler alle de spredte flokker,
du vår utflytter-litteratur!
Det er den hyldest vi strør for din fot
du land — vi forlot — —.

Sigrid Hakstad

KVINTESSENS.

Av PAUL NILSEN.

DEN fremmede drev i en gate — og fulgte en trikelinje. Han hadde visst holdt på med dette længe, for hans sko var støvete, og på det aller siste var noe av en bulldog kommet i hans ansikt — noe sammenbitt og trossig. Han drev ikke heller lenger nå — han trasket. Nå så det ut som om den fremmede hadde et mål for sin vandring og dette skulde nås.

Om du spurte ham hvad dette var, vilde han kanskje si: "Jeg skal langt vestpå, til en middag for eksempel." Men hvis du gjorde dig dum og sa: "Du går jo langs en trikelinje," vilde han løfte på hatten og si: "Jeg følger den" — og fortsette.

Han hadde våknet tidlig om morgenen og mintes da at det var søndag. Han følte sig glad og let tilmote. "Idag har du god tid," så smilte han. Nu skal du ut og røre litt på dig. Det kan være noe å tenke på. Og han stod op, klødde sig på og gikk ut — ganske enkelt. Vel ute skuttet han sig av velbehag, for det var tidlig ennå og dagen var vakker. Da han hadde gått en liten stund tenkte han: "Dette var slett ikke så dum en idé. Det kann være bra å gå slik å småtenke for sig selv."

Som sagt var det søndag, og gaten var stille. Trikken ramlet jo forbi. Men dens larm var ventet og forstyrret derfor ikke meget. Gaten var uten hverdagens pågående overraskelser. Den hadde søndagsfred, om ikke nettop sørlandsbyens. Nei, freden var en annen og aldeles ikke absolutt.

Se der gikk jo et ungdommelig følge — gutter og jenter. Jentene var unge og spinkle. Noen av dem ropte, noen trallet og ingen tidde stille. Guttene var heslige å se til. De hadde drakter med svære utstopninger rundt knær og midje. De hadde røde og grønne gammeljomfruanter opover armene, av samme kulør var sokkene.

Men over al denne uhyrlighet stakk vakre guttehoder op med en ledig reisning, og hendene som holdt balltrærne røbet stor kraft. Som det står i sagaen: "megen larm fulgte jarlens flokk", og da skaren svingte om hjørnet inn på sportsplassen, hvor jarlen idag skulde bli konge, stod latteren og skrålet svær efter dem. "Å vinne sig et kongedømme leende;" vandreren smattet litt på det. Ikke noe hærrop da, som kan inspirere diktere og som kan være så snart å ta til som motto for et bygdestevne.

Men den rungende latter førte hans tanker inn på et nytt spor, minte om en liten hendelse han hadde hatt.

Det var i den første tid, han var ny i landet, at han stusset op ved spørsmålet "du ler jo aldri mere?" Ved mange leiligheter hadde han selvfølgelig ledd høit, skratet, skjønt alltid under et slags press. Men den stille latter som bobler frit fra ditt vesens dyp, en kilde åpnet av velvære og tilfredshet, hvor var nu den blitt av? Den var forsvunnet og han fant den ikke hos andre heller, skjønt han lyttet..

Så var det en kveld han ruslet hjemover. Byens store natthimmel var skjult av en lummer varmedøs. Denne himmel som aldri sviktet vandreren i hans trang til helg. Men nå var den altså borte og hverdagens hverdagslighet la sig tungt over ham. Plutselig skvatt han til ved ropet: "Hei du, har du en nickel?" og en liten italienergutt stakk frem en skitten pote.

Utropets klingende freidighet og nonchanlansen i den lille romers holdning var et havgulestryk over en åpen bringe. Han følte sig med et oplagt til litt av hvert og sa til gutten: "Jeg gir dig en quarter, hvis du gjør det jeg ber dig om. La mig høre. Kann du le?" og han holdt mynten op foran guttens ansikt. Det ivrige i guttens fjes vek for en stor forbaelse, som siden gikk over til redsel. Så tok han til bens, sprang for sitt liv, idet han stadig så sig tilbake. Gutten trodde mannen var gal, men det hele minte om leketøi, mus og skrikende tanter. Det var komisk. Og nå følte mannen til sin forundring latteren stige op i sig. Han holdt på å spolere

det hele ved å komme den imøte. Dog latteren brøt seierrik frem. Og mannen stod likesom ved siden av, stod i sin bislagdør og frydet sig ved regnet som strømmet ned i hans tørste hage.

“Det vil bote på mangt”, sa mannen.

Han måtte ennå smile ved tanken på den springende gutten. Han følte sig tilfreds. Solen stod ennå ikke så høit. Det var tidlig på formiddagen, og så blåste det kjølig fra vannet. Noen store trær skubbet sig mot hverandre i vinden og nyvannete plener under dem, svalet. Ja, det er sant, det rislet og kriblet i løvet, spurvene bruste og var yre, og i en solflekk langt ute på plenen satt en gutt og en jente og lekte med hinannens hender. Kanskje de snakket til og med. — Folk sa det var vår. Han tenkte på sit byks ut i dagen imorges og på sin lediggang — og måtte tro det.

Han så sig rundt og nikket. “Det er aldeles rett, idag er det vår i parken.”

Og han blev sørgmodig.

Han husket på en annen vår — nordenfor. Vårens største gave er forventningen, trangten, kvesset av vonde netter og mørke dage — så sterk, at man åndeløs næsten er vidne til ikke bare fasene, men selv den minste enkelthet i dette voldsomme gjennombrudd, denne fødsel. Dette siste inntrykk forsterket ved et islett av smerte som forskjellige inntrykk gir en. For eksempel strofen om engsolleien, den allerførste og kjæreste av blomstene. Men allikevel.

“Du rydde så fast av jordens seng,
dit vonde, gule eg ikkje treng.”

Dog var det det han syntes han mest trengte. Litt vondt, gult — følelsen av et gjennombrudd og ikke en mild overgang. Hvor var en blussende tornebusk i denne ørken av grønt.

Fuglene snakket sig imellem om vårens problemer og noen blomster pudret sig så støvet føk og gjorde sig slet ikke lekke. De var kommet for tidlig.

Han følte sig litt ut av det, vandreren, og skrittene blev mere taktfaste.

Det er en skam, men landet blir så aldeles snytt for våren. — Trærne står sorte og bare. Så lakker det mot tiden, da de skulde klæ sig. Står du da og stryker en gren og føler en glede ved de lubne knopper og det første museøre av grønt. Nei du får ikke tid til det. Løvet springer jo ut på en natt. "Made to order."

Han gikk fort nå, og han forsøkte å snakke sig tilrette. "Du er de fire årstiders søn, javel, men nå er du i de to årstiders land, du og mange med dig. Kan du ikke tenke litt på det. Han sakkett litt av.

Altså til de to årstiders land kom de fire årstiders folk og slo sig ned. De var nyfikne og sultne. Landet var rikt, og de åt sig mette. Her er godt å være, her vil vi bo. De tenkte på landet de drog ut fra og så sig rundt i all den grønne frodighet. Vi bor jo i en have. Men det var mange som hadde ett, og som så at de var nøkne.

Det nye land med sine uendlige flate vidder, dørske floder og sin kjedelige fruktbarhet er selve demokratiet legemliggjort og virker som sådant mest ved sin forferdelige tyngde. Det kommer helt naturlig til å stille sig fiendtlig til dig — individet. Landet er så stort, og du er så liten. Der kommer en tyngdelov i stand. Meteorren skal fakkess inn — en passe friktion, du blusser i protest og ferdig med dig.

Den fremmede skvatt til ved et fast tak om hans arm. En konstabel lærte ham regelen for kryssning av boulevarden. Han ventet lydig på passerordre og tok igjen fatt på sin vandring. Han la merke til at gaten mot syd var nå dekket av en ubrutt rekke "bungalows," alle røde og med veranda støttet av to cementsøiler. Reken blev først brutt langt mot vest av en jernbaneovergang; men den fortsatte vel.

Solen stod høiere nå. Det var riktig varmt og hans øine brente av sollys og fykende sandstøv. Et stort papir seilet forbi ham, la sig mot en gaslykt og laget derav

“en kvinne i storm.” Et nyt vindkast fra andre kanten, rev det løs. Det seilet i en elegant bue og la sig til fortauet lenger fremme. Da han kom borttil, var det en avis, og forsiden lå op. Han leste den største overskriften: “Vakre fru N’s selskap overrasket av...”

Et litet rop over prærien. Han brydde sig ikke stort om det. Han hadde hørt så mange.

Den ubrutte rekke av bungalows, trikkelinjen, løpende i uendeligheten foran ham — og varmen. Han følte sig ikke vel. Han var en flue på vandring over en solbakt jernplate.

Igrunnen var det verdt pengene å stå på nært hold og være tilskuere til den store striden mellom et land som sådant og dets individer, folket som det drog til sig ved sin yppighet.

Der kom en tid da dette, folket, blev en smule matlei, fant det hele litt kjedelig. For det hadde ubrukte evner og trangten til utløsning av disse. Noe ubestemmelig krevet form. Og det tok plystrende fatt. Hvad gjorde så landet. — Det la sig pladask ned og tøjte sig ut til en veldig pannekake, simpelthen. Hvad blev så resultatet? Tanker og syner blev matte og farveløse i matosen og den klingende røst begynte snart å hoste og harke. Det er rart med den luften — er den helt klar kan man så lett høre, ja selv en kobjelle fra den andre side fjorden. Ja det kan du. Og selv en *hvisken* fra et brennende sinn når så lett det lyttende øre.

Men her var også fritt for bakgrunn og intet ekko, ingen resonans. Alt forsvant så aldeles i det tomme rum, blev opslukt av præriestilheten. — Det eneste som hørtes var ropet.

Der hvor bakgrunnen mangler, der trives heller ikke nyansene.

Vandreren stoppet op for det siste ord og kalte det en skjelm — riktig en erkeskjelm.

Ja, nyanser i det gradvis voksende, i det rikt vekslende. Og i det higende forventningsfulle som naturnødvendig fordrer utløsning i et gjennombrudd. — Alt dette

er barneprat for slettelandet. Dette aksepterer kun den fullbragte kjensgjerning — det grandiose og “made to order.”

Du kunde jo forsøke å stille med ditt dørbeslag, å male dine båtriper med herlige farver og derved vise for gud og dig selv at du var et menneske. Bare prøv, på ditt “frame”-hus og på din pram. Du vilde bli en solist, det vilde du bli.

Coyotten er et merkelig dyr. Den tåler å høre sin egen røst. Er ikke du av samme slaget, da gå inn i flokken. Den er massevirkning og den høres viden om. — Ikke blås til det. Her blir det en forutsetning. Og hvorfor? Ungene skal ta etter moren, det har du vel hørt. Så la mig regne op noen eksempler på massevirkning du ubevisst får ingitt dig; for du bor jo i landet. Nemlig: Et fjell, Klippefjellene. En elv, Mississippi. En innsjø, De store sjøer og en foss, Niagara. Og legg nå merke til en ting: de er de største av sitt slags i hele verden.

Nei, her var nok ingen betingelser for nyanser. Hvad skulde man så gjøre? Jo, så grep man til kontrastene. Det blev jo en stor forskjell.

En morder får femten års fengsel for sin fremferd. Han blir meget forbauset. Tenk femten år for å gjøre noe så liketil. Og vinbad, Ku-Kluks-Klan, losjer på tyve tusen og nasjonalfestene. Det er de “to årstiders folk” — slettefolkets hærrop: her kommer jeg!

Ja, her kommer jeg.

Vandreren så op og snudde hodet litt som var han blitt tiltalt av noen. Men det var ingen. Hans øine blev sløve. Ikke at han akkurat la merke til det, men han hadde en følelse av at bungalowene fulgte ham og hadde ham tilbeste. Og så denne blomsterurnen foran hver eneste av dem. Den blev en hånd de strakte frem — med blomster. Dette var noe tøv, han visste det godt, men det plaget ham allikevel.

Han var trett nå.

Det eneste han virkelig så, var trikkelinjen. Den skinte

i solen. Og dette blanke trakk sig flimrende fremover i en rett linje. Lengst fremme gjorde den en liten dukkert i et søkk, en liten fold i flodhestnakken, men steg huiende op igjen og forsatte som før — uendelig. Hans øine hang ved dette bånd, så ikke annet — og det trakk ham. Det var en lek: spurven og huggormen.

Plutselig rettet han sig op og skjøt brystet frem. Det var tankeforbindelsen med flodhestnakken som gav støtet. Hans tidligere apatiske tilstand var en følge av en ubevisst følelse av ubetydelighet like overfor disse lengde — og breddelinjer, som trakk sig tvers gjennom ham. Fluefølelsen. Men en flodhestnakke. Inntrykket gjorde det hele overskuelig, gjorde det uendelige målelig. Og nå steg en stor forbitrelse op i ham. Han blev sint. Og han sa til trikkelinjen: "Jeg skal gå dig op, jeg vil se en endskap på dig om ikke mer enn en tomme.

Og nå gikk han som den der har et ærend.

En greker la markens grøde foran sin bod, og hans vindu bugnet av den.

Hvorfor gav den fremmede sig til å bli stående foran dette vindu, hvorfor drev han ikke videre på i sin store uforstand.

Han blev stående lenge og se inn. Han stod og gjorde sig tilgode med hvad han så.

Derinne var alle regnbuens farver, men ikke ordnet i skikkelige rader og rekker. Nei, det var et nydelig farverot. Alt dette retvinklede og parallelle. Han forstod nå så godt den fyrvokteren nede i Bakindien. Han som stengte leden, fordi skibene gikk gjennom hans sund og laget **striper** i vannet.

Han stod og så og se grekerens vindu blev til et bål, en luende tornebusk, innover hvilket hans innerste vesen syntes å strekke sig som valne hender over en nying. — Han husket noe han hadde lest, om en kvinne som steg ned i det undergjørende bål og holdt sig evig ung ved det. Hva brydde han sig om evig ungdom. Men en liten opstrammer på en liten grå vandring, var ikke å forakte.

Syv par svarte hellenerøine drev ham tilslutt vekk. Men ikke før hånden av gammel vane gled op mot slipsknuten for å rette på den. Og da la han merke til noe: Hans slips som til denne dag alltid var spissborgerlig rolig var nu uvørent, vilttert. Det ildskrek med de sterkeste farver.

Det var pussig, tilslutt nikket han innvendig og sa: Ja, det må være slik det høver til. Tyngdeloven virker og du er meteoren i probsstadiet. Han likte det just ikke og holdt hånden op mot halsen for å dempe. Men han kunde jo ikke bli gående slik.

Slips og nyanser.

Ved nærmere overveielse var de siste ikke det minste å være kry av. De trives jo helst i middelalder og dalbygder, avstengte og med inngifte. Det er noe vekt og lummert ved dem.

Men slettelandet, så vitt åpent for alle vinde og med sin himmel. Det krever kontraster — styrke. Det blir jo næsten som å stå alene. Og i slettelandet oppleves aldri en middelalder.

Slettefolket er himmelstormere. Det blir aldri gamelt, for det skal meget kraft til å erobre en himmelborg. Andre folk derimot, de henger lenge i. For dem er fem tusen år som en dag.

Ja, de er himmelstormere. De gjør natthimmelen til et tun og de leker med stjerner. "Se der ha vi et melkeveisystem billioner av lysår borte. Ganske interessant. Det må vi kikke litt på." Og de kikker og titter og alltid lengre op og inn. Tilslutt blev stjernekikkeren blind.

Og de stormer. Hvor ellers ser man disse søilehuse, som tar pusten fra dig med sin maskuline, rene profil og sin næsten eruptive streben. En stor slette hadde sitt babelstårn og en annen sine pyramider. Disse var slik bygget at linjene løp sammen i en spiss. Denne syntes å røre bort i selve himmelen. Det var et optisk bedrag, men ved dette lurte folket både sig selv og vorherre. Pyramidene fikk stå.

Vandrerens hånd falt ned. Og mange ting falt ned med den. Han så sig fritt om. Det er jo vår. Kjenn bare pusten fra vannet. Og forsyne mig sitter ikke den tateren i bilen der og kysser jenten midt for øinene mine. Vist er det vår, og jeg priser den med mitt regnbue slips.”

Han hoppet op på første trikk som gikk **tilbake**. Han satte sig godt tilrette og gledet sig ved hus og ting som for forbi. Han knuste nå lettvint slangens hode, og det kostet ikke 30 daler, men 7 cents. “Det slapp du billig fra.”

Men på hans bryst brøt en brenning av farver — et brott. Vilde det brette båten, eller bare løfte den over revet inn på smulere vann?

“Det gir jeg mig søtten i,” og han hoppet av trikken ved parken.

DER LIGGER ET HUS.

Der ligger et hus mellem træerne
dypt i en furumo
og ser mot en ensom stjerne
som vinker på himlens bro.

En ensom, som bor i huset
sover i skogens fred.
Han våkner i furususet
og tenker på kaffeved.

Han samler sin ved og nynner
og fuglene jubler med.
Dagen og livet begynner,
men ingenting kommer ham ved.

Han sværmer vel litt for gjøker.
Kysser en blomst iblandt
og hvisker til løv og spøker
bare for tøv og tant.

Ingen kan elske blomster
man setter dem bort i et glass
og fuglenes sammenkomster
blir sladder og vås og vas.

Han søker blandt bleke minner,
han søker og rabler litt ned
og finner han noget om kvinner
så velger han oftest det.

Men minner man gjemmer om kvinner
og blomster man setter i glass
med tiden man alltid finner
dem visne, som kvist og kvas.

* * *

Hans hus ligger ennu på moen,
hvor furuen suser som før.
Men freden og hjerteroen
for alltid er satt på dør.

Han ligger med hånd under nakken
og følger en sky på dens gang.
Da hører han nedefra bakken
ung-pikestemmer og sang.

Sommeren fyller skogen
med sang over sten og sti
sopraner kvitrer fra oven
altstemmer det er vi.

Syng førenn høsten kommer
ennu er solen her.
Spill mens denne sommer
spiller i løv og trær.

Tenk om han står og lytter
skjult bakom løvets heng.
Se våre fingre flykter
over gitarens streng.

Se våre unge hender
leker med strengelek.
Hører han vore stemmer
stanser han taus og blek.

La våre sange klinge.
Solvindens stille sus,
tjener vår sang som vinge
bort til det gamle hus.

Huset hans står og sover
inne i skogens trær,
mon vi i morgen vover
synge litt mere nær.

— — — — —

Han reiser sig som i blinne
og raver sig veldig frem
da ser han dem skyndsomt springe
mot bygden til sine hjem.

Han kaster sig vill og yren
mot jorden i samme stund.
Han værer et spor i myren
og halser i smug som en hund.

* * *

Jeg vet hvad der nu vil hende;
han fanger dem nok en dag
og elsker dem begge lenge
til skogen får gule blad.

Men snart er de skjønne minner
som blekner med dag og år.
Kanhende de helt forsvinner
eftersom tiden går.

Robert Aasgaard.

CHICAGO TÅKE

“SOM Jeg sier, gode venn, jeg har været her i dette merkverdige landet i over fire år nå. — Underlig å tenke på forresten. Skal jeg være ærlig, må jeg jo si min karriere nærmest har været å betrakte som en flau vits.

Og det tok dig alle disse årene til å bli klar over?” sa min venn nykommeren, hvis mest fremtredende egenskap det var alltid å kunne vise hvorledes han stod fullstendig fremmed overfor begrepet respekt. Denne lille, individuelle eiendommelighet dyrket han med slik pågåenhet, at det uvilkårlig måtte vekke beundring.

“Kjære dig”, fortsatte han, “det innså da alle hjemme, at du aldri vilde drive det til noe her i verden.”

“Nettop! Nettop!” svarte jeg, “derfor var kanskje ikke Amerika det dummeste sted å ty hen til. Du ser, her er det begavelsene riktig kann få utfolde sig. Jeg mener dem som man ikke forstår andre steder. Og de som vil frem, kommer frem.” — Nå vilde jeg sannelig ikke vise noen falsk beskjedenhet lenger.

“Nei, kom ikke med den, da,” sa han, “den satsen er gudhjelpemig forslitt nok — noe nytt, gamle ven, noe nytt!

Med meget besvær fikk jeg ledet konversasjonen inn på andre spor, da jeg tydelig innså hvad det hele ellers vilde ende med. — Vi gikk og prominerte på North Avenue og fortsatte med å se på alt det fattige gatens perspektiv har å by mennesker som har syslet litt med arkitektur. Det var her jeg for noen minutter siden hadde truffet min venn.

Jeg visste jo inderlig vel, at nettop her vilde jeg også finne ham. På flere kvartalers avstand gjenkjente jeg ynglingen: Ulastelig i klædedrakten, litt usikker i gangen ved å måtte undvære den kjære spaserstokk, hendene dypt begravet i bukselommene, likesom skamfull over ikke å få vifte med to crémegule hansker — én på og én i hånden — og så selvfølgelig den obligatoriske cigarett dinglende i munnviken.

Hjemme i Kristiania — ja, han kom virkelig fra Kristiania, han reiste derfra da byen blev omdøpt til det plebeiske Oslo — der hadde lidenskapen for å gå og drive på Karl-Johan utviklet sig til videnskap, men her i Chicago fant han jo ikke noe bedre enn North Avenue.

I samtalens løp fant jeg på å spørre om han nylig hadde været på teater, jeg visste han ikke brydde sig en døit om kinematograf.

“Ja” sa han, “ jeg var nede i byen i forrige uke og så et mysteriedrama, “Dolken i dynen” tror jeg det het. Meget interessant. Man har det ganske greit her i Amerika da, får se denslags på scenen og slipper å sitte hjemme og pløie igjennem de langtekkelige detektivhistoriene. Å landet er ikke så dumt det, i enkelte retninger...”

“Si mig, var det noe som gjorde særlig inntrykk på dig?” spurte jeg med den dype spørgermine, som den opgave å være “Forum”s Inquiring Reporter, har gitt mig.

“Ja — jaha, det var det — damen absolutt.”

“Var hun vakker?”

“Ualmindelig vakker, ja” svarte min venn, jeg klappet vilt for henne — min forlovede . . . syntes hun var motbydelig.”

I løpet av få minutter hadde han gitt mig hele stykkets dramatiske konflikt — livfullt, spennende. Så jeg bestemte mig for endelig ikke å se noe så strålende tragisk og smertefullt deilig, for å bruke noen av hans egne saftige uttrykk.

Men nå hadde jeg fått lyst til å slynge ut et farlig spørsmål og jeg dristet mig virkelig til å gjøre det.

“Hvad synes du egentlig om damene våre her i Chicago?” spurte jeg den uoverbevislige nyssankomne.

“Å, de er jo kriminelle,” sa han, “tror forresten en maler kunde lære en masse her. Damenens ansikter har jo en farveprakt som langt overgår selveste Karstens palett. Karstens er forøvrig en personlig venn av mig og jeg har tenkt å invitere ham over hit. Ja dere som har været her så lenge, er jo forresten så dumme. Dere vet nå-

turligvis ikke hvem han er, likeså litt som dere har hørt tale om Kavli, Gauguin, Ansteinsson, den unge Wefring, surrogaten Haug ...”

Her fulgte en lang opramsning av Norges fortreffeligste unge malere. Jeg kom mig dessverre ikke til å notere noe, så det geniale innblikk i norsk kunsthistorie gikk tapt for “Forum.”

“Disse damene” sa han plutselig, har forresten gitt mig en ypperlig idé — revolusjonerende, epokegjørende . . . På det kontor hvor jeg hensleper mine 9 timer daglig, er jeg omgitt av myriader av maskinskrivende vesener. Deres energiutfoldelse er især imponerende, når de hvert annet minutt ser op fra skrivemaskinen og titter inn i en ørliten glasstingest, mens noe merkelig hvitt noe fyker rundt ansiktet.

Naa vet jeg at jeg skal komme til å vasse i penger engang. Jeg vil konstruere en skrivemaskin som når man rører ved tastene spruter ut pudder i en retning som danner $12\ 35' 6''$ med horisontalplanet og hvis cosinus bestemmes av dets omvendte forhold til treghetsmomentet. Den hyperbel som beskrives kann finnes enten ved hjelp av differentialregning — eller, min gode venn, ved relativitetsteorien. Tenk hvilken tidsbesparelse!

“Ja”, sa jeg “det vilde unektelig ha været en tidsbesparelse om du hadde latt være å spille dine matematiske kunnskaper på mig — dessuten, jeg har da ikke gjort dig noe vondt?”

“Idiot!” brølte min ven, han ynder å tale uten omsvøp, “forstår du da ikke, at jeg skal ta patent på den, bli stenrik, sørge for at maskinen aldri kommer i handelen i Norge og så leve der resten av mine dage i sorgløs uvidenhet om livets slit og møie.”

Jeg måtte innrømme at det hele hørtes meget vakkert ut men gjorde samtidig en liten innvending. Det var da ikke så aldeles påkrevet? Om han ikke kunde utnytte sine fabelaktige evner i andre retninger hvor det daglige behov for forbedringer var større.

Han verdiget mig ikke noe svar, men grep mig plutselig i armen.

“Se der!” ropte han og pekte på en yndig liten gazelle med kullsort hår og krum nese, “der har du et prakteksempplar av arten. Den derre Palestinamerra har jo et lag av pudder på fjeset sitt, så tykt at selv det svakeste lille vindpust vilde innhulle Chicago i en eiendommelig duftende tåke — søt romantik, hva?”

“Å før eller senere blir du nok forlikt med kvinnen her,” sa jeg. Han protesterte voldsomt og spurte mig hvorforialverden jeg ikke pakket mig avsted — hjem til kone, barn, furnace og annet huslig inventar.

Vi hadde nu nådd California Avenue og stanset utenfor Den norske kafé. Jeg bad ham gå med op.

“Hvad er det for et syndig leven deroppe?” spurte han.

“Det er Det litterære samfund som har diskusjonsmøte. Man vet ikke enten det norske universitet bør legges her ved Humboldt Park eller nede på Boulevard Michigan. La oss stikke op et øieblikk.”

Nu hørte han ikke på mig lenger. Hans opmerksomhet var fanget av noe annet. Det var med ett blitt tåket, så jeg kunde ikke se langt. Men tilslutt opdaget jeg hvad det gjaldt. Det var et madonnasmil som trengte sig gjennom tåken. Jeg så min ven lette på hatten for noen — og forsvinne som “en ånd i en fillehaug”, vilde det formodentlig hete på hans eget klingende språk.

Det var den tåke han hadde advaret mig mot...

Jeg steg møisommelig op trappen, med en viss ubehagelig følelse av at menneskene dog er noen underlige dyr.

Yngvar Gythfeldt.

EN SKITSE.

S KOGEN gir tapt, og vidden begynner. Mindre og mindre blir trærne; de står der så værslette og pjuskne. En og annen sta furu står som en enslig eremitt, glemt av alle undtagen vidden, som den fører en bitter kamp med. — Småteller eter sig innover, men langt kommer heller ikke de, før de gir tapt, og vidde, med litt lyng, med mosekleddene stener og renslav, er enerådende.

Mellem småbuskene kommer en ensom finn tassende. Gammel og trøtt er han, men likevel har han finnes smidige, smygende gang, slik naturen har elsket den frem gjennom generasjoner, i sprang og gang bredsides med rensdyrene, i susende fart på ski over viddene. — Han går ikke, han tasser, og den myke spenstigheten ligger ikke i knærne, men i leden. Derfor vugger hofene, derfor dasker kuften om lårene.

Han er rynket og gammel, og han er trøtt. En og annen gang ser han op og lyer, som om han hører efter fjerne toner, dukker så hodet igjen, og tasser videre. —

En skapende, villende vår går over landet og det gjør sig rede til å ta imot. Det anger alt så lindt og mykt av spirende gress og sprettende lauv. Og deroppe i skogkanten er det som det gufser tykk, stram harpiks lukt ut av furuerne. — Hvisker og synger — det pusler og gror — det tøier og strekker på sig, og tar fatt der det slapp, det er nyt liv som brenner efter å vise hvad det duer til. Nattefrosten er slem ennu. Tidlige skudd er svarte, frostsvidde. Men nye tar fatt, for våren kjører på, og varmen seirer.

Finnen som går der, enser ikke livet rundt sig. Han har ikke annet mål enn å komme frem, opover og innover. Det pusler så mange tanker innenfor det lukkede ansigt. Øinene stirrer mysende frem for sig. Slik har han gått og stirret frem for sig i lange tider — gammel og undrende. Undrende fordi han ikke skjønner hvad det er som margstjeler slekten og folket hans. Det ser

mest ut som det er gått sott i både sinn og skinn, i hele finnefolket. Alt mulig har han prøvd, for å få det til å våkne, og se at det er født og avlet av fjell og vidde. — Nu gir han tapt. Når det er blitt skikk og bruk å sende ungene på skoler, så de sitter og tørker op i bein og marg, og ikke er skikket for vidden mer, når de kommer tilbake, da må det være et eller annet som er galt.

Bumannen er det som er skyld i det, bummannen med alle de underlige lovene, som gjør at folket hans ikke er fritt lenger. Alle dager har det været finnefolket som eide vidden og høifjeldet. Slik hadde hans far og slik hadde hans bestefar det. — Den gang stod det age av finnemannen. Da kunde han ganne, og ingen våget å terge ham, for den tiden var folk redde når finnen var harm.

Hvordan er det nu? Tvi! Han spytter der han går. Kan en vente at bummannen tror på at han kan ganne, når finnefolket selv tar til å miste troen på det? Han minnes hvordan han gang på gang har stått på fjellet og gannet folket i dalen. Men se om det har hjulpet! Og så har ungdommen ledd av ham, ledd fordi de ikke trodde. Når han vilde lære dem å ganne, så lo de å lo, så han blev så terget at han hugg efter dem med kniv.

Men vilde de ikke lære så kunde det være det samme. Og det ser han greit, der han tasser avsted: "Finnfolkjet e ferdig — går i hundan." Han stamper i marken: "Pass åt dem, når dem itj vil hør etter gammelt folk."

Mens han går der, får han slik underlig ringing for bringen. "Den som fikk døy ifra alt sammen", tenker han.

Sugingen blir sterkere, og han blir ør i hodet. "Sjå! ska æ bli liggan her", mumler han. Han vet om en bekk med slikt kaldt vatn, som renner der i nærheten. Dittbort stavrer han, men gidder ikke drikke — tar bare til å reke videre. — Best det er, greier han ikke mere. Han siger ned på knærne, reiser sig igjen, men stuper så ende beint ned. Og der blir han liggende og mumle og ralle.

Han løfter hodet. Var det ikke finn som hauket?

Han ser igjen. Jo, der kommer en veldig rensflokk stor-
mende.

Se, der springer en ung finn fremom flokken. En lasso
hviner gjennom luften, og fanger inn den største og vil-
leste oksen. Han tar oksen i hornene og viser en vak-
ker finnejente hvor lett han knekker nakken på den.

Gammelfinnen reiser sig på albuen for å se hvad dette
er for en sprek ungfinn. Han ser og ser — det er sig
selv han ser. Da setter han i et gaul og deiser ned.

Men våren går med kjempeskritt nordover landet.
Den stormer videre, over en død lurvet finn, utan å ense
ham.

Gustav Roesen.

ARANKA.

Aranka, nu er du studentenes datter.
Vi kjenner dig alle — din synd og din latter.
Fattig er kjolen og lett er din mynt,
din synd er din enkle, men strålende pynt.

Du var ingen datter å få for en skredder.
Det blev kun formaninger, ordsprok og edder.
Så måtte du rømme en aften i tross
bort fra ditt hjem, og du rømte til oss.

Du var ingen datter å få for en skredder.
Han ante og ventet det verste; jeg vedder
han tryglet til herren sa likefrem nei
om å slippe den kalk å bli bokført for dig.

Skredderen gikk der og taug med sin lede
det nytter så lite å trygle å bede.
Nu fikk han forsøke, Guds vilje fikk skje
så gikk han og kjøpte en velocipe(d).

Du var ikke stor før du tok til å nærme
dig synden, lik møllen som bare vil sværme
mot lyset — mot lyset, såsnart det er tendt
uten å ense om vingen blir brent.

Men stadig stod cyklen ferdig ved grinden
utsatt for solen og regnet og vinden.
Og hvergang du sværmet mot lys som var tendt
den hentet dig hjem førend vingen var brent.

Så en aften var skredderen blitt litt forsinket —
Han syklet i feber, mens håpet minket.
Han løftet dig op på sin velocipe(d),
men da var det forsent, det var lett å se.

Og skredderen syklet i stjernenatten
du satt med et smil og var ikke for katten.
Du smilte til stjerner som Gud hadde tendt
du blusset og tenkte på det som var hendt.

* * *

Aranka, nu er du studentenes datter.
Vi kjenner jo alle din synd og din latter.
Du smiler så rart, når du rir på vårt kne
det er som du kjører pr. velocipe(d)
bort fra skredderhuset.

Robert Aasgaard.

VÅRFEBER.

DET var frem mot påske for noen år siden, og det h vde sig slik at jeg i embeds medf r rak på ytresiden av en av de store  yer nordpå. Det var nokså tidlig en morgen, jeg krysset et fjordgap i en ekte nordlandsb t — en f ring. Jeg rodde, og jeg var alene.

Våren var sen det året. Det led til vårjevndøgn og ennu l  sneen like trygg, og frossen tang gnislet i de store utfj rene. Den ene dag noravind og sne — den annen iskall  stavind inne fra Lappmarken. Derinne lot nok også våren vente på sig. Så innmari kall han var denne landkrabben av en vind. — Kort sagt, ikke et v rtegn enda.

Når ikke vinden blåste, var det så stilt ute — ikke l t av en eneste fugl. Nu skulde jo  rfuglflokken begynne   sige inn fra havet. En liten heim skulde dra, et enerkj rr i en eller annen lun krok — under et stadig gn l fra hver eneste liten gifteferdig “e-frøken” og bedaget husmor, et stadig mer pågående: “Kor ska vi bo-o?” møtt av alltid det samme letvinte, mannfolkaktige: “På  ya, på  ya.”

“Kor blir ea a?”

Og sm m sens overgivne frierlek i elvekjeften, når skal den begynne? Aa nei, elven var jo frossen enda. Ikke noe ferskvann   bl yte de sj trukne vinterfj rene med. Der kommer ingen e-unger på vannet til Sankt-Hans, og skal storm sen ha lagt sine tre egg til tredjedags mai, f r han visst legge dem i sneskavlen, som hendt har før.

“Men kor blir de’ a’ tjelden?”

Han som skal være på Lappesanden nord i Finnmark femogtyvende mars, — “dau eller levanes.” Og det kan jo ikke bli v r f r han kommer.

“  du store verden, kor blir de’ a’ fuggeln i r?”

Ja, slik spurte hver eneste kjerring og kall, glunt og jente, som hjemme var, og ikke med utpå og balte med torsken.

“Kor seint alt e' iår?”

Og de hadde grunn til å klage og bære sig. Først denne famlingen næsten i adventtidens mørke og så vinterens lysere, men kraftige tak. Stundom lettere, men andre tider klemmende, så man rent gispet. Et tak, som det syntes iår, aldri skulde slippe.

Men naturfolkets trang til personliggjørelse, lød det kjerring og kjerring, kall og kall imellem.

“At han ikkje blir trøytt, at han aldri blir trøytt.”

Et for folket, men mest for dyrene. Jo, denne tufsete buskapen som hadde et forgjort mæle og forgjorte øine — øine som holdt hver en, en neve som hjemme var i arbeide. Som drev dem efter nødfør — i fjell og skog og fjære; ja, like ut til de ytterste skjærene efter tare, der hvor sjøen gikk så stygt på at det kunde hende man blev der. Dyreøine som drev en ut i allslags vær — som drog folk av dynen før hanen gol og holdt igjen til over midnatt.

“At han aldri blir trøytt.”

Men så kom påskestill. Denne er typisk for nordlandet og som navnet forteller innfinner den sig omkring påske. Den er vinterens underskrevne Versaillestraktat — ferdig.

Først en kuling på syd med varme og regn til å tine sneen. Så noen vindblaff fra her og der — alle gode, og så er påskestill der. Og som iår, et vidunderlig grått, bløtt lys på grunn av lett tåkeslør høit oppe — et brudeslør. Et rift i dette og en solstrålebundt sprenger igjennem. I den fugtige luften, ser man den akkurat som et lysfall hos gamle nederlandske mestre, og man følger strålen med øinene. Kanskje faller den på en liten plass på andre siden av fjorden — og nøler litt. Da tenker man: “Du Lars Persa, Vår Herre liker dig nok likevel.”

Imorges da jeg skjøv båten fra land, la jeg merke til

bekk etter bekk bortover fjæren, breddfulle av snevann, og jeg tenkte: "Du gamle Beste jord", nu har du sperret dine vintervante øine for meget op; de renner jo.

Jeg nøt å ro i den letrodde båten, som var tørr og fin, uten skitten is og fiskeslo i kjøll og fuger. Jeg kastet lovotter og jakke, sannelig skulde jeg få kvitsprutt for baugen. Ingen å kappro med dessverre.

"Di-lit, di-lit." Jeg kvakk til ved den kjente låten. Sant for dyden sat ikke et tjeldpar på det ytterste ness av en holme. Jeg ropte velkommen og godmorgen så de blev redde og flyttet sig lenger innpå. Det er vel for dine sommerfarvers skyld du er så avholdt, du forfengelige fugl. Ditt svarte hode og din rygg er jo havfjellet, og ditt snehvite bryst er jo sneen oppe og brenningen nede på samme fjell. Men dine blodrøde ben og ditt nebb er jo selve solen ved midnatt. Og selv bjørkens letteste grønne har jeg funnet hos dig; for dit bryst er så hvitt at det speiler litt av sjøens grønne farve, når du sitter slik.

Jeg la til i en høvelig stø og gikk iland.

Så liten og uflidd stuen var og ikke et eneste sjøhus. Fjøset var kun halvt et skur og gamle. I røstet mot solen satt en kone og skov bark. Ved siden av lå allerede en hel haug nyskovde trær, snehvite så det rent skjøn av dem. Tett ved veggen satt en jentunge og rotet med skitne never i sagmuld og fet avfallsjord.

Jeg gikk borttil og hilste. Konen så såvitt op og svarte som de almindelig gjør deroppe: "Aa, e' de' sånne fremmed folk ut å færes." Hun skov hele tiden, og da jeg kom nærmere kjente jeg den friske, syrlige lukt fra den sevjetunge rognebarken.

"Han e' fin idag", våget jeg mig til. "Ja, e' han ikkje", svarte hun og så op, så jeg fikk fatt på øinene hennes. De var store og lyseblå, men med svarte øienvipper. "Du har været pen du", tenkte jeg. "Men vinteren fikk vel snart bukt med skjønneten."

Øinene hennes søkte rundt mot snefjell, snertet såvitt sneskavlen som ennå lå tung i en bakkegrup like

ved, men lenge letende langs husvegg og stengjerder etter det minste tegn til grønt. Et vindblaff kom ovenfra med sterk lynglukt. "Kjenn bare", syntes det si; "hvor sneen slipper og tuene titter frem." Hun slurpet luften inn med åpen munn og skjelvende nesebor. Plutselig satte hun i — ikke høit, men innett:

"No kjem du, no, når eg er næsten ferdig." Og sutrende "og endå kan det bli meir sny og noravind og meire av denna helsikkens bunøa." Det siste næsten ropte hun — "der svor æg!"

Det hele var en blottelse, jeg forsøkte å klæ litt på, og jeg sa: "Skal hilse fra tjelden. Jeg rodde nettop forbi dem på Holmeneset."

Og straks var hun i et eneste smil. "Nei, e' han tjeldefar kommen. Den velsigna fuggeln."

Fra fjøset kom en sakte humring — "det forgjorte mæle." Konen så snøgt på mig, om jeg forstod. Så sa hun liksom avledende: "Ho Dagros e' så kjælen; bærre æg snakka, og ho høre de', må ho svare tel." Men straks fikk hun det travelt med å rote ihop barken. "Forresten venta ho vel på frukosten", kom det innrømmende, snudde sig så til jentungen: "Gå inn og heng på kjelen til fremmenmannen, så gjør du nokko tel gagsn!"

"Nei, se mor, no e' høymugla kommen", sa barnungen, han røsket noe slimet grønt op fra den fete jorden. Moder jords aller-første livstegn det året — et ugress. Men jentungen stakk det i munnen, svelget næsten uten å tygge — grådig. "Ka, et du det svineriet", sa moren. Kanskje hun ikke forstod, men jeg tenkte på blekt blod, som behøvde det rustrøde jern. Hvor skulde det komme fra? Minst mulig av brød, men mest mulig av fisk og atter fisk i ni måneder.

Jeg snudde bent om og gikk fra det hele. Denne trangten til vår, så op i dagen og fra så mange hold — den virket brutal, sanselig næsten, som et grovt strøk av en kjær hånd.

Ved en sten vokste noen fattige små gresstrå. Jeg

kunde ikke bare mig, måtte ha dem. Jeg smuldret dem mellem fingrene, snufset og la tungespissen borttil, og måtte smile.

Tenkte på den "veldiges" ord "Jernmalm i blodet." Jernmalm du. Og her stod jeg med litt grønske på fingrene. Fra noen gresstrå som ikke var helt grønne en gang.

Paul Nilssen.

ET GAMMELT KJÆRLIGHETSREV.

Jeg minnes kun en sommerdag
med blålig luft så lys og klar,
så ren, så skjær den strøk om kinn,
og lokket glede i mitt sinn.
Jeg minnes kun den aftenstund
der førte oss på fremmed grunn,
der førte oss til lykke frem
der førte oss til eget hjem.

En sommerdag med blomsterprakt,
hvert trø i håbets grønne drakt,
med duft av mark og fiol
med stråleglans av sommersol.
Og over vang lød fuglesang
som tusen sølverklokkers klang
og med de rappe vingeslag
gikk flukten i den klare dag.

Jeg minnes kun en aftenstund
da bølgen slo om båtens bunn,
og i det klare vand jeg så
sig speilet hele himlens blå.
Den skjønne fred, det stille sted
Å! måtte det kun vare ved!
Så, kunde vi, fra verdens strid,
få flykte sammen hit!

En deilig drøm om kjærlighet,
om eget hjem om stille fred!
En drøm! Du sikkert skuffet blev
og er av hele brevet kjed.
For, kanskje at den sommerdag
ei blir så ganske lys og klar,
kanhende at den fuglesang
ei lyder mere over vang!

Kanhende at den himmel blå
er skjult av regnværsskyer grå
og kanskje at den blomsterprakt
er meiet ned av stormens kraft.
De lette bølgeslag, er skiftet om i skumtopjag.
Det skjønne sted, den stille fred,
gikk tapt i dagliglivets strev.

Dog efter regn du vet vi får
et tegn som altid solskinn spår,
et tegn som vi kan tage med
til lykke for vår kjærlighet.
I fagrest farvespill den går,
fra kilde og til kilde når,
ja, helt til himlens klare blå,
den regnbubro kan nå.

Ja, når i dagliglivets strev
vi ofte kan gå trett,
og når vi lenges efter fred
og å få hvile rett,
da skal med regnbubroens glans
og med dens farvespill,
helt inn i dødens skyggeland
vår kjærlighet nå til.

Ingeborg Møinichen.

HAN TJUV JO.

U PP under fjellet, der steinuri sluttar og bjørkelidi tek til, stend ei liti stova, brungrå av verslit og alder, torvtekt, så ein einer og ei liti bjørk hev vorte samde um å freista livet og lognaden deruppe. — Der bur han Jo og kona hans, ho Ane, og plassen kallar bygdi for Kråi.

Kor han Jo si vogga stod veit ingen, eg tviler han veit det sjøl og. Men dit til bygdi kom han for pålag femti år sidan. — Det hende seg soleis.

Då fiskarane skulde skipa båtlag for skreifisket um vinteren, vart dei av og til i beit for ein mann eller tvo. For å råda bot på det, fann dei på å setja igang stemnor, "leigekarsstemnor", vart det kalla, helst då i næraste by. Der møttest hovudsmennene for dei ymse båtlag, med slike karar som hadde hug til å freista fiskarlivet. Helst var det lauskarar frå innbygdene og dalarne.

Ein hovudsmann, "Kjølakallen" vart han nemnd til kvar dags, tykte Jo såg høveleg ut å ha i "Kjemperomet", og soleis bar det til at han kom til havbogdi der ute.

Den tidi var Jo pålag femogtjuge — ein kjempekar, men stygg å sjå til.

Sju fot høg, kalvbeint, armarne uvanleg lange, so dei velduge nevane rakk til knei. Andletet var skremelegt. Panna var låg, så den tjukke hårgaren nærpå gjekk i eit med augnibruni. Nasen bøide seg ut fra roti, men slutta lengre nede som ein reinspika oppstopparnase. Munnen ver breid, med tjukke lipper, og ramsvart, stridt heilskjegg over nærpå heile andlitet. Ja stygg var han, sa folk, serlig då kvinnfolket, ræddast for ham. Dei prøvede ein dag å pynte på han med kniv og saks, men då dei var ferduge, laut saksi slipast, sa kokkejenta, som åtte ho.

Det synt seg snart at Kjølakallen ikkje bare hadde vore heldig med leigekaren sin. Kunde han arbeide for tvo, so kunde han eta for tri, so vinningi gjekk vel pålag

upp i spinningi, og vel so det. Elles var han en snild og lageleg klar, gjorde alt de bad han um, men tala lite. Når dei spurde han kor han var ifrå, og kva han heite, svara han berre: "Eg er Søring, og namnet mit e Jo." Meir fekk ingen vita.

Då fisket var slutt, om våren, vart han Jo verande i bygdi og tok dagarbeid. Folk vilde stødt ha han, særlig då dei som ikkje var så nøie med maten, for åt han mykje, så arbeidde han meir, og tok liti betaling.

Men det var timbermann han var av fag, og snart var han Jo den dei spurde etter når hus skulde byggjast. Kunde ein dugelig timbermann leggja tvo umfar på ein dag, så kunde han Jo leggja fem og seks, og godt arbeid gjorde han stødt.

Jo, hadde ikkje jentetekkje, det var alle samde um, og når nokon slo på at han laut sjå til å finna seg ei kona, svara han: "Ja, veit du av ei jenta som vil ha meg, så vil alltid eg ha ho."

Men ingen treng være ugift som ei kona vil ha, og Jo fekk ei han og, men ikkje på den vanlege måten.

Ein legpreikar hadde halde til der i bygdi ei tid. Han var bonde og boksellar, og var inne frå bygderne nokenstad. Møti vart halde omkring på gardane, og ein sundagskveld vart møtet halde der Jo arbeidde. — Stova var pakkande full av folk, kvalmt var det, og lite hyggjelig. Ei kona var forkjøla og satt og hosta burti ei krå, ein onge sutra og gret, og kallane harka og spytta.

Preikaren la ut om synd og ufyslegheit, og då han kom så langt at han tok til å tala um helvite, korleis dei hadde det som var dit komne, og korleis dei fekk det som var på veg dit, då laut mange taka på gråten.

Han Jo kom noko seint, og vart sitjande nede med døri, jamsides med ho Ane, budeia på Bokstad. Ho Ane var ei halvgamal tauskjerring, ikkje mykje vakker, stygg i kjeften, men ellers grei, og dugeleg i yrkje sitt. At ho og laut gråta når dei andre gjorde det, var sjølvsaft. Ikkje for det at ho apa etter noken, men det var so reint syrjelig å tenkja på at ho skulde til helvite, av di ho hadde ein son

utan å vera gift. Men når ho Ane gjorde noko, so gjorde ho det tilgangs, og no gret ho slik at det var store ting. Hu laut finna fram lommedukjen sin fra ei fold i stakkjen, men ho såg ikke at den femkroningen ho hadde fenge hjå husbonden sin same dagen som månadsløn, fylgde med. Men han Jo såg han, og det grant og, for den datt beint ned i nevane hans, og då var det han Jo vart tjuv.

Tidleg morgonen etter steig ho Ane inn på kjøkkenet på garden der han Jo arbeidde. Kva ho vilde? Jau, tala med den fanten, han Jo. Ho var kvass i målet. "Kva vil du han då", log mannen, "E du på friing, så lyt du helst koma um kvelden, då er det tidi for slikt," gjønte han. Ho var nær på å gjeva eit kvasst svar, men vart med eit so tagall. Og då ho for ut, hørde mannen ho mulla: "Ja, enten det, heller so."

Kva dei tvo tala um burtum husveggen, veit ingen; men folk hev korkje fyr eller sidan sett ho Ane så lett på foten som då ho for attende den dagen. — Dei spurde han Jo, men fekk ikkje svar, og dei som spurde ho Ane, fekk angra at dei spurde.

Tvo vikor etter vart det lyst for dei og hadde det ikkje vore for det at ho Ane eingong dei hadde terga ho um møtet med han Jo burtum husveggen, reint i sinne og forargelse hadde nemnt noko um ein femkroning, so vilde folk aldri ha fått greida på korleis ho Ane fekk ein mann og han Jo ei kjerring.

Tar du vegjen forbi ein gong, så gjer deg ein sving upp um stova deira. Hu er bygd av berre små plankestubbar, slike som han Jo tok med seg um kveldane. No er han gamal, men tak vare på det du har, for enno har han Jo den uvanen som han fekk den dagen femkroningen datt i fanget på ham. — Men Ane har aldri angra på at ho trengde han Jo inn i ekteskapet, og velsigna den femkroningen tidt og trått, den hadde vore ei god knipe-tång. Og kva gjorde det vel um han Jo var stygg som et troll og stal som ein ravn, når ho hadde ein mann og ein heim, so sonen hennar slapp vera på legd i bygd?

Olav Breivik.

ET MÅLTID.

LUGAREN i Peder Fredriksens nye skøite var ikke stor just. Bordet var bare en lapp til å slå ned fra veggen, og rundt dette satt nå båtlaget og åt tilkvelde. Karene, seks mann ialt, tok det med stor ro. Det var lørdag og helg i læ.

Lampen over bordet kunde heves og senkes og den hadde skjerm som hindret overlys, for de karenes skyld som lå i de øverste køiene. De likte ikke lampelyset innpå sig når de skulde sove.

Nå hang lampen lavt over bordet, så at alt det som var utenom dette, var i mørket. De seks mennene satt trangt rundt bordet, med tallerkene i fanget. Man så lite til karene. Bare når de bøide sig ned og litt frem, fikk man fatt på ansiktene.

Dette hendte sjelden. Men oftere så man hendene, der straktes over bordet efter ett eller annet, røde hender som dampet efter flyktig vask uten å være tørret, med slinter av fiskeblod over negler og i groper, urene overalt hvor det kunde få tak. Hender så like i dette ene, men så ulike i alt annet.

Der kom høvedsmannens sterke neve frem. En rolig hånd som bare ved å vise sig, gjorde hele bordet til sitt. En herlig sund labb fra stenalderen. Den hånden kjente ikke mitt eller ditt, og *den* hadde skaffet sin eier den underlige halvblods Lilja Heike til gifte. Men høvedsmann Peder Fredriksen var så stygg, at folk ofte sig imellem kallte ham "Hvor skal jeg fly for ditt ansikt."

Men andre hender hadde også ærend frem på bordet. Det var en med bøiede negler, smal og vever, likesom smygende sig borttil og raskende til sig uten at noen merket det — en mongolerhånd — lappens.

Ja, hendene kom og gikk, hver med sin måte og sitt preg, og røpet litt hist og litt her. Her var mange racers og tiders hender, og gud bedre — ikke spredt over en klode i tid og sted, men samlet omkring en bordlapp i en skøitelugar.

Det var fersk torsk med rogn og lever som stod på bordet.

En av mennene hette Ole Teistevik. Kom hans hånd bort til et stykke rogn, gled fingrene nytende over dens blanke, svulmende skinn, og når han spiste den, rev han rognpartene fra hverandre, la bruddstedet til munnen og suget innholdet i sig. Siden satt han og lekte med det tomme slunkne skinn. "Han spiser som et svin", tenkte Aron Kokk velopdraget. Men Aron var skårunge og nettop sluppet fersk fra prestehånden. Han hadde ennå meget å lære.

Idet mennene blev mette, snakket de. Lappen hadde en storveies oplevelse å berette. Han og kameraten lå i dorgen og hanket annen manns bruk. Idetsamme kom opsynsskøiten forbi. Den måtte ha ant noe fanteri, for den kom borttil og skulde kikke på dorgens kontrolnummer. "Men vi var ikkje rålause. Vi snudde bare op og ned på nummeret, og da den kom så nær at den nådd oss med kikkerten, og skulde ta nummeret våres, blei så forfjamsa over det russetallet vi hadde laga, at dem strauk beint forbi. Dem tok os vel for russen."

Det gnall i lappen av fryd over skøierstreken, og de andre lo av full hals, de også. Men én lo ikke. Det var han i båtlaget de kalte Læstadianeren. Det er underlig, men i den krasse matkrig, som fiskeriet er, har næsten hvert skøite-lag sin feltprest. Ikke med hensikt. Det høver bare så, at der i et lag på en 8 mennesker, alltid er én hvem karene blues litt for. De liker å høre en nynnende salmetone nå og da, og hvis det verste skulde hende, at f. eks. sjøen skulde bli grovgrov, som de ofte sier — er det godt å vite, at der er en i laget som da kan snakke med Vorherre. En slik kar var Læstadianeren i Peder Fredriksens båtlag.

Oppe i svensk Lappmarken var der for ca. 100 år siden, en nidkjær prest, som omvendte lapper i massevis, ved malende utlegninger av Åbenbaringens og profetenes dunkle steder, ja så malende at lappene under gudstjenesten falt i ekstase over innbilte syner. Det skal ikke så meget til av denslags for naturfolket før det blir utilregnelig. Siden når

de kom sammen til egne møte, blev det ekstasen de helst søkte og da de manglet den ledende hånd, gikk det hele over til orgier. Bevegelsen bredte sig over til Finnmark, men tapte i fanatisk glød derved, og mere jo lengre syd den kom. Den blusset endel op da den nådde kvænene i Lyngen, og hadde der siden sin faste borg. Det var vel det slaviske islett, med sin evne til hengivelse, som gjorde det. Sekten fikk navnet Læstadianere efter stifteren. De betrakter sig som nordlandenes første kristne, hvem Guds ord er gitt til varetekt. Det er deres opgave å holde det purt og rent i denne forvanskningens tid. Og de forsvarrer det med en glød, så at mere lunkne folk, lite vil ha med dem å gjøre. De blir brysomme.

Nei, Læstadianeren lo nok ikke. Det står i bibelen: "Du skal ikke stjele!" De andre merket det åpne sted i latterringen rundt bordet, men de sa ingenting. De var vant til høvedsmann Peder verget Læstadianeren. Det underlige hendte at høvedsmannen og Læstadianeren, uavvitende likesom hadde funnet hinannen. Det kom vel av at de begge hadde en helligdom de var så livredde for skulde berøres av profane hender. De to menn hadde begge noe å forsvare, og sluttet stiltiende en alliance.

Når Ole Teistevik i landliggen hadde vært litt for åpenlys i sin beundring av Lilja, hvad Læstadianeren alltid merket, gjønte han med det i lugaren, så både Peder og karene hørte det, og da blev det hele glist og flirt vekk, til Oles forringelse. Til gjengjeld hjalp høvedsmannen Læstadianeren i dennes kamp mot Antikrist, nærmere betegnet—han Henry. Når diskusjonen mellom de to holdt på å gå over til slagsmål, idet Læstadianeren alltid var den som løftet hånden, i blindt raseri over at hans bibelsteder ikke kunde slå den annen av marken — så stanset høvedsmannen Peder det hele ved å si: "No hell du kjæft, Henry!" Og alltid sa han Henry. Det var som Læstadianeren derved fikk en slags opreisning. Og han blev høvedsmannen hundetro.

Det blev vanskelig for Læstadianeren å greie han Henry. Denne var nemlig belest, og derved sleip og umulig å få tak i. Dessuten holdt han pressen — en luset dagsutgave fra ho-

vedstaden. Han hadde snust til litt historie og smattet på endel poesi, men slukt noe av den populære videnskap rå. Han var nu passe fylt, og rapte imellem. Striden med Læstadianeren var for ham pepper i mølja, der stundom fikk motparten til å nyse. Læstadianeren var noe mere. Innerst inne syntes man å merke et rop, "Henry, vær god glunt no, og la mitt ifred."

Lappen blev selvbevisst ved den interesse hans beretning vakte. Han syntes han var noe til kar, og følte sig næsten som bumann. Så kom Ole Teistevik til å ødelegge det hele ved å ymte at rognen der borte i fiskefatet minnet ham om noe menneskelig. Ingen brydde sig om det. Men en bevægelse hos høvedsmannen, viste at han holdt øie med Ole. — Når Henry var oplagt, skulde det lite til å sette ham igang. Dessuten passet det ham å få en liten dyst med Læstadianeren ikveld. Derfor sa han: "Det er ikke så underlig, for alt liv begynte jo i vannet", og snudd mot Læstadianeren "Er ikke vannet det første som er nevnt i din skapelsehistorie? I livets tunge vandring fra blådjunpa og op på tørt land, i den klare dag, er torsken et av de store milemål, ja, så stort at vi gjerne kunde kalle dem våre tipp-tipp-oldeforeldre. Så du Ole er nok ikke så dum allikevel." Henry pustet ut og bar sig som efter en tale. Lappen var praktisk og hadde sans for det nærliggende. Han buset ut: "Men da har vi jo ete han tipp-tippefar. Lappetungen slo feil på vriene norske ord.

De skjønnte det næsten alle, uten ham det gjaldt, at Henry gikk ut på å terge, så borti natten var det han kom med nu. Han citerte mildt: "Og han tok brødet, brøt det og sa: Dette er mitt legeme." Lappen likte sig, storflirte og ropte: "Hører dokker! Han Henry gjør fiskefatet til en nadver."

To knepte hender steg og sank; Læstadianeren var i stor pine, hvad også stemmen røbet, — "Det er ingen utvikling bare en guddommelig oprinnelse. Der står hos Moses: Og han blåste sin ånd i menneskets nese." — Henry forsøkte sig som storkar, han drævet: "Det mener du. Men det står også hos Moses at hans ånd svevet over vannene. Du har rodd under en svevende måseflokk; du forstår vel da hvad

jeg mener når jeg til nød kann gå med på en guddommelig avkastning, men ingen oprinnelse.”

Det brast i et skrik for Læstadianeren. Hans hånd for over bordet med en tollekniv løftet til risp. Henrys skjød frem for å verge. Da var det at neven fra Neanderthal fikk fatt på Læstadianerens händledd og drog det ned mot bordet, men ikke før kniven i hele sin lengde hadde dradd sig igjennem tommelgropen på Henrys hånd. Og blodet valdt ut. “Toskunga” sa høvedsmannen, han reiste sig for å gå tilkøis. Men lappen satte i en storlatter så de hørte det like inn på kaien: “No fekk vi blod til våres nadver.”

Om en liten stund sov de alle.

Paul Nilsen.

KARNEVALSTEMNING

La oss vinke hele verden
et likeglad farvel.
La os gjøre drømmeferden
til prins Karneval ikveld!

Til den fjernest fjerne blåne
i mangel lønnlig lengsels spor,
øst for sol og vest for måne,
til en *Ung, Lettsindig* jord.

Hvor seklers strenge traditioner
ikke stagger hvert et skritt,
hvor unge år og ville voner
rider evig Åsgårdsritt.

La oss finne dette Eden
av farver og musikk.
La fornuften vandre heden
under maskenes mystikk.

*

*

*

Sorger som skjulte sig langsmed munnens vik,
tårer som kinnet måtte døie.
Se, alt smelter hen i smil under spente fremmedblikk
og ny og farlig fryd gjør blankt mangt øie.
Men dempet suser sange om elskov og vår

Natten er fortrollet, og natten er vår,
snart går dansen deilig over tilje
gjennom unge sinn og lengselsstemte vilje.
Karnevalsbetagende og karnevalsbetatt
våkner alle hjerters glemte gleder.
Og underlige ting kann der skje slik en natt
så langt fra livets hverdagsgråe streder.

— — —
La oss finne dette Eden
av farver og musikk.
La fornuften vandre heden
under maskenes mystikk.

Sigrid Hakstad.

RALPH WALDO EMERSON.

(Av et foredrag.)

SA helt rotløs i sin tid og sitt land som Emerson ved første øiekast kunde synes, er han ikke. Hans fødselsår var 1803. Ideene fra den amerikanske og franske revolusjon lå ennå dirrende i luften, og Emerson har innåndet dem sammen med den filosofiske transcendentalisme fra Tyskland. Legg så hertil hans lange rekke av geistlige aner på fedrene og mødrene side, og man vil bedre forstå denne merkelige individualitet, som på engang uttrykker et ungt folks optimisme, den tysk-indiske uendelighetsfølelse, et uskyl-

dig barns fine moralsans og radikalerens ringeakt for det historisk overleverte.

Typisk amerikaner, som Franklin t. eks., var han ikke. Hans nasjonalfølelse var adskillig begrenset, hans politiske interesser var de mindst mulige og han var et såre upraktisk menneske.

Efter på grunn av en rituell uenighet med sin kirke, å ha tatt avskjed som unitarprest—en virksomhet man tydelig føler var rent tilfeldig—utgav Emerson i 1836 sin lille bok "*Nature*", hvorav der i 12 år kun solgtes 500 eks. Uklar og mystisk som denne bok er, finner man dog allerede i den, forfatterens hovedideer fremsatt. Den er et prosadikt om naturen, som dog Emerson ikke er altfor viss på eksisterer — d. v. s. efter sitt materielle utseende. De enkelte naturforeteelser er til for å belyse de store universelle love; og disse viser igjen tilbake på en allestedsnærværende, alt fyllende, alt virkende verdenssjel som uttrykkes i begrepene intelligens, skjønnhet, moral, Emerson er altså panteist, men i formen Spinoza så ulik som mulig. Spinoza går frem på logisk-geometrisk vis, Emerson forstår sig hverken på logikk eller matematikk.

Han taler ut av sin umiddelbare intuition; rådspør sin sjel; "hjertet har alltid rett."

Omkring denne hans gudsidè samler hans andre ideer sig som jernflisene om magneten.

Da menneskene på en viss måte er forskjellige inkarnasjoner av verdenssjelen, kann man, ifølge Emerson, først forstå historien, når man omgjør den til en subjektiv, individuell erfaringsrekke. "Det barbariske da og der" må avskaffes, man forstår inderen, jøden, grekeren, barbaren ut av sin egen personlige erfaring. Ja ikke alene alle folkeslagene, de mest primitive forstår man på denne vis, men hele den organiske natur-selvinnlysende: det er alt sammen av ett stoff. Emerson har således funnet en sjelens kongevei til det mål som våre moderne kulturhistoriske forskere titt nok fortviler over.

Er verdenssjelen ett med intelligens, skjønnhet og moral, går man ikke hen og gremmer sig. Man blir optimist. De mest iøinefallende innvendinger mot denne

teori, dem som allerede forfatteren av Jobs bok og de gamle grekere stillet så skjærende skarpt, har åbenbart aldri plaget Emerson. Han er på dette punkt naiv som et elskverdig uforsøkt barn.

Det er fullstendig følgeriktig når Emerson ikke har altfor høie begreper om gresk kunst og historiske størrelser — det historisk og erfaringsmessig givne overhode. Der stod alltid den store mulighet eller endog sansynlighet tilbake at verdenssjelen kunde manifestere sig på en langt fyldigere og verdigere måte end nogensinde tilforn. Citerte man eksempler og erfaring for Emerson, han hadde sit svar svar på rede hånd: "Over all nedslående erfaring hever håpet sig like friskt — forklar dit håp!"

Derfor kunde der også bare til en viss utstrekning tales om "representative menn." Han har skrevet en bok med denne titel. Platon, Svedenborg, Montaigne, og Goethe — disse menn var uttrykk for menneskeåndens forskjellige retninger snarere enn fyllgyldige eksempler på dens evnefylde. Emerson er individualist næsten til anarkismens grense. Når mennesket står overfor Gud, forsvinner alle navner, alle institusjoner, all tradisjon og lærdom. Og slik står mennesket i hver ekte tanke og handling. Den moralske streben hos hans forfedre synes i ham, puritanerætlingen, å ha omformet sig til natur. Synd, det onde har han neppe nok forstått ut av sin personlige erfaring. Derfor har han så litet tilovers for den etiske trening, som vi dog vel har å takke for at samfundet ikke er verre enn det er. Vær dig selv!" kommanderer han. "Lyd dine impulser!" Og så sikker på at dette er det eneste rette er han, at han paradoksalt svarer en innvender: "Er min natur ond, tilhører jeg den onde, nuvel jeg vil enda være min natur tro!" Vær din natur tro — dette er Emersons individualisme. I hans eget tilfelle var det fullt forenligt med dette andet bud: "Følg dine høiere dragelser." Men hos hvormange er denne kongruens tilstede? Hos hvormange må ikek tigersen og apen møisommelig overvinnnes før der kan bli tale om at følge sine impulser!

Man gjennemlever det dusin bind essays og dikt Emerson

har skrevet og forsøker å danne sig en total opfatning av hans forfatterskap. Det er vanskelig nok. Hans centralside er naturligvis alltid tilstede, men den er jo ikke helt ny, så litt som helt karakteriserende. Hans diktet kann i visse løftede stunder skjenke intens nydelse; men man husker snart sin gamle målestokk og sier sig at Emerson som dikter er for abstrakt, mystisk, ikke anskueliggjørende nok, at hans øre er for lite utviklet. Hans filosofi mangler system og hans essays komposisjon. De enkleste setninger er rene perler, få kann krystallisere en tanke og forme en setning som Emerson, men perlesnoren mangler. Man sier sig selv at denne optimisme er mulig, denne estetiske etikk virkningsløs. Hvad blir der så igjen? Slående glimt fra en høiere åndens verden enn den der i regeln er vår. Forbausende streifelys iform av analogier der virker som en åbenbaring. En sjelelig innsikt der kun er deres som er rene av hjertet. Fremfor alt: et overlegent elskverdig temperament som hensetter os til en verden hvor det gamle er forbiganget og alt er blitt nytt.

Man leser Emerson igjen, smiler og drømmer. Man synes å ha sett dette tilværelsesbillede også et annet sted, i en annen form. Det er Sir Frederick Lightons maleri: "Hesperidernes have". I den deilige have står yppige trær med grener som bugner under de tunge gyldne frukter. Selv den slemme drage er forvandlet til en farvespillende skjønn slange, som kjelent snor sig om den slumrende Hesperides skjønne former. Og i bakgrunnen blinker den blå sjø og hvisker om dristige eventyr og vidunderlige muligheter.

Oscar Gundersen.

Ovenstående er dele av et foredrag hr. Gundersen holdt i Det litterære samfund for en talrik og begeistret tilhørerskare. De som måtte ønske å få et mere omfattende kjennskap til Emerson, kunde vi ikke henvise til noe bedre enn Oscar Gundersens bok om ham — utgitt av John Andersen Publishing Co., Chicago.

DAGRENNING.

Alle Norges sinn — de unge
herjes av et herrens vær!
Glemte lengsler går som tunge
grunnbrott over sunkne skjær.

Vår fortid er det sunkne rike,
for Norge var vort tapte land
som nordmenn villig kunde svike
under fremmedåkets ban.

Inntil nu — for nu tender
kjærligheten søkebluss
og det blinker og det brenner
i det før så øde hus.

Ja, av våkne viljer mantes
— svunne dages sjel av grav.
Fire sekler — vårt Atlantis
reiser sig av hei og hav.

Angstfullt — henrykt — halvt i blinde
finner vi vårt arveguld
letsindig slengt for alle vinde
i tidens dype muld.

Og stammens røst som taug og tidde
der hvor dansken for.
Nu suser den som storm på vidde
i norske hjerters spor.

Vi selv — vi er pilgrimsflokker
som haster mot vår fortidsstad
hvor domens skjønne gamle klokker
klemter Norges fremtidskvad.

Sigrid Hakstad.

PETER EGGES BOK
"HANSINE SOLSTAD".

DENNE bok kann ikke la noen likegyldig. Den spren-
ger sig inn i ens erindring og ens begeistring. Det
ville være urettferdig ikke å nevne alle faktorer som
gjør boken til hvad den er, selv om det er en bærende
idø som fremfor alt gjør den eiendommelig.

Skildringen av Hansine Solstad selv er klar og dyp, uende-
lig tiltalende, men allikevel uendelig virkelig; alle de øvrige
er tegnet slik at vi ikke et øieblikk er i tvil om hvilken innfly-
delse de må øve i hennes liv.

Den urettferdige beskyldning for tyveri som gjorde Hansine
Solstads skjebne så grenseløst tung, går som en blodrød tråd
gjennom hele fortellingen, og vever inn i den menneskenes
glimrende hukommelse når det gjelder å huske det som er
ondt, deres utspekulerte kombinasjonsevne når det gjelder å
holde mistroen blank og bitende som et skarpslepet sverd,
deres tankeløse, ivrige hjerteløshet som akter et menneskes
livsglede så ringe. Alt dette har Egge skildret så vondt og så
sant som livet kann være. Men det er allikevel ikke det-
te som er det største i boken. Heller ikke er det sproget,
for det er hverken strålende eller overraskende — bare
jevnt og hverdagslig, men det er uadskillelig ett med
miljøet, som ens stemme er ett med ens umiddelbare ord.

Nei, det er ikke alt dette, som dog var nok til å skape en
god bok. Det er noe som er i slekt med tiden, med det våk-
nende Norge. Det er dette med ættekjenselen, den som
Hansine Solstad har slikt levende vell av, som gjør henne
ensom mellem de små og ensom mellem de store i samfun-
det, som den usleste fattigdom ikke kunde kue, og som
chansen til å komme inn i andre, fornemme kredse, ikke
kunde forvirre eller forvanske. Der går over Norge idag
en hungrende lengsel tilbake til det oprinnelige ikke en pra-
lende overfladisk fortidsbegeistring lik den som hjemsøkte

landet i forrige århundre og som vi herover ennå slåss med. Vi vet idag at det som gir et folk ryggrad, det er ikke det fremmede, som vi i vårt utadvendte liv gjennom århundreder har hatt våre øine på, men det er de verdier som nasjonens indre liv avsetter, vi så lenge har ringeaktet, inntil vi nu i hektisk anger holder på å samle inn de smuldrende rester.

Og ættefølelsen, hvad kunde den ikke ha reddet, om alt det fremmede ikke hadde skyllet inn over oss, og i forening med byenes overfladiske flakkende liv hadde slitt og slitt i de engang så sterke tråde som bandt en nordmann til hans egen jordbunn, hans slekt.

For ættefølelsen er den store bevarer. Den balsamerer ikke, der ligger ikke inntørkede mumier der den har rådet, dens resultater er varmt blod og levende hjerteslag. Den minnes og samler, og op av dens rike muld skyter de nye tider.

Men denne ættefølelse lot vi dø, og derfor har vi tapt alt det som den kunde ha bevaret.

Hansine Solstad kommer til byèn, blir tjenestepike, hennes omgang faller imellem byens arbeidsfolk, og der har hun valget mellom å glemme at hun er av god ætt, slik som så mange av handelstandens sønner og døtre har gjort, og være tilfreds som byens bakgaardsbefolkning er, med å leve i trellevilkaar til de selv har fått det initiativdrepende trellesinn, eller å huske det, og kjempe sig op i rekkerne til hennes energi og intelligens har skapt den rikdom som kunde skaffa henne adgang til byens kulturbærende kretser. Men der passer hun eller ikke. Hennes kultur er av en annen art, dens ytre ramme er ikke slik at den passer inn i byens miljø. Og derfor er dette den evige tragedie for den som kommer fra landet bare med den utdanning som kreves for å stelle en gård og dyrke dens jord. Mellom proletariatet går det verdifulle hos dem, deres egenartede bondekultur, tilgrunne fordi de smittes av trellesinnet, og kommer de høiere op, så vil byens glatte innsmigrenre former lokke dem inn på sine farlige, ukjendte veier. De pynter sig med bondekulturens overflate, de mister sin

egenart uten å få noe igjen. —

Hansine Solstad kunde ikke opgi noe av sitt. Hennes slekts gamle idealer var og blev hennes, og gjorde hennes liv rikt, og ensomt. Men den dag vi nordmenn igjen har lært å skille klinten fra hveten, den dag vi har fått vort gamle arvesølv til å skinne på ny, den dag skal ingen som er av god ætt fristes til å glemme det eller ringeagte det, for Norge er et bondeland, og Norges bonde har gjemt hvad byerne har glemt.

Sigrid Hakstad.

NORSK-AMERIKANSK LITTERATUR.

VI liker å klynge oss til den tro at norsk-amerikansk litteratur idag er en **gryende** litteratur, som gir løfter for fremtiden — — — at dens urskog av famlende, middelmådige og undermåls produkter, bare er de seige ugressrøtter i åndslivets nybyggermark, som en gang skal vike plassen for rik og uhindret frodighet.

I følelsesmettede stunder, ser vi som i en visjon at den norsk-amerikanske litteratur har **nådd** sin modne manndom, at dens tanker flammer op fra grunnen av dette underlige samfund, at dens sprog er ungt, friskt og skjønt. . . . En dødsdømt visjon, en hildring på ørkenhimlen!

Norsk-amerikansk åndsliv i det hele tatt, og litteraturen i særdeleshed, vil alltid være som en rekke halvferdige hus. Grunnmuren er de unge immigranternes villige verk. De øser av sitt sinns lengsler mot landet hinsides havet, de legger sten på sten, og tenker å bygge et tårn som med sin topp når til himlen, så det kann samle alle nordmenn som en gang lot sig lokke ut i det fremmede. . . . Men så en vakker dag begynner livet omkring dem å strekke sine fangarmer ut, og det suger dem til sig. De slutter å bygge, deres helligdom blir stående halvferdig, de har fått andre guder.

For det norsk-amerikanske samfund har ingen uuttømmelig evne til selvfornyelse, det har ingen dype brønne å øse av. Dets midtpunkt, kulturelt sett, ja hele dets grunnvold ligger utenom dets egne grenser. Uttynnet, forjaget og forflatet på

den farlige kystvakt mot amerikansk tenkesetts sugende brenning, har det bare **en** chance til fornyelse, til vekst, nemlig den intense, uophørlige forbindelse med Norge. Det skred av skapende krefter som er øieblikkets Norge, måtte gi gjenlyd i våre sinn, og skape den blånende bakgrunn som kunde gjøre oss til et eget folk midt i dette folkehav.

Men hvem makter å holde en slik vei åpen, en ferdselsvei for tanker, følelser, ord? Ingen! . . . **Ikke** de enkelte individer, **ikke** pressen, som er massens formynder og opdrager. . . . Se, det er dommen for vårt åndsliv her borte, det er seglet på stagnasjonen og dens uundgåelige følger, kritikkløsheten, tilfredsheten med det middelmådige. Det norsk-amerikanske samfund selv og alle dets livsytringer er alt preget av det. Hver enkelt av oss må uvegerlig gå samme vei, om vi tror oss aldrig så uovervindelige. En dag passerer vi grensen, vi vet selv bare ikke når. Og slik blir vi med i flokken som tærer på eldgamle idealer, som tygger drøv på gravlagte drømme, hvis sprog er et barn av henfarne tider. . . .

Anderledes kan det ikke være; det er ikke noe å gyde tårer over.

Og dog, dypest inne, ligger der hos oss en heftig lengsel om at dette uundgåelige i en ubevoktet stund måtte lide et knusende nederlag — at lynet måtte slå ned i en sjel — uanet — og fange den inn i en blinkende åbenbaring. Men op av denne åbenbaring skulde den stige, sagaen om vårt folk herover, brennende, selvoplevet, som den bare kan skrives **her**, og av en av våre egne, som den bare kan skrives av en som selv engang eide den freidige tro, og som nu eier den usvikelige nederlagsangst. For **innenfra skal trådene spennes**. Innenfra skal strengene skjelve sin tone ut.

En underlig beretning, Norge til evig eie, om nordmenns kamp på hvelvet, om taket som glapp.

Sigrid Hakstad.

ME KOM HERTIL — OG VART . . .

LANDET låg ope og vidt då eg fyrste gongen såg det. Kvar auga seg snudde var det flatt. Blikket tøydde seg lenger og lenger inn i endeløysi, men laut gjeva op. Tårebløyt og overvunnet kom det attende.

Seinare såg eg tre og fjell, dal og elv, men alt var annorleis enn det eg var vand til. Det vilde nok take lang tid fyrr ein framand som eg kunde bli odelsinnbudd hertillands; skilnaden var for stor.

Vidare, tenkte eg, folk som er fostra i eit land som dette, vert nøyd å bli annorleis enn mitt folk. Men, korleis gjeng det so med dei som er fostra i Noreg og sidan liver her? Vil dei verta annorleis? Ja dei vil.

Den fria naturi ute, hev alltid vore og vil verta den skapande grunn fyr menneskenatur.

Heime i Noreg slogst folk med livet, medan livet her tek ryggtak på folket. Me vert dregne med av suget. Slettornes og storbyens dragsug forbjoda den eismale mann å bita seg fast, held setja merkje der han fer. Alle lyt me gå på same vegjen; danse um den same kalven. Ein kan prøve å sparka imot; det nyttar lite då der ingi fotfeste er.

Ikkje nyttar det å ropa helde. Sletti èt kva du segjer fyrr det er sakt. Her er ingi ekko som spreider ljoden ut og bær den attende til deg sjølv med bøn om meir.

Kjendslelivet kjem og på viddi. Me står på toppen, samstundes som me kjenner botnen under føtene. Det er fåfengt å kravla, når ein kann gå opreist overalt. Me kann gå rakyggja omkring her utan å detta. Me vert innsvøyppt i trygghestkjendslor som litt om litt svever oss.

Evni til lengtning hev vore normennis bærande kraft ned gjennom tidene. Heimlandet hev fostra byljor i sindet vort. Difor vil der alltid vanta eit kvart når me kjem på framand jord. Ei sår saknad vil vera gjøymt djupast inne.

Slettone gjer nok alt dei kann fyr å takka heile plassen. Dei kastar slør over alle kvasse motsetninger som dal og fjell hev brennt inn i oss. Ein kan mest segja dei prøva

på å kjøva det personlege særmerkje og då døyr gneisten av guddom og.

På trass av alt dette, hev det synt seg at ein kann halda det gode ein fekk i arv, når godviljen legst til.

Til dømes skal eg fortelja kva eg såg og hørde ute i landet, ikkje langt herifrå.

Eg gjekk i skogen. Store kjempor stod omkring, medan andre låg. Disse tre'i hadde set indianerna og deira liv. Dei hadde og set den fyrste røyken av nybygjarane og kunde fortald meg mykje, men dei tagde.

Best eg gjekk i eigne tankar soleis, laut eg med eingång bråstoppa.

Beint framanfyr, i ljøsningen stod eit kvitt hus. Det var norskt. Heilnorskt i kvar ei lina og kvar ein sving var det.

Ein forundarleg, mjuk tone byrja sjelva millom tre'i der eg stod. Ein heimsleg låt som rørde med dei finaste strengjer. Huset var det som spela.

Utafyr, i hagen sat ei ljøslet jenta og sauma. Då eg kom nemare, såg eg at det var ho Synnøve Solbakken som sat der. Eg tykte eg hørde "Synnøves sang" og, men det var visst berre inni meg det.

Eg stoppa å røda eit bil. Ho var norsk i hug og åtferd. Den litt bluge, værduge måte å syna seg på, kjende eg so vel frå Noreg. Ho fortalde på lytefritt norsk mangt og mykje, blandt annat at far-far hennar kom frå Noreg som unggut.

Om kvelden skulde der være ein festleg sammankomst i nærleiken.

Mykje folk kom; helst ungdom.

På vollen nedanfyr dreiv dei på med ringleik; og her møtte eg mange heve ungdomar av norsk byrd. Norsklynnnet glima igjennom som eit blankpussa stålstykkje, halden i hevd fra slekt til slekt.

Som amerikanere var disse veldana og høgvyrde folk, det fekk eg prov for etterpå.

Då me for heim den kvelden høvde det soleis, at eg og ho Synnøve gjekk ilag.

Månen hång sølvklår deroppe og gjorde si plikt. Ljoset

fløynde gulblått utover sletti, og skogteigane derburte laga myrke, trolske skuggar langs randi.

Dei få husi som låg spreid omkring, makta ikkje taka herredømet over viddi som no i natti livde sitt eige sjølvråduge liv.

Landet synte seg i all si bragd. Det opna seg op og synte at det åtte si eigi sjel. Ei mektug kraft var løynd i sjølve landet og no i nattestillheiti mana det sitt folk til vaken draum og dåd, men folket sov, dei var trøytt og dei ansa det ikkje.

Jacob Birkenes.

— *PER BOLSTAD* —

Meistarens fingrar leika på strengjom
tonane dansande gret og log.

Du hørde den friske susi i fjellom,
hørde kor bekkjene steinane gnog.

Tonane dansa, og stupte or fela,
stigande, fallande, grovt og grant.
Bevrande låg dei i lufti og leika,
fortalde um Norig trugande sant!

Tåra, ho vart' kje lengje i auga,
fela ho kurlande log ein lått.
Tonar på nyom i sorgi seg lauga,
auga tok til å duggast so smått.

Livande Norig fram seg synta:
Bjørki i lia med lauv i sprett.
Bonden på engjom ljåi si brynte,
fjelli på nyom vintraklædt.

Meistaren lyfte bogen frå strengjom,
tonane døyande burt dei for.
Då tagna den friske susi i fjellom.
Då livde du atter på framand jord.

Gustav Roesen.

FEDRELANDETS SANG.

HENDER det noen gang at du i det fremmede blir stående fortapt over småting du ser og hører på din vei?"

Mannen som ga mig dette spørsmål var gammel av år og gammel i dette landet, men forholdsvis ny for mig. Vi satt nu i hans stue og småpratet, mens kvelden kom inn gjennom ruten. Intet lys var tendt. Jeg kunde dog godt se hans ansikt fordi han sat nær vinduet. Han interesserte mig meget.

Jeg svarte ikke på hans spørsmål, jeg visste ikke hvad han mente. Jeg skjønte han var i stemning til et eller annet, og jeg vilde nødig bryte den ved et dumt svar. Derfor sa jeg ikke noe. Men alt han sa, sa han ikke til mig, men til vinduet. Hans stemme var monoton og underlig upersonlig. Og så tok han fatt hvor han slapp:

"Nei unge mann, dertil er du vel for ny. Du er for nyfiken, for optatt. Men det kommer nok sterkere for hvert år du er derfra. Du synes vel det er noe tøv dette med styrken og årenes antal, men bare vent og du skal få se."

Det blev en lang pause, og jeg satt dørgende stille.

"Det er noe underlig med dette uttrykket "mitt land" — vidunderlig. Og så forferdelig. For aldri har du fred. Det gjør dig tvisynt. Alt hvad du ser i det nye ser du fra to sider. Og alt hvad du hører klinger urent. Opblandes med det som høres og det du har hørt, forstår du. — Men mektigere enn landet er røsten, for den når dig ad så mange veier og allerhelst når du er alene. Han trakk et lite sukk.

Nu begynner det å sne snart. Så kommer du vel forbi kratet med de rimete, hvite grener. Du later som du ikke ser det, men skjønner jo det er noe det vil og stanser litt for å føie det. Hva nu, tenker du og ser inn i dets lukkede hvite opsyn. Og du ser og fornemmer, først dunkelt, men stigende i klarhet efter som billedene bryter frem og forsvinner.

Sol over alle snefjell, grønn gran under tung sne, svart-

blank sjø intill en hvit fjære og tunge sneilinger drivende forbi ute i fjordgapet. Tilslutt lys i alle en stues ruter. Ved bordet sitter en mand med boken og du hører ham ganske tydelig lese: "Fred på jorden," — og du går videre.

En søndag-morgen ligger du på din seng med hendene under nakken. Noen slag fra en kirkeklokke når såvidt ditt øre. Du vet ikke om det, men straks er du i bygden hvor alt folket skal til kirke. Fra hver eneste stø skyter ut en båt. Heises et seil slår det såvidt ut i utfaldsgråen. Fremvokstringen legger ut en åre for å hjelpe på farten. "Signe møtet!" sier folk, når de stryker forbi. Og alle båter legger til ved det store hvite huset. To gamle menn møtes og håndtas: "Men at jeg skulde møte dig, Lars Hagrup på kirkevei." Den annen svarer: "Ja du kan så si, men idag kunde jeg ikke annet — i dette velsignede været."

"Det var slett ikke så greit til å begynne med. Du hadde en ret vei å gå til et mål, og du gikk den fort. Du blev gjerne litt overlegen. Du så ovenfra og ned på disse ting der fikk dig til å stanse. Du syntes de heftet dig bort og kallte dem napp i din trøie. Ja det gjorde du da. Men nu vilde du aldri si det. For det er noe dyrebart dette, han stanset som lette han efter det rette uttrykk og nu kom det sterkere og med mere klang — "å være et membran hvorimot ditt land kann tale." Et membran, et instrument. Ditt sinn en slags strengelek; og snekrattet napper lett i en streng og straks dirrer og skjelver det i dem allesammen. Du står som med blottet bryst i dette sus fra ditt land og føler det hele som et herrens vær.

"Nei røsten er bare god, den. Verre var det med veven."

Han så mitt rykk av forundring ved det siste ord og skyndte sig å fortsette:

"Det var nemlig det at du synes å se tråder som løp ut fra kjære steder over det hele land, landet du forlot, og alle tråde samlet sig tilslutt i dig. Det var den nydeligste vifteformede vev med tråder av de forskjellige kulører. Det var nu den rene lyseblå som du kunde følge helt frem til hjemmet.

Og det var gledens guld og dødens sorte tråd, men en var rød og tung som trakk den hjertebloodet ditt.”

Nu var det næsten mørkt i rummet. Han kunde derfor snakke om disse ting, skjønt det lød litt anpustent.

“Du syntes et napp var formeget. Hvad mener du da om veven. Du var vel ingen fri mann med den. Så tok du frem saksen å klippet en tråd. Du kjente dig ledigere. Du blev flott og klippet dem allesammen. Så stod du igjen med kva-
sten av alle tråde i din hånd. Drypp, drypp, sa det i bakken og hånden var fuktig. Og du blev fri, en herlig bleksottig fri mann i hvem intet syntes å trives. Du har hørt om dyrebar frihet. Min frihet var blitt mig for dyr selv om jeg intet hadde betalt. Og i de mange år har jeg nu tuklet med trådene. No-
gen ender har jeg fått ihop, men mange henger enda løse. Men mitt strev lønnet sig, å ja! For røsten, røsten, jeg kann merke den stundom, det dirrer i membranet om ikke i et vær netop, å nei.”

Pausen blev så lang at jeg rørte litt på mig. Jeg vilde nu gå. Men han tok fatt igjen med sin likesele stemme som stod i slik motsetning til ordenes glød.

“Du vet så vel at land og folk skal stå dit hjerte nær. Men kann du holde av noe som ikke kommer med i din hverdag, som ikke fyller ditt sinn uten på de store høitider. — Nu sitter jeg og lytter til fortellingen om mitt folk, om folket gjennem alle tider. Det synes dig da at de tusinde inntrykk samles til ett. Atter en röst, folkets. Og du sitter og er inderlig med når den stiger i glede, faller i sorg. Du hører eder og stønn og seirende rop, en undertrykt, svanger hvirken, men så plutselig skytende op lik lerkejubel over senløsning. Og du hvisker stille i stor glede: “Ennu er du med i alt dette”

Folkets og landets röst. Det er fedrelandets sang. Og sæl er den som har øine å se med og øre å høre med.”

Den gamle mann tidde nu, og hele tiden hadde han snakket til vinduet. Nu måtte jeg bryte op.

Jeg følte mig litt fortørnet da jeg gikk og sa nokså høit: “Du snakket som en såre vis mann, men hvor hadde du ditt skjegg?”

Paul Nielsen.

RUNDT LEIV EIRIKSSON-DAGEN.

Som bekjent har nordmenn alltid hatt tilbøielighet til å sole sig litt for meget i glansen av vikingetiden, og det synes som denne tilbøielighet er blitt enda sterkere blandt utflytterne, for hvem det faller usigelig lettere å klynge sig til det Norge vi har pugget lekser om på skolen, fortidens Norge, omgitt som det er av fjernhetens eventyrskjær, enn Norge som det er idag, med all sin trivielle hverdagslighet, og all, sin alltid nye, levende skjønnhet. — Denne fortidschauvinisme trives og blomstrer aller best i ly av Leiv Eiriksson-dagen.

Nu er det ikke mere enn rimelig at Leiv Eiriksson får sin dag, som Kristoffer Kolumbus har sin, men Leivs betydning kann selvfølgelig aldrig komme op mot Kolumbus's'. Visstnok var Kolumbus's opdagelse av Amerika sannsynligvis like tilfeldig som Leivs, men mens Leiv blev drevet ut av kurs på veien til sitt hjem, var det forskertrangen som drev Kolumbus avsted; hans foretagende var en stadig kamp med over- og underordne, med fattigdom og ygmygelser, fra det øieblik han undfanget tanken om den nye sjøvei, til han gikk iland i Vest-Indien. — Hvad den hypotese angår som går ut fra at Kolumbus, fra fortellinger om Leivs ferd, har fåt vite at Amerika Amerika eksisterte, og av den grunn planla sin reise, må man huske at den er ikke annet enn en hypotese, og må nedsettes som sådan. Dessutom, det var jo ifølge historien, Indien Kolumbus søkte, og ikke Amerika. Det var Kolumbus's og ikke Leivs opdagelse som åpnet Amerika for den hvite race. Riktignok var det tidens og ikke Leivs skyld at hans opdagelse ingen praktisk betydning fikk. Nordmennerne var så å si Europas eneste sjøfarende folk, iallfall de eneste som søkte vestover. Det øvrige Europas lengsler gikk andre veier, mot østen, mot det Hellige Land. Deres verden var liten, og de næret intet ønske om og gjøre den større. — Kolumbus's tid derimot, var preget av renessansens våknende nysgjerrighet, dens altomfattende vitebegjærighet, dens lengsel efter alt som kirken hadde holdt borte. Europa var ferdig til å erobre det nye land.

Derfor, la oss ikke overvurdere Leivs betydning! La oss

aldri tro at Leiv skal kunde stille Kolumbus i skyggen! Men når vi hylder Leiv Eiriksson, som den første hvite mann der satte fot på Amerikas jord, la oss hylde i ham de gamle nordmenns letsindige uforferdethet, deres ukuelige utlengsel, som gjorde deres korte liv så rikt, deres sinn så smidig, så mottagelig for alt nyt, så ærbødig overfor alt gammelt. — Og la oss tro at disse egenskaper er gått i arv til oss, at utferdstrangen, lengselen efter nye syner, alltid er levende i nordmenns hjerter. Leve den rastløse higen efter alt det som er bak horisonten, enten den driver oss mot fremmede land vestenfor havet, eller mot ukjente verdener i menneskenes sinn!

Sigrid Hakstad.

MARTHA OSTENSO: "VILD-GJESS."

For omtrent et år siden vandt Martha Ostensø "Pictorial Review" prisen på 13000 dollars for sin novelle "WILD GEESE". Den utkom først som fortelling i dette månedsskrift, blev senere utgitt som bok, og har nu gått som føljetong i "Skandinaven" under Dr. Ingeborg Rasmussens dyktige og forståelsesfulle oversettelse. Dette var mere enn debutnoveller ialmindelighet får.

Handlingen er henlagt til "Oeland", et lite distrikt sparsomt befolket med Skandinaver, ute på de store prærier i nordvesten. Hit kommer Lind Archer som lærerinne for landsby-skolen, hun blir innlosjert hos Caleb Gare, den mektigste man i kredsen, men også den, der er mest hatet og fryktet. Han bruker sin jord med megen klokskap, men driver sine barn som slaver, en tyrann mot sin hustru, og har liten omgang med sine simple men ærlige naboer, som han foraktet.

"Vildgjess" fik ikke noen gilmrende kritikk i de amerikanske aviser, den var hverken værre eller bedre enn de almindelige debutnoveller. Den blev heller ikke noen begivenhet på litteraturens område. At den opnådde prisen blandt 1700 andre noveller, har ikke så meget å si, når vi vet, at de 1700 var alle et første forsøk på å betrede forfatterskapets tornefulle sti. Martha Ostensø, denne unge norsk-amerikanerinne, viser dog gode anlegg og der bør kunne ventes mere og bedre fra henne.

I denne hennes første novelle, synes det dog at være litt for meget effektjageri. Under lesningen av boken, fik man uvilkårlig følelsen av å sitte i et værelse, hvor en helvedesmaskine tikker og tikker, spenningen blir større, engang måtte den vel gå av, vi vender bokens blade sikre på, at på næste side vil den eksplodere. Men intet av betydning hender, og reaksjonen kommer — vi blir utålmodige og likesom litt likegyldige for hovedpersonene i boken. Når folk endelig vil sitte i trell-dom og mørke, istedetfor å rive sine bånd over og gå ut i frihet og lys, kan vi ikke ha ondt av dem mere; vi blir irritert av deres lidelser, likesom Judith blev irritert over Ellens syke øine. Caleb, bokens hovedperson, er best skildret. Som så mange menn av hans type, benytter han moderkjærligheten som en svøpe til å holde kvinnen underkuet. At Amelia fant sig i Calebs tyranni, er lett å forstå for den eldre generasjon, som husker hvor liten rett en gift kvinne hadde for loven. Der er ennu stater her i Amerika, hvor loven gir en mann absolutt enerett til å bestemme over barnas opdragelse og religionsundervisning. Den gir ham også rett til å bestemme over penge som hustruen ved arv eller gave får. Under slike forhold er det jo ikke rart, at en mister evnen til å handle og tenke klart. Men at Amelia kann se på, hvordan Caleb ødelegger barnas liv og gjør deres ungdom til en grå trøstløs tilværelse, for å bevare hemmeligheten om sin ungdoms feiltrin, er derimot mindre forståelig. Calebs evne til å opsnuse alle ting som kunde komme ham tilnytte i hans umettelige begjær efter mere land er næsten overnaturlig; som dengang han fant ut at Bjørn Aronson hadde tatt penger av kirkefondet til å kjøpe kveg fra Klovacz og brukte denne viden til å tvinge broren Fusi til å selge sig et jordstykke, han lenge hadde ønsket. Likedan da han fant ut at Thorvaldson hadde fisket i Bjarnarsons dam, og derved blev eier av noget akerland, der lå nær hans egen eiendom.

Martin hadde et ønske som han stadig drømte om, det var å bygge nytt hus. Det blev dog bare med ønsket, når han nevnte dette for Caleb, blev han bare gjort narr av. Hans mislykkede fisketur er noe av det beste i boken, hvor hans ærlige, gode

natur vinner seiren, tiltross for farens hån og spottende ord. Bjarnarsons gode hjertelag og tillid til Martins bedre natur, gjorde at han heller vilde reise hjem med uforrettet sak, og utsette sig for farens vrede, enn å svikte dennes tillit. Martin er den mest sympatiske skikkelse i boken, og da han under høiingen vrir skulderen av ledd for å redde Ellen fra å falle på en høigaffel, tar han rolig imot farens bebreidelser, uten å fortelle den sanne grunn for uhellet. Mellem Martin og Mark Jordan (Amelias kjærlighetsbarn) var det et slektsbånd som de dog begge var uvitende om og som de formodentlig hadde arvet fra sin felles mor. Mark Jordan var arkitekt og Martin hade sit hode fullt av tegninger for et nytt hus.

Ellens stumme håpløse resignasjon, da hun i sin avmakt måtte gi glipp på den hun er glad i, opprører oss bare, hvorfor reiste hun ikke med Malcolm, hvorfor? Forfatterinnen gir oss ikke noe fyldestgjørende svar på dette. Det kann ikke være av kjærlighet til foreldre eller hjem. At Amelias barn fant sig i farens brutale optreden for å skåne henne, var nærmest egenkjærlighet, det berørte dem ubehagelig når de så Amelia komme ut i kjøkkenet med rødgrøtte øine.

Forfatterinnen har sin beste styrke i beskrivelse av personer. Hun finner frem deres gode og dårlige sider, og analyserer deres tankegang på en måte som røber lærerinnen. Flere av hennes personer blir levende for oss, og deres sjeleliv blir beskrevet med en forståelse og modenhet, der er langt forut for hennes alder. Fortellingens gang er springende og mangler ofte faste punkter. Hun bringer også mange personer inn i fortellingen, det gjør boken litt uklar og vanskelig å følge med i. I Judiths skikkelse har hun bitt av et større stykke enn hun kan klare. Judiths impulsive forsøk er det lett å forstå og tilgi. Men hennes tålmodige finnen sig i skjebnen etterpå er ikke i stil med den sterke frie natur, forfatterinnen har tegnet av henne. Hennes flugt med Svend blev ikke den store begivenhet vi hadde ventet, det blev likesom så dagligdags, noe som kunde hendt enhver. Branden og Calebs død ved at jorden, som han elsket overalt, suget ham til sig, var en søkt men effektfull slutning for en så onnskapsfull natur. Der er dog et par punkter i boken, som viser at selv Caleb

kunde bli grepet av menneskelige følelser, som dengang han stod bak hekken og så Mark Jordan gikk forbi, og ønsket, at det var hans søn, likedan da han gikk ut og klappet hønen med sine hender.

Lind er vanskelig å forstå, hvorfor skulde en ung, selvstendig pike med hennes utdannelse, uten motsigelse, finne sig i Calebs tyranni og hensynsløse opptreden, som det at hun måtte stå op kl. 4 om morgenen, og hun også måtte vente med å spise, til han fant for godt å infinne sig. Den stemmer lite med den type av unge kvinner som nu går ut av skoler og universiteter, de har gjerne litt mere ben i nesen, og Caleb var jo innerst inne en feig sjel, det sees tydelig av optrinnene mellom ham og Mark Jordan, hvor han trekker det korteste strå.

Efter Calebs død blev det bare velstand på Gares farm, na-boene kunde nu komme på besøk, og blev traktert med kaffe, kjøpt i byen, til ikke liten forargelse for Svends mor, som nok syntes de slog litt for stort på, så like efter Calebs død. Martin fik realisert sin drøm om det nye hus. Den eneste der ikke syntes fornøid med forandringen, var Ellen. Hun var en av de ikke så sjeldne naturer, der liker å være martyrer og som føler best ved at gå rundt som en gjenstand for andres medlidenhet. Hun hadde jo også gitt avkall på sin rett til lykken, og ville derfor heller ikke, at de andre skulle være glade. Livet hadde banket på hennes dør, men hun stengte for.

Boken vil bli udmerket kinoføde. Den har mange store scener som vil gjøre god effekt, og sette publikum i spenning og begeistring. Naturskildringene i boken er hverken mange eller gode. En får aldrig noe fugleperspektiv over stedet. Hver farm blir noe for sig selv og som tilhørende landskapet, det er liksom noe uvesentlig som bare er tatt med for å fylle op. Bokens tittel: "Vildgjess" kommer regelmessig frem, akkurat som et skilt, for å vise, at der dog er en liten forbindelse mellom boken og titelen. Boken ender som eventyrene fra vår barndom: "og de levet lykkelig bestandig efter". Helvedesmaskinen tikker ikke mere, men den eksploderte heller ikke. Det store knall uteblev.

Boken blir lagt vekk, med en litt trett, utilfreds følelse, den kunne ha været en stor bok, men den blev bare en novelle som forsvinner i mengden.

Ingeborg Møinichen.

DEN SORTKLÆDTE.

Det varte kun et øieblikk
just i forbifarten.
Du strøk forbi, du skilte dig
så vel fra gjengse arten.

Hemmelig, i sorte klær —
fremmedartet, sjelden.
Du kommer, går, så stilt forbi.
Jeg ser dig kun om kvelden.

Du er en fremmed hertillands,
du hører ikke hjemme
blandt steppens barn, skrål og dans.
Du har for dempet stemme.

Du hyller om din skikkelse
et vev av myke linger.
Ditt øie stråler, havblått, dypt.
Din sjel har hvite vinger.

Du bygger om ditt eget jeg
en forsakthetens borg.
Ditt ansikt er så mildt, så blekt.
Du har visst hatt en sorg.

Jeg drømmer dig en kjole hvit.
Du ligner jo et syn.
Så lys, så fager du er blitt.
Et havblikk over bryn.

Himmelsk er du, jordisk og
på en og samme tid.
Du minner mig om solopgang
og fuglesang i li.

Hvor kom du fra, hvor går du hen.
Du passer ikke her.
Du har ditt hjem rundt dal og fjord
på voll, blandt grønne trær.

Du gjemmer lengsel i ditt blikk
om noe du har mist.
Et hus blev byggd, et håp slo klikk.
En gyllen bro med brist.

Hvis du vil reise hjem igjen,
så går jeg også med.
Det land og du, og bare det
kan gi mitt sinn, sin fred.

Jacob Birkenes.

BOHEME-LIV I CHICAGO.

Humorn är icke helt och hållet avskaffad i dessa dagar, men ingen törs vara en fin humorist, humorist på grund av nöjet av humoristisk uppfattning och framställning — en humorist av guds nåd, som har rätt att upplösa allt disharmonisk, vrängt och eländigt — tillvarostriden, skröpligheterna, synder och alltsammans — i ett stort alltomfattande, alltförlåtande halvt svårmodigt, men medkänsligt löje. Vem skulle i vår tid våga framställa en skara fullbultar och glädjeflickor så som Bellman framställt dem — förkomna, bedrövliga varelseser, men älskvärda i all sin löjlighet och fullkomligt odömda i sedligt avseende? Stackars fader Moritz, stackars Ulla Vinblad — hade ni råkat i händerna på nutidsdiktare, huru skulle de icke karvat och dissekerat eder och uppvisat huru komplett ömkliga ni äro. Och de skulle alla betrakta er som ett slags "försökskaniner", eller spotta och säga emellan sig: drycken-skapen och köttets begärelser äro stora laster, låtom oss bli goodtemplare och låtom oss uppräta en midnattsmission och ett Magdalenahem, hundra alnar långt, femtio alnar brett och trettio alnar högt och en tvärhand därtill. Ja tiden är sedlig. — Gustaf Fröding.

Sammen med en venn, begav jeg mig en lørdagskveld ut på en meget tvilsom ekspedisjon. Det var blitt oss fortalt at Det Litterære Samfund ikke er det eneste sted i Chicago hvor man kan se uhildet på tilværelsen og stå frem og tale fritt. Der skulde eksistere en anden klubb nede i byen, hvor man endog var nådd lengre.

Ja så sa man. Men vi hadde naturligvis våre tvil, — at der i en by som Chicago, hvor der riktignok bor en tre millioner mennesker, men bare 50—60 tusen nordmenn, skulde finnes noe bedre enn Det Litterære Samfund, særlig når der efter all sannsynlighet ikke var norsk initiativ med i spillet — det måtte jo gi oss betenkeligheter.

Vi nærmet oss imidlertid stedet, og jeg gikk og tenkte på Frødings litterære program. Kanhende er ikke humoren helt avskaffet ennu — 46 år efter at den svenske skald merket at den var ved å forsvinde. "Humorn försonar människorna"

sier han — “den är de publikaners och syndares evangelium.” Og det forekom mig at jeg engang i min ungdom, før enn man hadde drevet mig ut av paradiset, lærte at evangelium betyr det glade budskap. Riktignok forsnakket jeg mig en dag og oplyste min lærerinne om at det betyr den glade buskap. Hun gav mig en anmerkning med hjem — ordentlig lumpent fruentimmer altså! — og så fik jeg ris og alt det som hørte til. Dengang hadde man ikke spor av sans for humor!

Men jeg tok det forresten slett ikke så hårdt, selvom lærerinnen den næste dag, i klassens påhør, spurte mig om jeg hadde fått min straf. Frekt alltså! Hadde jeg dengang kunnet engelsk, hadde jeg naturligvis svart: None of your darn business!” Dessverre var dette sprogs søte velklang mig ukjent, men jeg svarte da allikevel nokså flott, at på denne tid av året fantes der bare en skarve sopelime i huset — helt ufarlig. Denne åpenhjertige tilståelse blev bare belønnet med et kryss i protokollen.

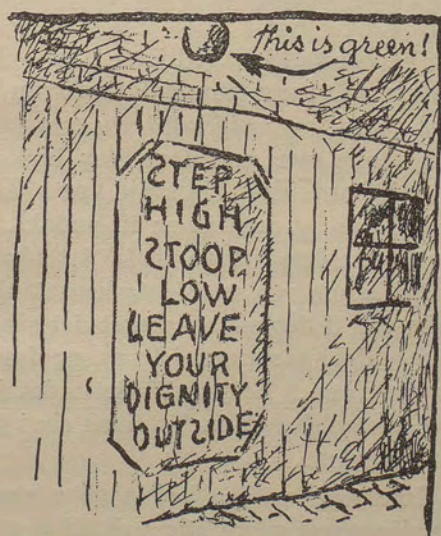
Mitt kvinnehat daterer sig imidlertid fra hin periode av mitt stormfulle liv. Et sådant spørsmål syntes jeg nemlig røbet en så total mangel på takt og sømmelighet, at jeg bestemte mig for aldri mere å ha noe med det kjønn å bestille. Men det kryr jo av dem! Det er sannelig ikke så greit at holde sig unda heller.

Dog ett er sikkert: tross mange viderverdigheter forblev jeg den samme. Allerede den gang følte jeg mig som en stor synder og syntes såmen det var meget mere spennende å sloss litt, både med store og små, enn å gå og vifte med et par englevinger, som jeg aldri hadde hatt og som man heller ikke fikk klistret på mig. Pynte mig med lånte fjær, nei mange takk! Skulde jeg absolutt sprade omkring, så foretrakk jeg å vise min utilhyllede nøkenhet. Erat enim nudus — jeg har hørt det skal være latin, og jeg tror det; det klinger kjedelig nok ialfall. Jeg putter det forresten inn her som et bitte lite fikenblad.

Men nu merker jeg til min skrekk, at jeg bare snakker løs om min barndom! Ak ja, det skal jo være det mest usvikelige tegn på, at man eldes det. Men tilgiv mig, kjære venner, for mine grå hårs skyld. Nu skal jeg forsøke å holde mig til det

lille eventyr som min venn og jeg oplevet. For det var virkelig et lite eventyr, efter vore forholde da. Man blir sannelig ikke bortskjemt i storbyen Chicago eller i den lille idylliske stad Evanston. Avisene kan jo fortelle litt av hvert, men avisene bare lyver de; allesammen undtagen "Forum". "Scandia", sier De? Er det en avis? Har aldrig hørt tale om den. Noen avis med det navn har i det minste ikke hatt noen referent ved Det Litterære Samfunds møter og hvordan kann den da undgå at lyve? Selv om den aldri nevner oss, blir det å tie jevngodt med løgn, når det gjelder det viktigste foretagende som no-gensinne er blitt satt igang i Chicago.

Nu var det altså eventyret jeg skulde fortelle om. Min venn og jeg stod i øieblikket ved inngangen til dette nye ukjente.

"Thus the Orange Door
Under the Green Light
Confronts you.
Dark and devious seems its ways
To those who are dignified;
Dignity covers ignorance—
Knowledge needs no mask."

“Det her ser ikke så dumt ut,” sa min venn. Han er forøvrig en mann som udmerker sig med kort og fyndig tale, og da jeg av visse hensyn ikke vil nevne autentiske navn, skal jeg for korthets skyld kalle ham for Hans. — Jeg så mig litt omkring og nikket innrømmende. Jeg er nemlig bare snakkesalig når jeg er alene — ellers kan jeg være enda kortere og fyndigere med mine velvalgte uttrykk enn Hans.

Vi stod i en meget og ærverdig utseende alley. Man må undskylde mig at jeg slenger inn et utenlandsk ord. Jeg tror allikevel de fleste vet hvad det betyr. Det er jo så, at norsk er et fattig sprog og landet er enda uslere, norske nordmenn kjenner jo ikke engang begrepet.

Omgivelsene avtvang uvilkårlig respekt. En grønn lykt over inngangen kastet et mystisk, dempet skjær over det hele. En planke i veggen stod likesom og flirte og godtet sig over å få lov til å forestille dør. For å få en smule mere likhet med en dør, skulle der ha været skåret et hjerte i den. Men det kom mervelmedtiden, når man finner det nødvendig å lufte ut engang iblandt. Den bar imidlertid en gravitetisk innskrift — med klossete bokstaver stod der: Step high—stoop low—leave your dignity outside.” Kanskje var allikevel hjertet overflødig — ord kan jo også mane til andakt. Stedet, med sitt sterke særpreg, måtte bringe en til å tenke på alt annet enn Chicago. En kunne næsten føle sig hensatt til Montmartre eller Montparnasse. I det minste virket det sådan på mig — kanskje fordi jeg aldri har været i Paris, og dessuten har like lite håp om nogensinne å komme til dette det jordiske paradys, som til det himmelske, så en får finne sig i sin skjebne og nøie sig med surrogatene.

Nu spurte Hans mig om jeg hadde mine penger i behold. Jeg hadde nemlig været uforsiktig nok til å gå ut med hele min svimlende ukeløn i rede penger. Jeg kjente efter i strømpene. Jo, de var i sikkerhet. Det var Hans som hadde rådet mig til å ta denne forsiktighetsregel. Men nu var det det, at jeg hadde været så uvorren å ta på mig silkestrømper. Jeg har virkelig et par — ekte silke også, som jeg bruker en eller to ganger om året — ved riktig høitidelige anledninger. Hvis nu belysningen derinne var nogenlunde god, vilde enhver se

sedlene gjennom maskene, men vi hadde dog grunn til å tro at der hersket et næsten egyptisk mørke inne bak murene.

Vi blev da enige om å vise oss som helter og krype inn. I den trange gang vi nu ravet inn i, var det mørkt som i en sekk; men vi kom da helskinnet bort til billettluken, hvor det var rikelig med lys. Her fikk vi det første inntryk av denne merkelige klubb—billettprisen. Den var nøiaktig, på øret hadde jeg nær sagt, 99 cent. Meget originalt! Hvad ideen angår, skal jeg ikke si noe større. På den måten kan man selvfølgelig få daleren til å gå lengre, men jeg har vondt for å tro, at noen idetheletatt kan prestere det kunststykke, som det senere på aftenen blev fortalt var enhver bohêmes daglige gjerning, å tøje dalerseddelen så ørnen kommer til å se ut som en stork!

Det rum vi nu var kommet inn i, kunne jeg fristes til å kalle konditori. Der var små båser rundt omkring, næsten som på "verdens ende", "kyssekanten" og hvad de nu het alle de pussige stedene i gamle Kristiania. Jeg kan ikke hjelpe for det, men det navn må jeg nevne meget pietetsfullt.

Det neste inntrykk vi fikk, var på langtnær så bemerkelsesverdigg som det med billettprisen. Uten egentlig å være blaserter, tror jeg vi begge hadde mest lyst til å gå igjen, da vi så å si blev tvunget til å se på en kvinne som satt rett over for oss. Hun benyttet enhver tenkelig anledning til å vise at hennes strømper var — ja, jeg vet ikke riktig hvad jeg skal si op- eller nedrullet? Nei, det behøvet vi da ikke gå så langt for å få se. Smukke knær kan vi beundre overalt i Chicago. Hun var forresten ikke videre morsomt malt heller. Noe ganske annet var det da å se på veggene — der var det liv! Flere av dekorasjonene var virkelig festlige. Der manglet det ikke på forskjellige retninger. Ekspressionisme, futurisme, kubisme, dadaisme — alt i smakfullt virvar. Enndog amerikansk malerkunsts ypperste produkt var representert: Et fortryllende pikehode med carmosinrøde leber, rosenrøde kvinner, blek teint, kastanjebrunt hår og baby-blue eyes, så-danne drømmende øine, vet De, som løper ut i vann. — Å, hvilket deilig glansbillede — too cute for anything! En yndig mimose som ber sitt: Noli me tangere! Man måtte jo ikke glemme hvor man var.

Der hadde efterhånden samlet sig en hel del mennesker. De fleste begynte allerede så smått å begi sig ovenpå — op i teatersalen, og vi fant da å burde følge strømmen. Forestillingen tok også meget snart sin begynnelse.

De to enaktere vi fikk se var virkelig interessante. Selv om spillet for største delen var temmelig dilletantisk, opdaget vi dog så mange udmerkete detaljer at vi trygt kunde sette store forhåpninger til hvad disse unge mennesker kan drive det til i fremtiden.

Den store overraskelse — aftenens clou, var chefen for banden. Denne kom frem, sa noen ord om de stykkene vi skulde få se, samtidig som han benyttet anledningen til på en fornøielig måte å fortelle oss de utroligste ting om delvis kjente personligheter. Han var en åndfull causeur og en født conferencier.

Den første til at få påpakning var den fra "Tribune" kjente korrespondent Doris Blake. Publikum blev på det innstendigste anmodet om ikke å ta henne alvorlig, — noe som vel for de flestes vedkommende var nokså overflødig. Der blev så nevnt navner på en rekke fremstående menn og kvinner som har fått samtidens opmerksomhet henvendt på sig. Vi fikk blandt annet høre navnet på den skuespillerinne som engang skal ha kommet med den noget forblommende uttalelse om at pyjamas er noe nygifte bruker å ta på sig i brandtilfelle. Navn og adresse blev opgitt på den mann som efter sigende skal ha brukt den samme skjorteknapp gjennom 25 år, uten å ha mistet den en eneste gang. Det var sikkert mange mannlige vesener tilstede som bestemte sig til å skrive til vedkommende for å finne ut hvordan han bærer sig ad. Det blev oplyst at klubben hadde sendt årets Nobelpris-tager i litteratur, svensken Einar Gunnar Soeglund et eksempel av boken: *How to Become an American Citizen*". Ennvidere blev det kjedelige faktum at antallet av barnefødsler er gått så voldsomt tilbake i vår tid drøftet. Man kom til det resultat at årsaken var å finne i den omstendighet at altfor mange nygifte satt oppe hele natten og arbeidet med cross-word puzzles.

Under dansen oppfattet jeg navnet Kant. Jo, det var virkelig filosofen de snakket om. Da kløp jeg mig i armen! Vi kommer oss her på berget!

Yngvar Gythfeldt.

RIO-NATT.

Nu har jeg danset min siste maxise —
ungdommens brusende lek er forbi.
Dog brenner rytmen mig ennu i blodet,
skurrende klinger en kjent melodi:

Jeg elsker Dolores med all min hu.
Jeg ser hvor det glitrer dernede nu —
og livet det vinker og hvisker: Kom!
— Ugjærlig å endre rivalers dom.

Ingen skal få mig tilbake til Rio —
byenes by, som så brått jeg forlot.
Rundt om i bergene, her vil jeg vandre —
Rio Janeiro rett under min fot.

Fuglenes kvitter skal være reveljen,
være den høisang som følger mig her
morgen og aften, til lysene tendes —
langs avenidanens bølgende trær.

Lysene tendes — jeg sitter og stirrer.
Grådig jeg svelger hvert eneste ett,
inntil jeg finner det minste — og måper.
Der bor Dolores —
Øiet sig lukker for hvad jeg har sett.

Jeg elsker Dolores med all min hu.
Jeg ser hvor hun danser dernede nu
og smiler tilbake til ham som lo,
da jeg stod som narr, med min enkle tro.

Aldri jeg plages med slikt som revanche —
Vet jo for godt, at jeg ingen kan få.
Glemme det hele, er enn mere fåfengt.
Rio forfører —
Går jeg tilbake, den sluker mig rå.

Lysene slukkes, mitt selskap er borte,
bare no'n ildfluer svermer omkapp.
Slik går vel natten, som mangel før denne,
helt til det lysner.
Da tar nok fuglene fatt, hvor de slapp.

Jeg elsker Dolores med all min hu.
Jeg ser hvor hun smiler dernede nu,
hun smiler i søvne. En drøm om dans
er lagt over pannen som brudekrans.

Yngvar Gythfeldt.

PÅ JENTETUSK.

Årets vanlige pakkefest skulde gå av stabelen ikveld, tredje
juledag i ungdomshuset.

Julesnø var det, frost og høgblå stjernehimmel.

Ungdomshuset lå alene på sin gamle plass, bare med noen

store, snøklædde furutrær omkring, som sterke og våkne vokter huset i vinternatten.

Skumringen hadde allerede gjort sin kveldsrunde og funnet alt i orden, hvorfor natten nu langsomt bredde sig over skog og ås. Den tyssed fugler og dyr tilro, men et revepar våknet netop op; de strakte sig, sendte nogen undersøkende øiekast omkring og listet forsiktig inn i tykningen.

Det begyndte å bli folksomt på veien nu. I småflokke kom de — fra sør og nord. Mannfolkene høgmælte, litt på letten av godt heimebrent.

Ola Haugen var også på vei til fest ikveld. I lange uker og måneder hadde han ventet på dette og endelig kom kvelden. Mens han gikk innover kom han i hug siste St. Hans natten med dans og bål i "Søljedalen". Han minntes "Ingrid Bjørkelien, — peneste jenten i bygden og 18 år. Han så for sig det varme smilet og de lyse, gode øinene hennes. Ola tok et fast tak om pengene i lommen. Med stort strev var de kommet der, men ikveld skulde de gå til siste øre om det trengtes. "Han skulde kjøpe dyrt den som fikk Ingrids pakke ikveld."

Til festhuset kom Ola, men han gikk ikke inn med engang. Nei, han kjente det gamle knep: At vilde man undgå å kjøpe katten i sekken, måtte man fuske ut hvordan varen så ut på forhånd.

En halvtime gikk; der kom Ingrid ifølge med tjenestejenten "Sigrid Kutveit". Sigrid var en 35-årig "attegløyma", som i sin blomstringstid hadde hatt ett mellemværende med en gutt som nu var i Amerika.

De bar hver sin pakke under armen. Ingrid hade et rødt silkebånd om sin, mens der bare var almindelig hyssing om Sigrids.

Ola hadde sett nok. Han skynte sig inn og da Bjørkelijentene kom, sat han som om han hadde vært inne hele tiden.

Ola glyttet så smått opp og så igjen disse myke øinene og smilehullene som viste sig hvergang hun så på ham.

Auksjonarius gikk nu opp på kateteret: "Gjør dere klar karer, salget begynner!"

Den første pakken blev løftet i været:

“Gi bud folk! Her er god mat for resten av vinteren og en fin jente følger på kjøpet!”

Første pakken kom og gikk. Med de andre gikk det samme veien. 5 og 6 kroner stykket. Endelig blinket den efterlengtede silkesløife frem. — “Den næst-siste pakke som går,” kom det fra mannen med hammeren. “5 kr. er buden. Ingen bedre? 5 kr. — — 8 kr.; kom lavt, nedefra flokken. — — 8 kr. er buden. Ingen bedre?”

Nogen gutter fra nabobygden kom nu inn. De var litt på kant og auksjonen snart slutt, så en av dem ropte: “12 kr!” “15 kr.,” sa Ola, nu mer bestemt. Efter dette gikk det slag i slag, helt til Ola bød 26 kr. “Ingen bedre,” — sa fremdeles den ford. — auksjonarius. “Tredje og siste gang 26 kr.!” Bum! Der falt hammeren. Ola pustet ut. “Ja — ja, kjøpte han dyrt, så fikk han i allfall den han vilde ha,” men hvor rart det var: Ingrid vilde ikke se til den kant han satt nu engang.

Ola ruslet op, betalte og tok imot pakken. Han ga sig god tid med å åpne. Navnet inni visste han fra før. Tilslutt fikk han seddelen frem. — Men hvad pokkeren var dette: “Sigrid Kutveit”, med kantede, ustrykelige bokstaver. Først gikk det rundt for Ola, men det klarnet om litt. “De dækers jentene hadde byttet pakker.” — “Dækers kvinnfolk!” Nei, slikt skulde ingen mann stole på. — Her hadde han betalt 26 kr. for pakken til det gamle hespetreet —. Rakkeren, for en elendighet og.

Ola tok slaget som en mann. Han tenkte som “Gamle Erik” om bededagen, at der var en ende til alt; dermed fikk han fatt i Sigrid Kutveit og gikk tilbords.

Ingrid hadde fått en gut fra den andre bygden. Hun var blitt svært stille av sig, som var ikke alt som det skulde være.

Kvinnfolk, var nu som regel forhippende galen efter å få tak i fremmedgutter, — mon Ingrid hadde tenkt sig en annen ikveld — nei, nu måtte der spises.

Var pakken fin utenpå, så var ikke innholdet ringere heller. Her var alt mulig godt, fra syltelabber og øl til sjokolade og cigaretter. Det var bare synd at hun ikke fikk han “Lang-Anders”, som nu satt og gjorde sig til for en 17 års jente og

han var 45. Det var omtrent verre for Sigrid enn det var for ham på dette vis.

Da festen var slutt tok hver mann sin jente hjem.

Ola og Sigrid tok den korteste veien, alt da de nådde "Bjørkelien", var Ingrid og hennes følgesmann der.

Efter å ha snakket litt sammen sa de godnatt. I det samme Ola gikk forbi Ingrid, mørkt som det var fikk han et lint, mykt strøk over kinnen, av en varm liten hånd.

Ola blev med engang så sprettende glad. Det varmet og sang innvendig. Nei, ingenting tålte sammenligning med jenter; spesielt hun Ingrid da.

Imorgen den dag vilde han gi den fattige plasskonen 2 kr., det var nu det minste han kunde gjøre, så meget han hadde å være glad for.

* * *

Lørdagskvelden før nytår gikk Ola og han Erik Nybø på jentetusk.

Der var mange plasser å gå, men Ola vilde absolutt til "Bjørkelien".

Erik gikk med for gammelt kammeratskap. For som han sa, vilde det ikke bli stor morro for ham å snakke med det gamle spetakkel hun Sigrid Kutveit.

Kommet frem så de at det var mørkt og stilt i huset. De gikk tidlig tilro på Bjørkelien.

Ola gikk bort og tok i dørlåsen. Låst og lukket som ventet.

Erik fant frem en overhendig stor lommekniv og begynte å operere på kjøkkenvinduet, men alt han boret, brekte og bannte, så satt vinduet urokkelig. Så prøvde de en luke i kjellermuren. Der var trapp derfra og op, fortalte Erik. Men tilspikret og fast var alt de tok i.

I den andre ende av huset kunde de saktens komme inn i kjelleren, men hvad hjalp det, der var ingen trapp igjen. Allikevel gikk de bort og så på tingen. Komne inn hørte de her var noen før. En liten grisunge trippet og gryntet inne i mørket. Det måtte vel ha vært for koldt i uthusene, siden de hadde tatt den inn her, tenkte Ola. — Brått fikk han en idè som i fykende fart blev utviklet for Erik.

Ola skulde stille sig iskjul nær inngangsdøren. Erik skulde få fatt i grisen som da sikkert vilde hyle og lokke Bjørkelien ned. Imens vilde Ola smette inn og siden lukke op for Erik.

Risikabel var planen. Bjørkeligubben var fast på hånden, det hadde andre fått føle som hadde gått samme ærend før.

Ola gikk og Erik begynte jakten. Denne blev verre enn tenkt. Grisungen for fra den ene ende av rummet til den annen. Endelig fikk han tak. Om det var øret eller halen visste han ikke, men knep til. Grisungen satte i et forfærdelig hyl.

Jøsses, — det hørtes likesågalt ut som den bydamen som satte sig i hvepsebolet her isommer. Han knep igjen, samme sønderrivende skrik. Nu slapp Erik, for han hørte gamlekaren ovenpå banne og rumstere. Det var på høi tid han kom sig ut, for nu svinget Bjørkelien om hjørnet med en tendt lykt i hånden.

Ola passet på, smatt inn, bort til trappen og op. Underveis sparket han til et blikkspann som trillet ned med dunder og brak.

Mor til Ingrid hørte det vel, men kanskje trodde hun det var i kjelleren og dessuten så pleide mange kvinner å minnes når de selv var unge, og derfor forståelsesfull siden.

Ola stilte sig forsiktig langs veggen, fant døren og gikk inn.

Alt var mørkt og rolig.

“Ingrid!” hvisket han. Ingen svarte, men han følte noen lå derinne i mørket og smilte.

Først da han var næsten bort til henne, kom det stilt: “Er det dig Ola?” “Ja.”

Bjørkelien var nu kommet op fra kjelleren: De hørte han kunde ikke forstå hvad som feilte grisen. Den hadde kanskje fått spanskesyke, eller annen djevleskap i kroppen. Med disse ord snudde han sig i sengen og sovnet.

Ola lukket nu Erik inn og han fikk sig en prat med frk. Kutveit, som han kalte henne.

Før de gikk slo Ola ut om, at grisen burde være i kjelleren næste lørdagskveld også. Ingrid, smilte og lovte dette.

Jacob Birkenes.

DEI FINE FUGLAR.

Alltid so gjeng eg fyr meg —
dei gjeng på ei sida fyr seg.
Med lengtande elskhug eg ser
dei lubne og smilande fær.

Eg hev dei alle so kjær,
men tore ikkje koma dei nær.
Kvar einaste gudskapte kveld
det brønner i hugen som eld.

* * *

Fristande lippor, raumala kinn.
Eg ynskjer og ser meg mesta i blinn.
Mjuke, kjelne dei stryk meg forbi.
Eg ynskjer og ynskjer, å gjev du var mi.

Kålsvarte lokkur, viltre ikring,
augor som glinsar, på kvar fing ein ring.
I munnen ei insett gullaga todn.
På nasi heng brillor gjorde av hodn.

Dei voggar i hofiti, foten er fin.
Kledi er silke, tyll, hermelin
som luftuge skyor, på leikande veg.
På andre sida av gata stend eg.

Den som var jøde, rein israelitt
kunde gå yver gata, bli favoritt.
Han kom og han fekk, tok voni frå meg.
På andre sida av gata stod eg.

Mitt oprevne sind, felt saligt tilro.
Eg såg kva dei liknad, baa han og ho.
Ei hulder, ein nøkk på jødeveg
og på rette sida av gata stod eg.

Jacob Birkenes.

DEN GAMLE BJØRKEN.

Rolig og stolt stod den på sin odelsinnbodde plass ved nord-østre hushjørnet.

For to hundre år siden stod den sammen med sine frender oppe i lien, full av lysende ungbjørkedrømme. Så kom menneskene. Varsomt rev de den op; men det smertet likevel. Verst var det å skilles fra sin festemø som stod like ved. Hvor ofte hadde ikke de to hvasket og planet fremtiden sammen. Mest i de vårblide lyse forårsnetter. Iblandt når vindkastene blev altfor kåte tøyde de sig over og gav hverandre små blyge kjært tegn. To hundre år er lang tid, men ikke for minnet. De små jordklumper som fulgte med der oppefra hadde fremdeles førsteplassen.

Større og sterkere enn alle andre var den blitt, fordi den hadde greid alt alene. Værbitt og knoket; men seig i hvert ledd av stormens og uværets herjing.

Inne i huset var menneskekrypet kommet og gått. Den nye slekt kom til krefter da den gamle var utslitt. Det var noen merkelige skapninger. Sålenge de var små, så det næsten ut som de forstod livet. Da danset de og lo hele dagen, og sov om natten som andre skapninger. — — Bjørken moret sig også sammen med dem. Disse småkrabater kløv op på dens sterke grener og den føikte dem op og ned til de storskrattet. Da holdt den op; for gammel erfaring hadde lært: "at den mest elleville glede ofte var årsak til den dypeste sorg.

Småfolket vokste, og bjørken iakttok. Hver gang de tok en utenforstående inn i familien var bjørken den første som fikk vite det. Den smilte litt vemodsfult da den hørte de samme gamle toner over igjen, og i inderlig forståelse bøiet den beskyttende sine grener nedover de to.

Alltid, så snart menneskene var voksne, ja, så var de gamle også. De blev lært og lærte en mengde av alt mulig. Alt sammen drog dem lenger og lenger vekk, fra det naturlige, det reelle. Istedenfor blev de proppet med kunstig drivhusstoff. Skreven lov for hver en ting.

Den var for de forsvarsløse, blev det sagt, men i virkelig-

heten var den en letvint vei for de maktbegjærlige til større tilfredsstillelse. De strevde og slet fra tidlig til sent. Sjelden blev der tid til å se på alt det vakre omkring. For alle sammen kom endepunktet før de hadde tenkt.

Tross alle feil, holdt bjørken inderlig av disse folk, som stelte det så dårlig for sig selv. Hver gang den hørte spedbarnsskrik, gikk der en sitrende frydfornemmelse gjennom hele det store legeme. Hver gang nogen døde, senket den sine grene sørgende mot jorden. Når en eller annen truende fare nærmet sig, banket den advarende med sine knoklede fingre på vindusruten.

Nu var det likt til at slekten vilde dø. Begge var gamle og ingen avleggere. Bjørken syntes det blev så rart og trist med en gang. Kanskje det var best at den også bad farvel nu.

Den dagen husbonden blev begravet, falt bjørken. Da kirkefolket kom hjem, lå den mektigere enn noensinne hvilende på sitt verk; mens sevjen, livssaften, dryppet og smårant ut av de avslitte røtter.

Jacob Birkenes.

HANS KINCK, OG "SNESKAVLEN BRAST".

Som liten gutt kom Kinck fra Finnmark til Setesdalen. Far til Kinck var distriktslæge i Setesdalen, noen år og reiste defra til Hardanger. Iblandt folk og forhold derinne var det at Kinck fikk de første inntrykk som bet sig godt fast og siden blev i hans sinn.

Hans årvåkne guttegøine var alltid på vakt efter det særegne, det merkelige hos folk. Han samlet det sammen op gjennem årene. Reiste vidt og bredt omkring. Stadig nye ting, nye typer opdaget han og tilslutt begynte han å skrive om dette.

Kinck gjør intet forsøk på å polere sitt arbeide. Tvertimot, han lar de mest uslepne og takkete personer få den største plass. Det kommer som haglebygen, fossende. Det svir i ansiktet.

Folket som han skriver om er ofte blitt gjort svartere enn de er, allikvel spores alltid en viss likhet, et slektskap med virkeligheten.

Ingen har som Kinck lagt for dagen, et så nøie, tilgrunsgående kjennskap til vestlandsbondens natur.

Han står derinne i fjorden; oppe på en fjellknaus og ser på folket i dalen. Han går ned og lever mitt iblandt dem. Ser på tingene med deres øine og forstår dem.

Så legger han iveri og forteller og han gjør det godt.

Da hans verk "Sneskavlen Brast", kom ut, blev det betraktet for å være noe av det mest originale og en av de beste bøker skrevet på lange tider.

Bøkene er skrevet fra 70—80 årene.

Riksmålet maktet ikke å fremheve de mange skikkelser og ting i det rette lys.

Landsmålet forekom ikke nok for Kinck, så han fant dialekten som det eneste, beste.

For fremmede, de som ikke kjenner de lokale forhold, eller noe av samme sort, vil det være vanskelig å forstå, eller følge Kinck på hans krokete vei.

En mann som heter "Gjeitasjur" har fått en bred spalte i "Sneskavlen Brast".

Gjeitasjur bor langt inne i dalen nærmest på en fjellgård. Han driver med gjeter. Som biinntekt har han sinnsyke og halvidioter i enslags forpleining. Disse blir benyttet til å gjøre arbeide på gården. Når Gjeitasjur tar en tripp til bygden binner han dem med taug og setter et trau med grøt ned til dem.

Når slike karer som Gjeitasjur kommer ned til bygden, lusker og lurar han om overalt. Stikker frem alle steder og biter sig fast som en klegg. Lur og falsk som hinmannen; og er der anledning så stjeler han også.

Folk som Gjeitasjur fantes nok, men de var sjeldne. Allikevel bruker Kinck slike, bare for å fremheve typene som alltid er litt i slekt med de øvrige.

I sitt religiøse liv som i det andre er Gjeitasjur uekte og falsk.

Når lynet slår ned i løbygningen og dreper grisen, banner Sjur og holder et farlig leven for å få fatt i kniven og blodbøtten. I neste øieblikk er han from og gudfryktig. "De er gud so i sin uransakelige nåde hev slakta grisen fyr oss" o. s. v.

Folk som bor på avsidesliggende steder er ofte skjødesløse med liv og lemmer sålenge de er hjemme i skog og mark. De har som regel en veldig respekt for det overmenneskelige. Når for eks. naturkreftene bryter løs, ser de sin egen litenhet og blir ydmyge og små.

En annen type er Bård Bratthus, naboen till Sjur. Denne er mer menneskelig. Hard arbeidskar, men konen er lat. Huset som de bor i er gammelt, men enda ikke ferdigbygget. Hvergang eldste sønnen overtar gården lover han dyrt at nu skal her bygges. Gamlekaren flirer i skjegget. Det samme lovet han da han begynte. Jorden får skylden. "Jora er skral i Noreg".

Forholdet mellem storfolket og bonden er alltid til det ytterste spent.

Bøndene kommer ned fra dalen, ned til krambøden, dampskibsbryggen, fogden, presten og majoren. De er nysgjerrige. De ønsker å se eller høre hendelsen mens den pågår, akkurat som andre folk gjør. Storfolket lukker sig inne; de vil ikke

la sitt sjeleliv bli sett av alle og enhver. Med a. o. de forsøker å skjule sin elendighet, familjeskandalene mest mulig.

Kinck har gjort disse bønder så altfor frekke, altfor trangsynte. På samme tid treffer han det rette når han siger at de er alltid på jakt efter et eller annet embede. "Den som er storkar er fremfødd".

Stundom tordner "seimstrandsdoktoren" (Kinck selv) ut, hvad slags elendig skrap av et folk de er. Han skjeller dem ut, samtidig som han gir dem sin egen religion, sitt eget syn. Da er der en eller annen som stikker hendene dypt i bukselommen, spytter og spør: "Kem sko me ha lært alt dette av? Av dere storfolket?" Seimstrandsdoktoren tar halen mellem benene og lusker av: "Nei hvem skulde lært dere dette."

Kinck fordømmer ikke sine folk. Han innrømmer at de er selvstendige, sterke, seige og de gir aldri op før målet er nådd. De er skakkjorte, men de er på veien fremad. Der er en viss likhet mellem saueflokken som ødslet sine siste krefter på sne-skavlen som brast og disse folk. Der er overmål av krefter, men det rette virkefelt mangler. "Men, gi tid, folket er ungt."

Jacob Birkenes.

H. E. KINCK.

Har Kinck urett
når han tegner
i en hop av ilske segner
våre bønder som ingen annen dem så,
tussete — fattigmannsgrå?

Har de ingen elsk til jorden?
Tar de flukten helst mot fjorden,
ned til hver en fjordarms ly
med sin duft av by?

Glemmer de i storfolks stue
eventyr om egen grue?
Tyner de så tankeløst
ættens dype røst?

Snuser de som forvitne unger
i spy fra bygdens biske tunger?
Piner de med hvasse stikk
den som ikke er dem lik?

Trøstesløse, dystre billeder!
Ingen fagre ord som hildrer
oss elskverdig i en mild
Bjørnsonsk landsidyll.

Men ikke er det for å suge
siste rest av mot,
ikke er det for å knuge
ungt og fremtidsviet blod,
at døde illusjoners skarer
er alt Kinck levner der han farer.

Heller er det for å pløie
mot den nye vår
som hans synske dikterøies
søkelys alt når.

Hans kjærlichkeit ser frelsens veier
for den norske bondehug
i nye tiders tankeleier.

Sigrid Hakstad.

DEN NORSK-AMERIKANSKE "PRESSE".

Det nyorganiserte studenter-samfund avholdt for kort tid siden sitt første ordinære medlemsmøte. På programmet var satt op et par mindre anliggender, som styret hadde moret sig med å kalde spørsmål — dessuten skulde der være diskusjon om "den norsk-amerikanske presse", innledet av frk. Berger.

Programmet blev fulgt, men dermed er dog ikke alt sagt. Under behandlingen av et av de indre anliggender, nemlig "spørsmålet" om hvorvidt samfundet burde melde sig inn i Nasjonalforbundet (eller ei), blev noen av medlemmene synlig gretne da opposisjonen kom — altså ingen studenterånd! Stemningen blev i samme øieblikk matt — næsten flau, og det hjalp ikke det ringeste at frk. Berger, hr. Lund og enkelte andre av og til gjorde hederlige forsøk på å jage dvaskheten på dør. Mesteparten av tiden blev der serveret omtrent så meget bon sens, som der i almindelighet blir i et gymnasiastsamfund utpå vårparten, når 1ste-klassingene plutselig blir aktive — . Dog skal det sies til medlemmenes ros, at de fleste av dem forholdt sig stumme resten av aftenen.

Det beste bevis for at vor "presse" stort sett er imaginær, blev levert av tilstedeværende bladfolk. Disse utfoldet en ganske imponerende snakkesalighet og var nettop derved istand til å røbe hvor planløst de arbeider. De la tydelig for dagen, hvor herlig det føles å være fri for ethvert ansvar. At et lands presse øver en sterk innflydelse på borgerne, fikk man nu og da høre. Men uttalelsene gikk dog hyppigst i den motsatte retning. Den kostlige vending om at folket får den presse det vil ha, blev benyttet flere ganger. Nu, det hender jo dessverre ofte, at avisene lar sig lede, idet de frir til folkegunsten — men det er da det blir "presse"!

At pressen i våre dage er en stormakt — en kulturfaktor som det ikke finnes maken til, fordi den når alle samfundslag, trenger inn i en hvilkensomhelst avkrok, — det var der ingen som nevnte og det forbauset mig litt.

At pressen derfor har et stort ansvar overfor publikum, for hvilken måte den røkter sin dont på — kom ingen til å si, men det forbauset mig ikke.

Frk. Bergers innlegg var, som foredrag betraktet, udmerket — orienterende, muntert og dessuten nettop så grundig som det burde være. Men som innledning til en diskusjon hadde det sine svake sider. Når alle var såpas fortrolige med emnet som her var tilfellet, hvorfor da ikke ta standpunkt i et og annet? En foredragsholder må ikke gjøre det, men her burde det været gjort — da hadde vi kanskje fått tilløp til en diskusjon.

Et meget vanskelig problem som frk. Berger kom inn på, men som ikke blev tilfredsstillende utredet, var om de norske redaktører i Amerika har prototyper for sine aviser. Selvefølgelig har de ikke. Hvor skulde nemlig disse finnes? Nu melder der sig ganske naturlig et annet spørsmål: 'Hvilken påvirkning er størst, den fra de norske blade, eller den fra de amerikanske? I flere år har jeg forsøkt at spore noe sådant, men forgjeves. I Norge er det nokså almindelig at avisene behandler aktuelle emner, drøfter tidens spørsmål o. lign. Hvordan er det med de norsk-amerikanske aviser? Norsk bør helst strykes. I de amerikanske blade kan vi undertiden komme over noe sensasjonelt, kanhende en tekkelig, liten skandalhistorie — men når såes slikt syn i våre aviser? Altså er de heller ikke amerikanske. Da må de jo være selvstendige, kunde man finne på å si. Ja — men selvstendigheten er en slynge som ofte slår følge med en erkelaban: rotløsheten. Det forekommer mig at våre kjære aviser er naturens stedbarn, de er hverken bundet til tid eller sted, kort sagt: de er utopiske.

En av grunnene til at pressens dom har slik makt over sinnene må ikke oversees. Det at avisenes medarbeidere sjelden utleverer sine navn, vil alltid ha sin virkning. Man kann ikke nå journalisten og svekke hans navn. Dertil kommer at leserne blir stående overfor et mystisk "vi", et alvidende vesen som imponerer meget mer, enn når en stakkars dødelig støtter sin påstand til sitt eget navn. Dette er pressens styrke, men det innebærer også faren. Fristelsen til å misbruke er stor og tonen blir ofte "vi alene vide". Det er lett å forstå, at denne hemmelige maktutfoldelse må komme til å spille en særlig stor rolle i de norsk-amerikanske aviser, hvis lesere som oftest får stoffet bragt til sig ad lange omveier.

Frk. Berger var tilsynelatende litt engstelig for at kringkastingselskaper engang i fremtiden vil overta pressens dominerende stilling. Jeg håper inderlig at de tilstedeværende journalister ikke lot sig skremme for meget. Det vilde være å se enfoldig på situasjonen. En moderne avis har utviklet sig til å bli noe mer enn en innretning som bare bringer de telegrafiske nyheter.

Pressens oppgave nu består i at den gir en populær ekstrakt av alt det som rører sig i samtidens åndsliv. Skulde radioen forsøke noe slikt, vilde det bli vanskelig for folk å danne sig et overblikk. Det er jo en kjensgjerning at synet er både en bedre og en hurtigere arbeidende kunnskaps-formidler enn hørselen. Dessuten adgangen til å drøfte forskjellige spørsmål diskutere — er jo for radioens vedkommende såre begrenset. De gode avisers dage er langtfra talte.

I diskusjonen var det, som tidligere nevnt, særlig journalistene som gjorde sig gjeldende og de var nokså fornøide med det arbeide de hadde nedlagt. Men det hender jo at en utenforstående også kan opgjøre sig en mening. Jeg har gjort det — idetminste hvad Chicago-avisene angår. Disse aviser har kanskje noen representanter her i aften og for at ikke en av dem — ifølge god, gammel opskrift fra den *originale* "Trangviks-posten" — skal kunne si: "Ja, det der gjelder vår kollega over gaten," vil jeg helst nevne avisene ved navn.

"Scandia" er et godt eksempel på at et norsk-amerikansk blad kan være sig sin formidlende kulturgjerning bevisst. Efter evne forsøker den å være alt det en god avis skal være. Når den ennå ikke er helt fremme er det den norske befolknings skyld. Vi har ikke gitt "Scandia" den støtte den fortjener. Viljen til å yde har den som få.

"Skandinaven" er et fortrinlig eksempel på spekulasjon i meninger fastslått for et halvt hundre år siden. Den styrer ikke strømmen, men følger den. Naturligvis later den som den veileder publikum, mens den i virkeligehten bare beiler til dets gunst. God økonomi i mere enn en henseende.

Beskylder man "Skandinaven" for å være konservativ, vil dens representanter alltid ha undskyldningen på rede hånd: vi må ta hensyn til farmerne i nordvesten, det er dem vi lever

av. "Farmer" blir gjerne sagt med et skuldertrekk.

"Skandinaven" burde følge det gode, gamle råd: Go west, young man — go west! Og så vilde man vel få høre en ny klagesang fra avisen:

Østen har forstøtt sin sanger!

Vesten har orangutanger!

"Skandinaven"s tilfældighet vil sikkert en dag bli til ord-sprog. Engang finner man f. eks. en redaksjonsartikkel om Mussolini, en annen gang noe om den greske ministerkrise, så kan det være en opfordring til abonnentene om å sove for åpne vinduer, eller det er statistiske opplysninger om potetavlen i Irland. Og "Skandinaven" ynder å omtale sig selv som en av pionerene for norskhetsarbeidet i Amerika!!

Hvad om Det litterære Samfund sendte "Skandinaven" en skrivelse — spurte den om hvad avisen arbeider for. Så kunde jo det utrolige hende at den svarte og vi fikk høre at den hadde et program!

Men sålenge der ikke hender noe bør vi i all sund fornufts navn, protestere mot den fordummelsespropaganda som "Skandinaven" er en så eminent leder av.

Anubis II.

Ovenstående artikkel som blev optatt i "Forum" og senere i "Scandia" (dog med undtagelse av det fjerde og femte siste avsnitt, som ved feiltagelse blev utelatt), var foranledningen til en lengre diskusjon i Det litterære Samfund. Det vakte kanskje særlig stor opsikt fordi det kom til å falle sammen med "Skandinaven"s 60-årsjubileum, noe forfatteren ikke var opmerksom på da artikkelen blev skrevet. I "Forum" finnes en lang rekke inlegg, hvor enkelte tar avstand fra ovenstående beskyldninger, mens andre stiller sig på samme side som Anubis II — eller

Yngvar Gythfeldt.

OLAI ASLAGSSON: UNDER PRÆRIENS HIMMEL.*

På et av Det Litterære Samfunds møter — det var Gabriel Scotts "Stien" som blev behandlet — blev der av innlederen utslynget en liten utfordring: "Scott er den beste dyreskildrer!" — Dette frigjorde som ventelig de mest forskjellige meninger fra de tilstedeværende: unge friske meninger, fylt av de allersiste inntrykk, og andre meninger av eldre dato. Mikkjel Fønhus, jegeren og naturvennen Sophus Aars, hadde alle sine beundrere. Nedskriveren av disse linjer hadde den dristighet å gjøre opmerksom på at vi iblandt oss her i Chicago har en som på dette område har levert noe av det beste i norsk litteratur. Som straff for en slik dristighet måtte vedkommende på neste møte innlede om "Under Præriens Himmel."

Olai Aslagsson er vistnok født og opvokset i Stavanger, og likesom næsten alle stavangere elsket han selvfølgelig sin by høit — og reiste likeså selvfølgelig ut. I barneårene stod hans hug til sjøen, men da han hadde prøvd den etpar års tid, var sjølivets poesi forduftet. Han hadde en ukuelig lyst til å skrive og en brennende ærgjerrighet efter å bli forfatter, men det blev en lang og besværlig vei for ham å gå før målet blev naadd. Han reiste til Amerika, arbeidet først med skoghugst og ved jernbaneanlegg, men passet ikke riktig inn i miljøet og drog videre til de mer ensomme vidder i Vesten. Han blev en vandrer, en tramp. Hvad var det som drev ham? Kanskje eiet han meget av dette ensomhetsdrag som så ofte kan ruge over vestlandske sinn og som har så stor innflydelse på liv og skjebner.

Sine personlige oplevelser har Aslagsson skildret i "Livets Lek" og "Trampliv", som utkom hos Gyldendal i 1920 og 1921. Det er fortellinger om et liv hvor enhver er sig selv nærmest, om arbeid, sult og savn og mislykkede forsøk på litterær produksjon.

Mest interesse vil dog hans dyreskildringer ha som de finnes i "Under Præriens Himmel", "Langt, langt derute" og "De øde Vidder". Her har forfatteren som oftest trukket sig langt tilbake, natur og dyreliv er i forgrunnen. — Scenen er det ville vesten, formodentlig vesentlig Wyoming og Montana,

*Olai Aslagsson: "Under Vestens Himmel," Augsburg Publishing House, Minneapolis, 1918. Utkom samme år på Aschehougs Forlag, Oslo, med titelen: "Under Præriens Himmel."

steder temmelig uberørt av civilisasjonen. Her er så fritt og lytt til alle sider. Man føler uvilkårlig naturens storhet, landskapets elde og dets kolde uforanderlighet. Her på disse endeløse prærier lærer mennesker og dyr å respektere hverandre som individer. Der er skildringer av menneskets omgang med dyrene i en stor og ensom natur; men fremforalt er der rene dyreskildringer, hvori forfatteren viser forståelsesfull sympati selv for villdyret i dets ofte hårde kamp for tilværelsen.

Intenst har Aslagsson suget livet og ensomheten inn langt, langt derute. I stillheten har han lyttet og iaktatt alt. Det er derfor lett for ham å gi oss sine inntrykk, og han gjør dette enkelt og naturlig. Mange vil nok føle at hans stil stundom virker grå, dempet og monoton i all sin faktiskhet, men dette er vanskelig å undgå i fortelling så sterkt bundet til virkeligheten. Forfatteren har et imponerende kjennskap til det liv han skriver om, han har stått overfor dets foreteelser så titt at inntrykkene har festnet sig. Derfor kan han ikke alene fortelle oss hvad han har sett, men intuitivt går han videre og risser op scener fra dyrelivet som intet menneskelig øie har været vidne til, som f. eks. de to forsultne coyotters forfølgelse av en halvwill ko og dens kalv; tungt kaver disse sig frem i sneen flere stormfulle vinterdage itrekk, mens de to coyotter løper lett over sneen, kretsende rundt, tålmodig ventende på at ofrene skal gi op av utmattelse. —

Coyotten er, kann man si, hovedpersonen i de præriens dramaer som forfatteren ruller op for oss. Den kalles også "prærieulv", men er nærmest halvt ulv, halvt rev. Den er grådig som ulven, hengir sig til hensynsløst fråtseri, og er harens, præriehønsens og saueflokkenes verste fiende. I sin endeløse kamp mot menneskene, som den undgår, har den utviklet en beundringsværdig kløkt, og dens knep er talrike.

Landskapet består for det meste av bølgeformede prærier som her og der snor sig inn mellem fjellene. Det er gjennomskåret av elver og utallige småbekker som for størstedelen av året er tørre. Vegetasjonen består av små stride busker, lysegrønne eller grålige. Alle de nakne steder mellem tuene hvor den lyse sandjord ikke bærer gress gir landet et grålig præg. — Der er få blomster, ingen småfugler, ingen sang. —

Det er idethele et landskap som egner sig for villdyrsliv. Der er ideelle gjemmesteder.

Landet er rikt på dyr, planteetende og kjøttetende og på hønsfugle, rikt på solskin om sommeren og uvær om vinteren, og på alle årets tider uendelig rikt på naturens ensomhet.

Der er noe tungt, noe trykkende, noe veldig som sniker sig inn mellom solnedgang og skumring; noe man føler mer enn man ser; noe imponerende og uforklarlig som omfavner alt før mørkets frembrudd.

Men når den blodrøde sol er dalet under horisonten, begynner coyotten sin eiendommelige aftensang — en sang som passer bedre enn noe annet til disse milevide vidders store ensomhet, en sang med uhyggelige toner fra det ville, det fri som her i ensomheten vilde savnes om den forstummet. Livet på prærien er fåmælt, hver lyd får betydning. To eller tre coyotter kann ofte sitte på en høide og hyle sin langtrukne melodi disharmonisk mot himmelen. Det besvares av andre coyotter. Deres sang er til den nedadgående sol, til mørkets frembrudd, stundom en hån til sauegjæterne; men om vinteren synger de efter mat, synger av sult, synger sin nødssang til himmelen. —

Slik skildret Aslagsson dem. —

Der er også en rekke fortellinger om andre dyr; om villhesten som ingen kunde temme til ridehest, og om hunden hvis bedrifter og troskap er utførlig skildret. De er avluret sine eiendommeligheter, og vi kan ikke undgå å bli forelsket i dem.

Der er opnådd en virkning av intimitet i beretningen om dette liv i Vesten som bringer det nær til oss som ikke har opplevd noe lignende. Det er en fjern virkelighet, fattig og grå i all sin eiendommelighet, som er lett å opfatte med et minimum av fantasi og følelse. —

At de ensomme vidder tok Aslagsson, og at han tok dem inn i sin diktning har skjenket oss noe av det beste i sitt slags i norsk litteratur. Men det er ikke bare diktning; fortellingene er også et verdifullt fragment av historien om de øde vidder. —

C. F. Berg.

POST SCRIPTUM.

Husker du ennu den sære musikk
vårt kjærlighetsdikt uten ord —
som suset i haven mens sommeren gikk
i løv og i roser som blomstret og fikk
dine kyss før de falt til jord.

Vet du at rosene hvisket ditt navn
i haven som jeg kaller vår
at gressplenens skjelvende tok dig i favn
at løvet i lysthuset lindret mitt savn
ved å kildre min hals som ditt hår.

Du talte om tusen likegyldige ting.
Du var som en sky liten fugl.
Du talte til andre om vær og vind,
men ordene strøk som kjærtegn mitt sind
fra din tankes innerste skjul.

Og ingen bebreidelser; dengang jeg taug
da jeg trykket din hånd før du gikk
du hilste til alle med latter og sjau
så satte du ut så det fosset om baug
— men jeg gjettet en sorg i ditt blikk.

Jeg tør ikke drøfte hvorvidt vi har tapt,
eller vunnet i denne vår lek.
Kjærlighet prises jo høit og lavt
men skjønnere tror jeg enn alt som er skapt
er sangen om kjærlighet.

Robert Aasgaard.

ORA E SEMPER.
Svar til R. Aasgaard.

Tror du at kjærligheten
 er skjønnest i sang?
 Er det en skjøn illusjon blott,
 at den gløder en livsdag lang?

Tror du den kun er evig
 i minnets ætheriske skinn,
 at den ligner en døende stjerne
 når den tvinges i **livet** inn?

* * *

Vi møttes engang i våren,
 den gryende elskov tid.
 Vi var så unge at troen
 gikk som en vårflom strid.

Vi har seilet i storm og stille
 i mangt et vidunderlig år.
 Ennu er vår tro
 så sterk som hin første vår.

Hver dag har innfridd løfter
 og satt nye lengsler i sving.
 Ennu er horisonten
 en blånende drømmering.

Ennu er vår elskov
 som sommerblanke ord,
 men vår kjærlighet, den toner
 som hele **skogens kor**.

* * *

Tror du at kjærligheten
som slukker all verdens vè
som tender all verdens gleder
er et dødsdømt tre?

Nei, den er helgenstaden
i livets pilgrimsgang,
helt til to elskende hjerter
har sunget sin svanesang.

Sigrid Hakstad.

SPERA!

(Fritt efter en italiensk folkeverse).

De fjelle som ser på hinannen,
så lengselsfullt over hav . . .
har intet håp om å møtes
før verdner er sunket i grav.

Når vi to ser på hinannen,
har vi den sikre tro,
at dagen snart må komme
som bringer vår lengsel til ro

G.

CHICAGO OG VI.

Bemerkninger og data 1925.

Den 1. december 1924 fantes følgende notis i Skandinaven:

Det litterære samfund.

Konstituerende møte avholdes førstkommande mandag.

Som allerede før bemerket i dette blad er der blitt arbeidet for å få istand en litterær klubb her i Chicago. Vi er nu kommet så langt at vi kann gå til et konstituerende møte i Den Norske Kafés lille sal mandag aften 8de ds. kl. 8.

Programmet for dette vårt første møte foruten den forretningsmessige del vil by på et foredrag av student Yngvar Gythfeldt om "Ny-norsk litteratur" og der vil også bli anledning til diskusjon.

Hensikten med denne klubb er ved en liten kontingent å skaffe medlemmene anledning til å lese det meste og verdifulleste av den nyere norske litteratur. Vi vil ikke legge skjul på at denne klubb vil bli av helt litterær art og skulde derfor passe for alle literært interesserte uansett politiske, religiøse eller andre divergerende meninger.

Altså møt fulltalig op på førstkommande mandag aften, la oss samle oss om det sprog og den litteratur vi alle har kjær.

Bjørnar Bergethon.

Yngvar Gythfeldt.

Ovenstående innbydelse hadde samlet ca. 20 mennesker på samfundets første møte i Den Norske Kafés lille sal den 8. des. Antallet av fremmøtende var ikke opmuntrende, just. De to innbydere måtte vel bli skuffet over at deres appell fant så liten gjenklang i Chicagos store norske koloni. Imidlertid synt de ikke dette og gikk trøstig iveri. Men var fremmøtet ikke opmuntrende kvantitativt sett, så tok det sin mon igjen kvalitativt.

For blandt disse første 20 fantes de bærende krefter som med usvekket interesse, hver på sitt felt, har fulgt samfundet gjennom tykt og tyndt, ofrende tid og arbeide ureflekterende, kun med en tanke, vel oftest ubevisst: formålet er alt dette verd.

De lokale aviser forholdt sig avventende. Ennskjønt passive, hadde de sine representanter på møtene. "Scandia" skriver efter den første aften:

"En ny norsk leseforening eller som betegnelsen kanskje blir: Et Litterært Samfund, blev mandag den 8. desember dannet i Den norske kafés lille sal, hvor 19 damer og herrer var samlet efter utgått innbydelse fra d'herrer Bjørnar Bergethon og Yngvar Gythfeldt.

Den første blev aftenens dirigent mens den annen holdt foredrag over nyere norsk diktning.

L. H. Lund gav noen skildringer fra de tidligere forsøk på dannelsen av litterære foreninger i Chicago, både den som holdt til i Schillerbygningen, såvelsom den som blev dannet på loftet hos Gilbert Olsen på Milwaukee Ave., og som endte med Arne Garborg Klubben. Han gav også en liten oversikt over lese-foreninger i Chicago idag, hvilke samtlige består av gifte kvinner, og møter i hjemmene."

Det kunde kanskje være på plass å nevne noen av disse medlemmer. De var det vel verdt. Men andre unevnte kunde kanskje føle sig såret, deres andel i fremgangen var vel mindre påviselig, men alle var med og bar og gjorde det lettere. I grunnen måtte foretagendet lykkes med en slik stamme av medlemmer.

På det annet møte blev samfundets bestyrelse valgt. Valget kom til å se slik ut: Formann, Bjørnar Bergethon; viceformann, Robert Aasgaard; sekretær, Yngvar Gythfeldt; bibliotekar, Johs. Strand og kasserer, fru Johs. Strand.

De første møter gir stor plass til det organisasjonsmessige. Der blir dannet et utal av kommiteer, hvis medlemmer ikke lenger husker hvilken kommite de tilhører. Dette og trettende lovdiskusjoner blir forelagt medlemmene på ordinære møter. Alt dette er vel nødvendige onder enhver ny forening må trekkes med.

Men igjennem alt dette hverdagslige begynner man snart å merke den bærende idé, først svak og en passant likesom, men snart trengende sig frem for å opta den bredde den med rette tilkom.

Allerede på et av de første møter er det foredrag om "Ny norsk litteratur", så kommer foredrag om Bjørnson og Garborg og et annet om russisk litteratur. Alt vel og bra. Men der er en mangel. Det smaker litt av konstruksjon, av anstrengelse. Ideen kom så altfor klart tilsyne.

Kanskje man ubevisst merket dette og innrettet sig derefter. For på de nærmeste møter kunde man påvise en "tilhylling." Til dette bidrog et sterkt islett av det

musikalske. Og et foredrag om norske folkeviser illustreret ved de mest karakteristiske folkemelodier kann også tjene som eksempel herpå.

Man hadde gått med nakken for løftet. Nu holdt man på å få den i normal stilling igjen, og man gikk meget støvere ved det.

Den beste hjelp hertil var den håndskrevne avis — Forum. Man kan ikke skrive samfundets historie uten å medta den. Den har nemlig været og er en av de viktigste faktorer i samfundets utvikling. Man kann trykt si at samfundets stilling idag vilde været en annen uten dets avis.

“Forums” redaktører har været tre: Frk. Berger, hr. Gythfeldt og fru Sigrid Hakstad, som alle har satt sitt preg. Frk. Bergers litt uvørne, kampglade og freidige, Gythfeldt causerende, mindre alvorlig og tilfældige. Fru Hakstads strengere, sterkere krevende og dybdesøkende.

Alle gav de sitt og alle satte merke.

Der er to medlemmer som man uten fare kann nevne som samfundets “støtter”, da de ved bortreise ikke lenger er medlemmer av dette. Uten vurdering av disse to skal først nevnes frk. Bergljot Hanssen, som med sin kunstneriske oplesning var til slik uvurdelig hjelp i startens første vanskelige tid og siden ved salong-aftenen var med på å trygge suksessen.

Dernæst Robert Aasgaard, først og fremst som forfatter til skuespillet “Vi ensomme”, Salong-aftenens hovedattraksjon, men kanskje mest ved sin sikre smak, sitt nivåkrav og sine rammende replikker i diskusjoner. Og alt dette uten å “vise sig”, med en passivitet som ikke engang hans viceformannsstilling kunde rokke.

Ja, støtter falt somme tider og andre bød sig frem. Således fikk man opfordring fra Nasjonalforbundet om tilslutning til dette. Med all respekt for dettes samfundsgavnlig virke og sitt arbeide for norskdom fant man dog at Det litterære samfund er best tjent med å stå helt fritt. Det vilde i alt rå og stelle sig selv.

Det første år syntes å skulle gli stille forbi. Man had-

de sin oppmerksomhet så sterkt festet på de indre anliggender og det gav ikke tid til stort annet. Den første oppgave som bød sig, var høstens salong aften og den blev en kjærkommen avbryter i samfundets selvoptatthet.

Man var saktens oppmerksom på forholdet. Som et forsøk ut av dette var et forslag fra et av medlemmene om å demonstrere samfundet ved ett eller annet på den store gamlehjems picnic det var innbudt til. Og allerede tidlig på året hadde sekretæren, Yngvar Gythfeldt foreslått for samfundet at dette burde utgi en årbok som skulde gi plass og uttrykk for alle grene av samfundets virke, hvad samfundet gikk med på, kun at det fant den foreslåtte tid for knapp, nemlig til julen 1925. Men man måtte gjerne prøve.

Alle var enige om at Salong-afteinen som nu var påtenkt burde gis et verdig og festlig preg uten på nogen måte å appellere til et visst publikum, selvom det derved skulde gå utover det økonomiske.

Efter mange forandringer enedes man tilslutt om et program.

Det hele var et vågelig eksperiment. Særlig bidrog det skuespil man hadde bestemt sig for, nemlig Aasgaards "Vi ensomme" til dette.

Forfatteren var ny og uprøvet. Man var aldeles i villrede om skuespillet vilde falle i publikums smak. Dessuten gjorde den knappe tid sitt til usikkerheten. Prøve på og skrivning av skuespillet foregikk så å si samtidig.

Men det gikk godt. Man turde således gå til oppførelser. De to norske aviser var rosende i sine anmeldelser.

"Scandia" skriver således:

Det litterære samfunds Salong-afteinen var noe nytt i Chicago. Vi har ved en anledning uttalt at dette samfund kan aldri bli over 30 medlemmer. Men om så er, så bør det leve allikevel, om ikke for annet enn å gi en slik aften hvert år. Den var enslags Ueberbrettel-forestilling, bare med den forskjell at de alle var konferencierer. Sigrid Hakstad, en ny fremtoning i Chicago, tidligere real-lærerinne ved Kristianssunds Kathedralskole, fremsa en av henne skrevet prolog. Samfundets håndskrevne avis "Forum"s redaktør og chef. Aslaug Berger, student fra Norge og nu medicinsk studerende i Chicago, leste op ekstranummer 10 som utkom i anledningen. Frk. Bergljot Hanssen fremsa bl. a. "Dronningen av Rusland", ballade av

Jonas Lie, med melodramatisk musikk av Ole Olsen, utført av Bjørnar Bergethon, som forøvrig også utførte intermezzoet på husorgel i den skønne elskovsdrøm mellom fru Bagge og Yngvar Gythfeldt i "Vi ensomme." "Praktisk målstrev" av Nils Kjær, en politisk satire instruert av Sig. Thomle blev fremført av Langfeldt, Owen, Mellerud, Strand, Nilsen og Helmer. Tilslutt gikk det norske Amerikas største litterære overraskelse, "Vi ensomme", som er anmeldt utførlig et annet sted i bladet. Som man ser, et høit anlagt program, nettop som vi hadde ventet det av Det litterære samfund. De opptredende høstet bifald. Fru Hakstad for en prunkløs verdig fremtreden, Aslaug Berger for en kvikk, humørfylt. Bergljot Hanssen gav inntrykk av at hun eiet ennu mer enn det gode hun gav. Kjærs satire var kanskje det svakeste på programmet, ennskjønt Mellerud i behandlingen av landsmålet viste det stikk motsatte av knoting. Det som Kjær vilde tillivs blev det beste i Melleruds skikkelse.

Forfatteren, Robert Aasgaard, har tidligere gjort sig bemerket, først ved en artikkel om professor Hallesby i "Scandia", senere ved to foredrag, et over Arne Garborg og et over Knut Hamsun, som begge har været utførlig omtalt her i bladet.

Robert Aasgaard har i 4 år studeret socialøkonomi ved Det kgl. Frediks universitet. Lyrikeren hos ham var imidlertid den dominerende, hvorfor han for et par år siden kom herover for at drepe sig, d. v. s. lyrikeren hos sig, til hvilket bruk han blev ostetriller på et varehus i South Water Street.

Skal man dømme fra siste søndag har mordet ikke lyktes ham; tvertimot ser det ut som om han blir nødt til å skifte fag, et mer hendig, repslagerfaget, f. eks., skal han få bukt med ondet.

"Vi ensomme" er et to akts skuespill og spilles av fire personer. Deres navner lektor Erik Waag, hans hustru Elizabeth, husvennen kand. jur. Sophus Nielsen og stud. teol. Nordshaug. Første akt spilles oppe på tørkeloftet, hvor den unge frue henger op linneter og barnetøi til tørring. Her får hun besøk av Sophus Nielsen, d. v. s. han drister sig ikke til å komme op, men står nede i trappen og i denne avstand foregår replikkene mellom dem. Begynnelsen er således enkel nok, men for dem som allerede har begynt å le av situasjonen er den nok alvorligere. Man fant snart ut at det ikke var en vaudeville eller en posse man hadde med å gjøre. Riktignok er der mange morsomme replikker, men når fruen sier at han, Nielsen, den unge bråvake juridiske kandidaten "står og hypnotiserer hele loftet" ligger der allerede her spiren til en skjebnsvanger dramatisk konflikt som rekker langt utenfor loftet og den morro som aftenens publikum tillia replikken. Det skulde også vise sig at så var tilfallet. Hele første akt var et fyrverkeri av åndrikheter, fra hans, Nielsens side, en brennende kjærlighet på vippebrettet og fra hennes? Ja, hvad er egentlig hun? "Forum's" redaktør, frk. Aslaug Berger, utlovet en stor premie til den som kunde gi den beste kritikk. Denne premie vil aldri bli utgitt, fordi den aldri kann bli ferdig. Hun er en dråpe i det danaidernes kar som aldri blir fylt, og her være det sagt at forfatteren har i "Vi ensomme" med de nuværende to akter, som besitter en så original og dramatisk effekt, lagt spiren til en tredje akt og dermed et skuespill av verdi langt frem i tiden. Den avbrutte avslutning i 2den akt kan i en tredje akts begynnelse bli likeså forbløffende og overraskende.

I 2den akt er lektor Waag kommet hjem. D. v. s. han var hjemme i slutningen av 1ste akt også, men gikk igjen da han så sin

hustru og sin studie kontubernal Nielsen i en situasjon i den gamle, skralle lofts sofa og i en tete a tete som vi hittil hverken har sett på en scene eller lest hos noen forfatter. De har begge i en trans-situasjon sat sig i sofaen hode til hode og han med armen om hennes nakke, hun holdende hans hånd. I synskhet gjennomlever de sine barneår. I denne situasjon er halvparten sant og halvparten løgn. Snart er der allegori, snart eventyr, snart parodi, særlig på den gamle "salmedikter" Bjørnson. Det er ikke langt fra smedevisen, om enn situasjonen reddes, og hensikten er her sån, at den gir fritt spillerum for de opptredende, hvad iøvrig hele stykket gjør. De blir tilslutt vekket op av den svermeriske sammenslutning av ektemannen som har været så hensynsfull at han ramler litt med noget skrammel derute på loftet, før han kommer inn.

I denne (annen akt) finner vi de tre gamle "venner" med en cigar og et glass vin. Mens Sophus Nielsen er den, som i 1ste akt førte ordet er det her Waag. I åndeløs spenning satt publikum og ventet på den bedratte ektemanns hevn. Waag er imidlertid ikke av den type. Waags vrede gir sig ikke ut i patos. Foraktens uttrykk begynner med den nye "husven", stud. teol. Nordshaug, og det store spørsmål er nu om han er for eller imot tobakk. Fra tobakk og vinspørsmålet glir diskusjonen over i den høiere materie, dialoger, som i det øieblikk de blir nokså filosofiske og matematiske og på nipet til å være nok, slutter og går over i en diskusjon om nevekampen (prize fight). Waag holder på "nevekampen", duellen, duell på sabler og et bilde på den ekteskapelige triangel illustreres ved en planke hvor småbarn sitter og vipper og gjør sig tunge annenhver gang. Solen skinner og alt er smukt, men så kommer en tredje, hvor skal han sitte? Jo, denne tredje (la oss kalle ham husvennen), det eneste sted han kan placeres uten å ødelegge balancen er mitt på planken, med ett ben på hver side av det unnerstøttede punkt, men siden begynner han å springe på årene utenbords. Det naturlige er at han — balancepunktet — helder over til hustruen og for ikke å bli veiet tilværs av hustruen og husvennen må han vippe sig lenger og lenger bort. Tilslutt rekker ikke planken lenger og så — — —

Vi skal slutte her. Vi har kanskje gått lenger enn det er riktig i en anmeldelse. Vi håper på en gjentakelse av forestillingen som i betraktning av "den største litterære begivenhet i norske Amerika" vil samle fullt hus både en og flere ganger og så kan man selv se.

Karakterene er fra forfatterens hånd gitt som før sakt, det største spillerum og for første gang i vort teaterliv i Chicago påtvings spørsmålet oss "amatørspillere." Replikker og situasjoner er lagt slik an at de krever den høieste intelligens og scenekunst. Fru Bagge først og fremst, dernæst Bergethon, Carl Berg og Yngvar Gythfeldt gav oss pekepinner, gode pekepinner til stykkets psykologi. Der vil kreves studium og nattevåken med for helt å forme karakteren sikkert. Fru Bagge nådde i denne henseende lengst, ekte og diskret fri all positur, ennskjønt der var øieblikker hvor hun syntes tvilrædig i opfatningen. Bergethon hadde gode tilløp til dramatisk effekt i den scene hvor han i lignelsen gir en "sham battle" med kården. Carl Berg som det komiske element opnådde virkning og bragte publikum i latter, mens Gythfeldts største fordel lå i hans utseende og lyriske sprog og tonefald.

Men om alle gjeller det vistnok at der må spilles sterkere (intensere) for å legge en demper på det komiske og latteren som følger. Ved premieren fikk latteren formeget å si og varte inn i neste

replik, til skade for de mange gullkorn som ofte kun skimtevis hørtes; for når alt kommer til alt så er vel et drama som utspilles et drama med stakket fryd og megen lidelse.

For hr. Aasgaards selvmord er der ingen råd. Ostegrosserer eller repsluger blir han aldri.

En ny opførelse bør komme. En sådan anledning innbyr til nærmere behandling av stykket versus de spillende.

Efter annen opførelse skriver "Scandia":

"Det litterære samfund gjentok sin Salong-aften forrige søndag i Chicago Norske Klubb, desverre for ikke så mange tilskuere som ønskelig var. Formodentlig kann man dermed fastslå, at for fremtiden kan en såpas streng litterær aften ikke regne med mere enn 300 interesserte.

Aftenen blev imidlertid av ennu større verdi enn den første. Samtlige opptredende var sikrere, med større herredømme over situasjonen, særlig gjaldt dette i Aasgaards 2-akter "Vi ensomme", af tenens "piece de resistance."

Det første nummer på programmet var Sibelius's "Finlandia" utført med megen applomb på piano av Bjørnar Bergethon, der straks efter måtte skynne sig inn hvor han bak scenen både skulde spille orgel og sminke sig. Derefter fulgte prologen av Sigrid Hakstad, oplesning av samfundsavisen "Forum" av Aslaug Berger og Jonas Lie — Ole Olsens ballade "Dronningen av Rusland" av Bergljot Hanssen. "Praktisk Målstrev", skisse av Nils Kjær, instruert av Sig. Thomle, blev også gitt og, som ovenfor nevnt med større precision og mere respekt enn forrige gang. Men gjaldt dette de her nevnte gjelder det i høiere grad de spillende i 2-akteren. De spillende i dette vårt første litterære forsøk i kolonien på skuespillets område hadde ingen forbilleder som tilfelle vilde være om det var av en Edvard Brandes, en Peter Nansen, Strindberg eller andre. De måtte selv danne sine personer, enten de skulde hentes utenfra eller de skulde ta sig selv.

Vi har hørt si, at forfatteren skulde helst se at der ikke blev markert. Sterke dramatiske optrin måtte ikke finne sted. Han har altså nu latt sig overtale og forekommer det oss at skuespillet hermed har vunnet, under enhver omstendighet har de spillende stått sig på det. De fikk mere anledning til å vise kjøtt og blod og med litt av det stumme spil, eller hvad de andre kaller kunstpauser, kom replikkene bedre frem. Folk fikk et øieblikks anledning til å reflekttere. At der blev litt mere latter fra publikums side enn nødvendig kan nu engang ikke hjelpes på våre breddegrader. Den som minst lot sig afficere av forandringen var Gythfeldt som Sophus Nielsen. Men her var det heller ikke grunn til noen større forandring. Han hadde den lyriske og ungdommelige elskverdighet og det skjønne sprog som eie, og det rekker langt. Med de replikker som forfatteren har lagt ham i munden traff han miljøet. Carl Berg som theologen Nordshaug hadde stemt op en tone og stod i pitch. Så sladreaktig alvidende om bagateller og på samme tid tynn og uvidende om hvad som kan skje i et menneskesinn, blev han en god figur. Det var Bjørnar Bergethons spill som lektor Waag at han kom os nærmere på livet og som gjorde at vi så theologen i hans ubarberte nøkenhet, for å benytte en lånt frase. Bergethon har klangbunn i stemmen og behøvde bare å reise den litt for å virke overbevisende, det han også gjorde, og Berg hadde både intelligens og litterær teft til å passe inn. Scener og replikker blev derfor sån

at forfatteren har grunn til å være tilfreds. Publikum var det. Skiftevis blev der ledd. Om der blev skiftet tårer vet vi ikke. Enn-skjønt forfatteren har latt alle 4 spillende trede tydelig frem på lerretet, hefter man sig allikevel ved Oliva Bagges Elizabeth Waag. Det er som man ikke blev ferdig med henne. Forfatteren har vel heller ikke ment at vi skal bli det. Men det langvarige bifall som fulgte etter teppet gjalt ganske sikkert hennes spil i siste akt og var en kvittering for mottatte varer i første. Opgaven er stor og vanskelig og gir en kyndig stoff til mange refleksjoner. Man minnes en replikk av Gunnar Heiberg: "har kjærligheten måttet vike bare et sekund, da kommer den ikke igjen eller den kommer ikke igjen som den var." Denne replikk som ennå ikke skal være tragisk belyst, minner os om nærværende situasjon. Ungdomsdrømmen i sofaen på loftet med Sophus Nielsen på den ene side, på den annen mannen, lektor Waag og lille Elsa i barnekammeret. Et tragisk dilemma, kjærlighet og plikt. Vi minnes en annen strofe som myntet på denne situasjon med litt forandring, kan hete: "Vær stolt lektor Waag. Sett et kors på din dør. Et blodig kors. For kjærligheten har hjemsøkt ditt hus." Fru Bagge klarte den vanskelige situasjon skjønt og med diskresjon — en verdig avslutning på Robert Aasgaards 2-akter — samtidig som hun formådde å gi oss den op-gave mot utgangsdøren å grublisere videre over kjærlighetens ve-sen. Et meget fortjenstfullt spill som står som en god parallell til fruens rolle i Sigurd Ibsens "Erindringens tempel."

"Skandinaven" skriver i sin anmeldelse bl. a:

... Men det mest spennende gjenstod, nemlig skuespillet "Vi en-somme" av hr. Robert Aasgaard.

Ifølge stykkets tittel skulde man vente sig noe a la forlatte ekte-feller eller en emigrants hybelp problemer. Men hverdagens liv har andre ensomme enn fraskilte og utflyttere, og det var det forfat-teren viste oss.

Lektor Waag er ensom. Tiltross for ektefelle, barn og venner, er han det. — Ikke av trang. Tvertimot, han er så liveredd ensom-heten, kulden, at hans kampmidler mot denne blir den svakere — kompromisser. Livet putter ham ikke blå i øinene, han reflekter-er, og hans rop på illusjoner forblir derfor ubesvaret. Han må nøies med resignasjon — den han forakter.

Hans hustru, Elizabeth Waag, er ensom. Hennes innerste vesen er egoistens, selvdyrkerens. Alt er til for henne. Hennes suverene forakt for alt tilvant — stiller henne ene.

Husets to venner er også ensomme. Den enes indolence lar ham slippe alt hvad han har kjær, og den annens uforbederlige krav på reverssiden, stiller dem i samme kasus — ensomme sjele.

Alle, alle er vi ensomme.

Skuespilsukces er vanskelig å opnå for den alvorlige — kunst-neren som hater effekter. Der levnes så lite spillerum for fanta-sien. Men det verste av alt er "gjespen" — likegyldigheten. Den-ne manglet imidlertid, for stykket var mere interessant enn som så.

Der kann selvfølgelig være delte meninger om "Vi ensomme." Men alle er vel enige om at det var kunst. Jeg så og hørte abso-lutt intet dilleantisk — alt klang ekte. Det er det som er kunst. Menneskene i stykket følte ekte og uttrykte sine følelser overbevi-sende og deres handlinger var logiske. Alt annet blir mere eller mindre teknisk. Manglene ved stykket er vesentlig av teknisk art. En av disse er: Er Sophus Nielsen på besøk i lektorboligen?

Dessuten er der ved stykket en mangel på innfall, uten at jeg kan gi anvisning på hvori disse skulde bestå. — Det vilde ha gjort det hele mere livfullt. Replikkene falt lett og ukonstruerte og eide stundom en glød og begeistring der minnet om Wedekind.

Stykkets sterkeste side er dets dramatiske konflikt. Opbygningen av denne svikter ikke på et eneste punkt. Dens svakeste, psykologisk sett, er minnescenen i slutten av 1ste akt, men denne kunde vanskelig undværes på grunn av sin eiendommelige zarte ynde.

Hvis hr. Aasgaard betrakter sitt verk som litterær syssel, vil jeg anbefale ham å vie sine evner en større opmerksomhet. Det er kunst og av den har vi norske her i Chicago ikke råd å miste en tøddel.

Fru Oliva Bagge hadde fått den meget vanskelige Elizabeth Waags rolle. Den forutsetter mere enn amatørspill, men så viste også fruén at hun maktet sin opgave med glans. Hun eide den smidighet som mestret alle rollens brå overgange og hennes spill var livfullt uten sentimentalt føleri som rollen kanskje kunde innby til. Jeg savnet dog noe visst strindbergsk livsglupskt, som forfatteren hadde tiltenkt Elizabeth Waag, men det var kanskje forfatterens skyld. Tilrettelegningen manglet.

Hr. Bjørnar Bergethons lektor Waag overrasket. Han greide nemlig å gjøre Waag sannsynlig, ja, mere enn det — næsten dagligdags. Og ikke det minste snev av latterlighet kom til å hefte ved — noe som der kunde være fare for. Det var godt gjort. Hans plastikk var god, men masken skjødesløs.

Hr. Yngvar Gythfeldts spill som 3dje person i det ekteskapelige triangel var litt stereotyp, men hans replikk eide varme og han var velsignet fri for alt deklamatorisk, selv hvor replikkene var mere lyriske.

Husven nr. 2, hr. Carl Berg, alias stud. theol. Nordshaug spilte grinaktig godt. Og jeg er bare spent på å få se ham i andre roller.

Man kunde merke knapphet på tid med hensyn til instruksjon og innøvning og stykket vil uten tvil på grunn av dette vinne ved eventuelle fremtidige opførelser.

Dekorasjonerne i 1ste ake (loftet) var meget virkningsfulde.

Ja, så falt teppet i dobbelt betydning — først for "Vi ensomme" og dernæst for Det Litterære Samfunds første demonstrasjon for kunst og ånd. Det hele et bemerkelsesverdig tiltak som lover godt for den unge forening.

Der var stor begeistring og fremkallelse både av skuespillere og forfatter, som høist ugjerne viste sig."

P(aul) N(ilsen).

1926.

Den første tid efter valget for Samfundets annet leveår, kann betegnes som pusterummets. Man summet sig. Det var vel ennå reaksjonen efter høstens store anstrengelse som gjorde sig gjeldende, da et nytt stykke på næsten utrolig kort tid var blitt satt iscene og opført. Man var så langt fra sikker. Man var uvant og uprøvet. Derfor blev det så spennende, og da det hele var over og man opdaget at det hadde gått bra, syntes man vel, som sagt, at man trengte en pust. På grunn

av indre kritikk, gjorde dog en viss ophisselse sig gjeldende til frem imot jul. Et bluss i denne under valget, men da så dette var over falt sinnene tilro.

Valget røbet tilfeldighet og mangel på organisasjon, som igjen kanskje kann føres tilbake til Samfundets ungdom. Et år er vel knapp tid for motsetningers avleiring, for klare linjers optrekning. Derfor dette litt grumsete ved valget der intet levnet, selv til en uskyldig agitasjon.

Til styre blev valgt: Formann Bjørnar Bergethon (eneste gjenvalg), viceformann Olav Breivik, sekretær Paul Nilsen, kasserer fru Marthe Olsen og bibliotekar Sigurd Thomle.

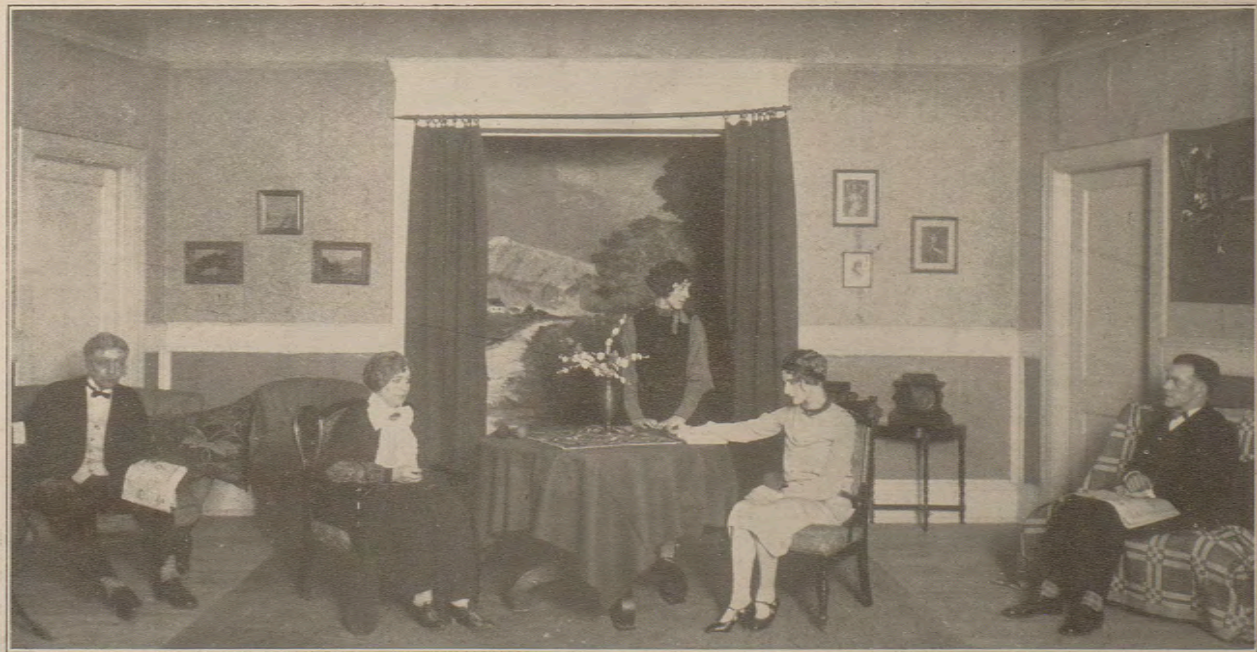
I "pusterummets" tid, fikk Samfundet undagjort vedtagelsen av de reviderte love, ved hvilken revisjon d'herr. J. G. Langfeldt, O. Breivik og Y. Gythfeldt gjorde godt arbeide.

Men nå begynte spørsmålet om nytt lokale å bli aktuelt. Da medlemsantallet hadde vokset betraktelig, viste den gamle sal sig å være for liten. Det blev enstemmig vedtatt at man for fremtiden skulde holde til i Nordmændenes Sangforenings nyinredede hall. Allerede i begynnelsen av mars måned flyttet Samfundet inn i de nye omgivelser. Det er sant at de var rummeligere og bød på mere komfort. Men med undtagelse av den første aften, merket man for de nærmest påfølgende møters vedkommende en betydelig forringelse i disses kvalitet. De som var overtroiske satte dette i forbindelse med skiftet av lokaler, men grunnen var en annen.

For det første var det nå styret. På grunn av sterke private engagements for noen av dets viktigste medlemmers vedkommende, var dets ledelse blitt planløs og svak. Dette virket igjen delvis på underholdningskomiteen som undskyldte sin undfallenhet med manglende retningslinjer fra styret. Det hele så fatalt ut. Det var en stagnasjon, en stagnasjon som dog siden viste sig å være bølgedalen — så typisk i ethvert samfunds virke. Det beste middel mot den er strid og den bragte frk. Aaslaug Berger og Yngvar Gythfeldt. Understøttet av frk. Berger gjorde sistnevnte sig til diktator eller teaterchef. Navnet har mindre betydning. Hovedsaken er at alle plutselig strømmet til for å høre og se.

STEVLEIKEN — SALONGAFTENEN 1926

"DE NYGIFTE" — SALONGAFTENEN 1926

Og de forskjelligste meninger kom tilorde i "Forum". Til illustrasjon av stemningen kann her passende anvendes tre bidrag til Samfundsavisen:

NY — BROTT

Det sliter i skodd og det flengjer i sky,
det lagast til storm i ein sovande by.
Ein gammal kjenning, han norske Thor.
er ute og ror.

Han bankar i berget så gneistane fyk.
Han lovar "norsk pressi" halshogg og stryk
Med feiande fakter han brøyte sig fram.
Han eig ikkje skam.

Han Thor og Peer Gynt vart fine venner.
På kjøyreduoning ein storfolk kjenner.
Bukken han tente till ryggstø og krakk.
Men han sprakk.

Peer Gynt han styrer sin opstukne vei,
medan Thor slo ein krok, tok ei annor lei.
Krafti ho øydast og stridsåndi veiknar,
målet det bleiknar.

Ein ting er uppnådd — marki er pløygd.
Men meir må der til, skal me verta nøygd.
La oss einast i arbeid, i ope slag,
under eige flag.

B.

GUTTEN, BYGGET OG PRINSESSEN.

En knøs bygget en gang så staslig et hus —
man fant det for my av det gode.

De bønder siklet av Langaards snus:

Den knekt tar sig vand over hodet.

Men gutten drev på og ferdig det fikk,
med flagstang, veranda og tårn,
så ryktet derom over bygdene gikk
og nådde selv kongegården.

Sa kongsdatter Asa, så eksklusiv:

"Det bygg lyster mig å skue,

Er dette så gromt, jeg bliver hans viv,
og dronningen i hans stue."

Prinsessen sig flidde og fluksens red
avsted med så herlig et følge.

På veien hun gav sålunde beskjed
min plan monne I fordølge.

Vel fremme hun fant alt i tip top stand,
men gutten var underlig sturen.

Han vimset omkring og ei ro han fant
og glante fortapt opad muren.

Hun spurte, da måtte han si som sant:
 "Han hadde bygget sig ute."
 hans tanke var kun for utsidens tant,
 og stenkt var hver dør og rute.
 Den kongsdatter var vel en tøs med esprit,
 for hvem kunde tro hvad som hendte.
 Et tilsprang hun tok, og den dør så stri
 for op fra et spark av en jente.
 Han fælte næsten, hun ropte flott:
 "Du tullet dig vekk i facader.
 Men jeg dig berget for bygdens spott
 ved mine mannhaftige lader."
 De vandret inn i bygget så fro —
 ett var kun det eneste leie,
 og det blev visst oversett av de to
 at døren gik begge veie.

P. N.

NOEN BETRAKTNINGER OVER MÖTENE I SIN ALMINDELIGHET.

Det er så gildt å sitte bak i rekkene og høre på denne sprenglærde, hensynsløse, modige og selvsikre ungdom i samfundet. De har ikke hatt tid til å glemme noe av sin barnelærdom, og har likesom ennå ikke rukket å få lagt en demper på den ungdommelige iver. Intet er for høit at det ikke kan hoppes over, og intet er for bredt til å gå utenom. Det skyller over oss som en frisk saltvannsbølge, og stundom synes vi å høre suset fra de store nåleskoge, med sine ranke furuer strekkende op — stadig høiere op. Det går med oss som den gamle stridshingst, der hørte de kjendte toner fra valplassen — vi spisser ørene og lytter, — litt undrende — nei, det er ikke noen fremmed melodi. Det er ekko fra vår egen ungdom, der kommer tilbake till oss. Hvor godt husker vi ikke igjen denne almektige følelse, at verden lå foran oss, ferdig til å erobres. Det gjaldt bare at storme på. — Og stormet på gjorde vi. At vi blev slått tilbake gang på gang hadde mindre å si, begeistring var like stor når et nytt felttog blev planlagt. Ungdommen fra århundreskiftet hjemme i Norge var med på å skape et stykke historie allikevel. —

Det er kanskje et langt sprang fra dette og til hr. Gythfeldts ide at Det Litterære Samfund kunde bli en merkepel i norsk ungdoms historie i Chicago. Men hvorfor ikke la hr. Gythfeldt få anledning til å sette sine ideer ut i livet, isærdeleshøt når vi har frk. Berges forsikring om at hesten er from som et lam, og at vi ikke risikerer hverken liv eller lemmer ved å spenne den for vognen.

Til lykke med kjøreturen, ti: "fred er ei det beste, men at man noget vil."

I. M.

At diktatorstillingen for Gythfeldts vedkommende siden har vist sig problematisk, takket være den fart der kom i tingene, forringet dog ikke resultatet av hans kupp. Ved det begynte man langsomt å sige opover båreryggen, en stigen der ved nærværende tidspunkt heldigvis synes, skulle fortsette.

En indre motstand blev altså en meget viktig push i Samfundets fremgang. Siden kom der også en ytre til, vel mindre påvislig. Grunnen til denne var først Y. Gythfeldts (Anubis IIs) artikkel i "Forum" om den norsk-amerikanske presse, foranlediget av diskusjonen i Chicago Studentersamfund. Artiklen blev siden trykt av "Scandia." Dessuten leste frk. Berger op på et møte en artikkel for "Scandia" — "Våkn op", en kritikk over nordmennene i sin almindelighet og disses deltagelse i kvinnes verdensutstilling i særdeleshets. Artiklen som helt og holdent stod for frk. Bergers egen opfatning av forholdene, blev senere uberettiget tillagt Samfundet.

Disse to artikler skapte som nevnt en irritasjon utad, hvis virkning i alle dele viste sig å ha en gavnlig innflydelse på Samfundets trivsel.

Med hensyn til møtenes program, gjorde to meninger sig gjeldende. Den mest yderliggående gikk ut på at man mere burde legge vekt på Samfundets opgaver utad — at Samfundets stilling måtte bli noe i likhet med Chria. Gamle Teaters. De andre mente at Samfundets hovedoppgave lå innad, at dets virke kun var for medlemmenes tarv. — Så ingikk man et ubevisst kompromis, idet begge retninger kom til orde i programmene: De utenfra skaffede, vel averterte foredragsholdere, og så de mere intime diskusjoner om norske forfattere, innledet av medlemmene selv.

Dette viste sig å gå bra.

Av foredrag som er blitt holdt i Samfundet kann nevnes: Bjørnson, Ibsen, russisk litteratur (orientering), Garborg, Lope de Vega, Gorki, causeri over kvinnetyper i orient og occident, Kinck, Strindberg, Aslagsson, Gabriel Scott, Oscar Braathen, Tolstoy, Olav Duun, R. W.

Emerson og Lewis Sinclair. Hvad deklamasjoner angår hører Olaf Bull, Wildenvey, Hamsun og Obstfelder til de mest anvendte diktere.

På siste møte i vinterhalvåret stod Samfundet stillet overfor to hovedopgaver: Høstens Salong-aften og nærværende bok.

Til sikring av disse to affærer blev behørige komiteer utnevnt. Med hensyn til salongaftenen blev man uenig om en programpost — skuespillet. Til komiteen var nemlig blitt innlevert to originale skuespill av medlemmer. En fraksjon hevdet som sin mening at Gythfeldts skuespill (det eneste som det var tale om) burde opføres. De mangler dette hadde, måtte opveies ved det initiativ en eventuell oppførelse vilde la komme tilsyne. Foretagendet vilde implicere noe vågsomt, som man mente stod i samklang med Samfundets idé og ungdom. Litt uvørenhet vilde ikke skade. Tvertimot. Imidlertid virket ikke forannevnte grunne tilstrekkelig overbevisende for flertallet inden komiteen. Valget faldt derfor på Gunnar Heibergs "Kjærlighetens tragedie" som aftenens skuespill. Dette måtte beklageligvis henlegges fordi opgaven stillet større krav både med hensyn til tid og forhåndenværende krefter enn Samfundet rådet over. Istedet tok man det mindre krevende Bjørnsons "De nygifte", hvis miljø og idé står hele vår tid så fjernt at en oppførelse av samme intet har med en oppgave å gjøre. Ifølge forholdenes utvikling blev det kun en "Ersatz" og Samfundet er fullt opmerksom på dette.

Idet dette skrives er nettop salongaftenen overstått. Rolleinnehaverne, hvorav de fleste var helt uprøvede, gjorde sine saker godt. Salen var fullt besatt med et publikum der gjerne applauderte, ennskjønt det var tilbøielig til å ta de litt sentimentale replikker i skuespillet svært gemyttlig. Udelt godt gikk en stevleik som optok en vesentlig del av programmets første halvdel. Denne akt eide både farve og originalitet og de seks optredende rådde over gode stemmemidler. Publikum satte meget stor pris på den umiddelbare friskhet som stevleiken

gav uttrykk for. På programmet var dessuten den tradisjonelle Samfundsavis, der inneholdt flere vektige bidrag, dertil var man tilbudd assistance av en udmerket strykekvartett og endelig blev der lest op to dikte av en tolvårs gammel pike av annen generasjon. Hennes sikkerhet, inntagende vesen og uklanderlige norsk gjorde det mest fordelaktige inntrykk. Et slikt slående bevis for at norskdommen kann bevares, gleder alle.

Samfundet har ved sin annen fremtreden styrket sin stilling i den herværende norske kolonis bevissthet. Alt opmuntrer til nye og større opgaver.

Sekr.

For all utvist hjelpsomhet i arbeidet med å få nærværende bok utgitt, skylder vi fru Marthe Olsen og hr. Josef Helmer vår hjerteligste takk.

Redaksjonskomiteen.

RETTELSER.

— :: —

Side 9, 3dje linje fra neden — skal være:
... minte om leketøimus og skrikende ...

Side 15, 9de linje fra oven — skal være:
... meteoren i proteststadiet.

Side 37, 12te linje fra neden — skal være:
... den deilige halv- ...

Side 43, siste linje i 1ste vers strykes.

2net vers skal lyde som følger:
Natten er fortrollet og natten er vår,
snart går dansen lystig over tiljer,
men dempet suser sange om elskov og vår
gjennem unge sinn og lengselstemte viljer.

Næste vers:
Karnevalsbetagende o. s. v.

Side 49, 5te linje fra oven — skal være:
nasjonens indre liv avsetter, og som vi så lenge
har ringaktet.

Side 49, 16de linje fra neden — skal være:
av bondestandens sønner og døtre o. s. v.

Side 49, siste linje — skal være:
pynter sig med bykulturens overflate, ...

Side 58, 14de linje fra neden — skal være:
og må verdsettes som sådan. Desuten, ...

Side 69, 5te linje fra neden — skal være:
kinn, blek teint, kastanjebrunt ...

Side 93, 1ste vers, 3dje linje — skal være:
Er det en skjør illusjon blott,

Side 93, 4de vers mangler — skal lyde som følger:
Vi var så unge, vi visste
uten en gnist av tvil
at intet skulde slukke
vår kjærlighets tempelild.

INNHOLD

Omslagstegning av Yngvar Gythfeldt.

	Side
Den nye rettskrivning	3
Innledningsord	Aaslaug Berger 4
Prolog	Sigrid Hakstad 6
Kvintessens	Paul Nilsen 8
Der ligger et hus	Robert Aasgaard 16
Chicago-tåke	Yngvar Gythfeldt 19
En skitse	Gustav Roesen 23
Aranka	Robert Aasgaard 26
Vårfeber	Paul Nilsen 28
Et gammelt kjærlighetsbrev	Ingeborg Møinichen 32
Han tjuv jo	Olav Breivik 34
Et måltid	Paul Nilsen 37
Karnevalstemning	Sigrid Hakstad 42
Ralph Waldo Emerson	Oscar Gundersen 43
Dagrenning	Sigrid Hakstad 47
Peter Egges "Hansine Solstad"	Sigrid Hakstad 48
Norsk-amerikansk litteratur	Sigrid Hakstad 50
Me kom hertil — og vart	Jacob Birkenes 52
Per Bolstad	Gustav Roesen 54
Fedrelandets sang	Paul Nilsen 55
Rundt Leiv Eirikson-dagen	Sigrid Hakstad 58
Martha Ostenso: "Vild-gjess"	Ingeborg Møinichen 59
Den sortklædte	Jacob Birkenes 63
Boheme-liv i Chicago	Yngvar Gythfeldt 65
Rio-natt	Yngvar Gythfeldt 71
På jentetusk	Jacob Birkenes 72
Dei fine fuglar	Jacob Birkenes 77
Den gamle bjørken	Jacob Birkenes 78
Hans Kinck og "Sneskavlen brast"	Jacob Birkenes 80
H. E. Kinck	Sigrid Hakstad 83
Den norsk-amerikanske "presse"	Yngvar Gythfeldt 85
Olai Aslagsson: "Under præriens himmel"	Carl F. Berg 89
Post scriptum	Robert Aasgaard 92
Ora e semper	Sigrid Hakstad 93
Spera	G. 94
Chicago og vi — 1925	95
Chicago og vi — 1926	103

ANTON AAS

Violinmaker og Reparatør

Alleslags strengeinstrumenter repareres under full garanti.

Verksted 1713 Kedzie Avenue.

Chicago, Ill.

DR. O. M. KAGAN

Tannlæge

Utdannet fra Berlin og Northwestern Universitet

Plate- og bro specialist. Gas, X-Ray.

— Kvartsstråler for Pyorrhea. —

Tilflytter nye, tidsmessige lokaler i Leistikows nye bygning.

2700 W. North Avenue

Konsultasjonstid 9—9.

Tel.: Brunswick 1113

Tel.: Belmont 9501.

Åbent til kl. 9:00 em.

Søndag 9-12 fm.

LARSON'S

HABERDASHERY

PAUL C. LARSON, Prop.

Fullstendig utvalg i herrekvipering

HATTER — LUER — ARBEIDSSKJORTER

Hovedkvarter for overalls

3253 W. NORTH AVE.

CHICAGO, ILL.

Telefon Capitol 1225

DR. M. ALTERN

Chiropractor and Masseur

Phone Armitage 4706

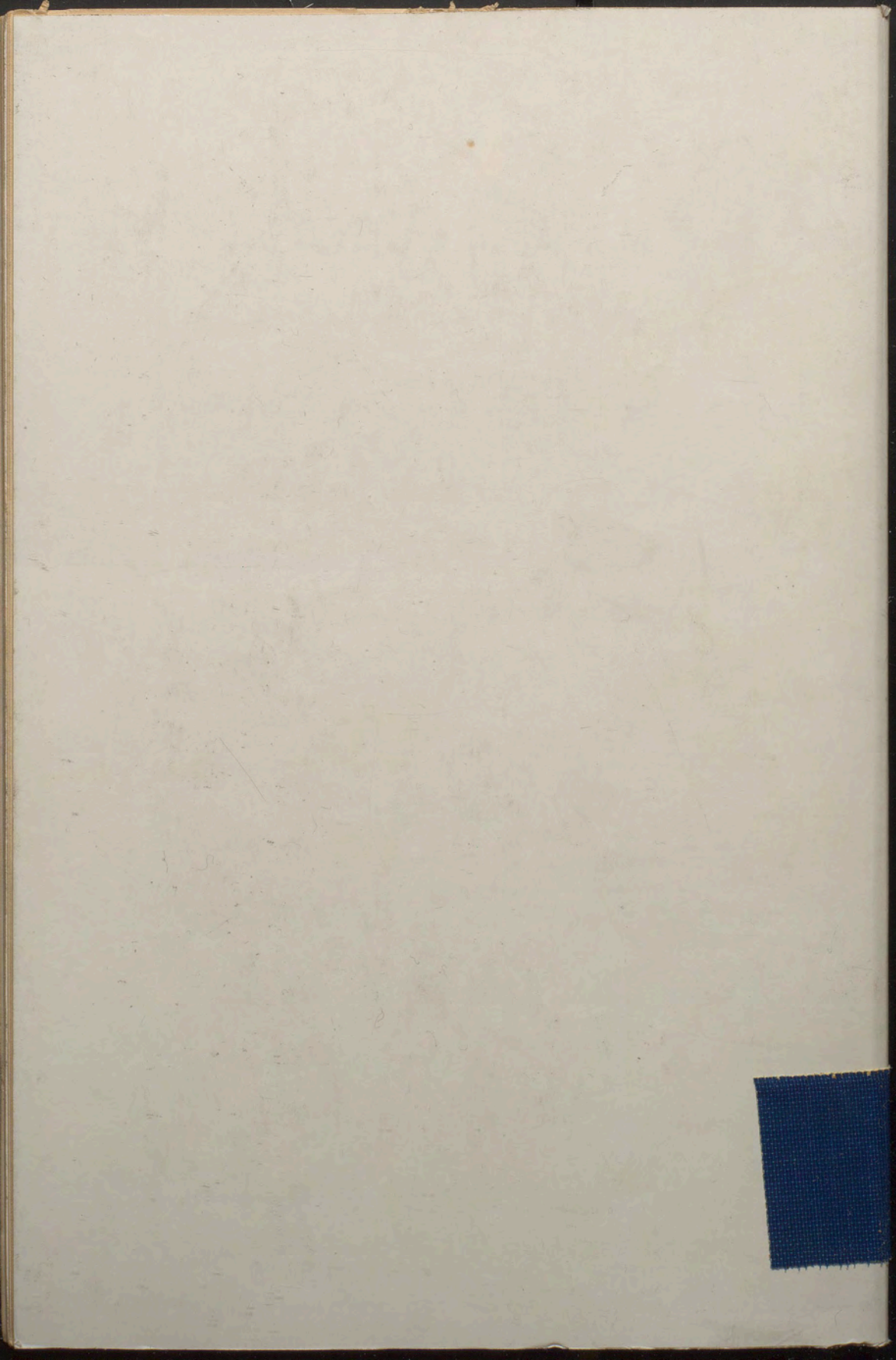
3138 ARMITAGE AVE.

CHICAGO, ILL.

Det Litterære Samfund
möter hver annen og hver fjerde mandag
i måneden
i
NORDMENNENES SANGFORENINGS
KLUBBHUS
2414 Kedzie Boulevard

Den Norske Kafe
2741-2745 W. North Avenue
Phone Armitage 4706

Compliments to
RUSNAK FURNITURE Co.
2654 W. North Avenue

2

FORUM